

Voorschrift op den velddienst voor het Nederlandsche leger

<https://hdl.handle.net/1874/236385>

ALV
Vak 134

11

mm 1340g

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

2950 510 8

Alf. v. 109
1

VOORSCHRIFT

OP DEN

VELDDIENST

VOOR HET NEDERLANDSCHE LEGER.

BIBLIOTHEEK
WIJCHENS

TE BREDA,

TER DRUKKERIJ VAN BROESE & COMP.,

VOOR REKENING VAN DE

KONINKLIJKE MILITAIRE ACADEMIE.

1889.

BIBLIO. M. J. L. P. V.

R. I. J. P. V.

COLL. Th

INHOUD.

INLEIDING.	Bladz. 1.
--------------------	-----------

HOOFDSTUK I.

HET TERREIN.

BENAMINGEN.	5.
TOPOGRAPHISCHE KAARTEN EN TERREINSCHETSEN (CROQUIS).	9.
TERREINBESCHRIJVING.	12.
ORIËNTEEREN.	19.
SCHATTEN VAN AFSTANDEN.	22.
SCHRIFTELIJKE RAPPORTEN.	23.

HOOFDSTUK II.

DE MARSCHEN.

MARSCHEN ZONDER BIJZONDERE MIDDELEN VAN VERVOER.	29.
Indeeling van de marschen.	32.
Indeeling van de marschcolonne.	34.
Marschformatie van de verschillende wapens.	37.
Diepte van de colonnes.	38.
Het uur van afmarsch.	42.

	Bladz.
Snelheid van beweging.	44.
— De rusten.	47.
— Marschdiscipline en gezondheidsmaatregelen. .	50.
— De verpleging op marsch.	55.
De marschregeling van den trein.	56.
GEDRAGSREGELS ONDER BIJZONDERE OMSTANDIGHEDEN.	66.
1. Het kruisen van colonnes.	66.
— 2. Nachtmarschen.	67.
3. Geheime marschen.	68.
4. Het passeeren van waadbare plaatsen, mi- litaire bruggen en ijsvlakten.	69.
<i>a.</i> Waadbare plaatsen.	69.
<i>b.</i> Militaire bruggen.	70.
<i>c.</i> Ijsvlakten.	71.
MARSCHEN MET BIJZONDERE MIDDELEN VAN VERVOER.	71.
1. Met spoortreinen.	71.
2. Met voertuigen.	72.
3. Met vaartuigen.	73.
MARSCHBEVELEN.	78.

HOOFDSTUK III.

LEGERING VAN TROEPEN.

KAMPEN.	81.
KANTONNEMENTEN.	81.
Verdeeling (dislocatie) der troepen	82.
Alarm- en verzamelplaatsen.	83.
— Kwartiermakers.	84.
— Aankomst der troepen.	88.

	Bladz.
Bevelvoering in het kantonnement.	89.
Beveiliging en politie-maatregelen.	90.
Verpleging.	92.
Gedragsregels in het kantonnement.	92.
Bijzondere voorzorgsmaatregelen in kantonne- menten.	94.
Gedragsregels bij een vijandelijken aanval.	95.
Het verlaten van het kantonnement.	97.
BIVAKS.	97.
Keuze van de bivakplaats.	97.
Inrichting van het bivak.	98.
Kwartiermakers.	100.
Aankomst der troepen.	101.
Bevelvoering in het bivak.	105.
Beveiliging en politie-maatregelen.	106.
Verpleging	108.
Gedragsregels in het bivak.	109.
Gedragsregels bij een vijandelijken aanval	110.
Het opbreken van het bivak.	111.
OORDBIVAKS.	111.

HOOFDSTUK IV.

VEILIGHEIDSDIENST.

VEILIGHEIDSDIENST.	113.
MARSCHVEILIGHEIDSDIENST.	116.
DE VOORHOEDE.	117.

Samenstelling, sterkte en afstand tot de hoofdcouloone.	117.
Indeeling van de voorhoede.	119.
Rapporten, teekens en het woord.	124.
Gedragsregels van den commandant der voorhoede.	125.
Gedragsregels van de commandanten van de voor- en zijtroepen.	129.
Gedragsregels van de doorzoekingspatrouilles.	131.
DE VOORHOEDE BIJ EEN FLANKMARSCH.	135.
DE VOORHOEDE BIJ EEN TERUGTOCHTSMARSCH.	135.
DE FLANKDEKKINGEN.	136.
DE ACHTERHOEDE.	139.
VOORBEELDEN VAN MARSCHVORM DER VEILIGHEIDSTROEPEN VAN EENIGE TROEPENAFDEELINGEN BIJ EEN FRONTMARSCH.	142.
MARSCHVEILIGHEIDSDIENST IN BIJZONDERE OMSTANDIGHEDEN.	146.
Bij nachtmarschen.	146.
Bij geheime marschen.	147.
Bij het vervoer van troepen en transporten langs spoorwegen.	147.
Bij het vervoer van troepen met voertuigen.	149.
Bij het vervoer van troepen met vaartuigen.	149.
Bij konvooien.	150.
VOORPOSTENDIENST.	152.
BEVELVOERING EN TOEZICHT BIJ DE VOORPOSTEN.	156.
HET GROS, DE VOORPOSTENDETACHEMENTEN EN ONDERSTEUNINGSTROEPEN.	160.

	Bladz.
Samenstelling, sterkte en onderlinge afstanden.	160.
Gedragsregels bij het gros, de voorpostendeta- chementen en de ondersteuningstroepen.	161.
DE VELDWACHTEN.	163.
Samenstelling, sterkte en onderlinge afstanden.	163.
De afmarsch der veldwacht en het uitzetten van de posten.	165.
De plaats der veldwacht.	174.
Verdere dienstregeling.	175.
Gedragsregels van de veldwacht en den veld- wachtcommandant.	177.
Gedragsregels van den examineertroep.	181.
Gedragsregels van den post voor 't geweer.	182.
Gedragsregels van een gedetacheerden post.	182.
Gedragsregels van de aflossingen.	183.
Gedragsregels van de dubbelposten.	183.
Gedragsregels van de korporaalsposten.	186.
De veldwachtpatrouilles.	187.
HET AFLOSSEN VAN DE VOORPOSTEN.	191.
GEDRAGSREGELS DER VOORPOSTEN BIJ EEN VIJAN- DELIJKE AANVAL.	193.
VOORPOSTENDIENST IN BIJZONDERE OMSTANDIGHEDEN.	195.
Marschvoorposten.	195.
Bij uitgebreide kantonnementen.	196.
Rivierbewaking.	197.
Kustbewaking.	199.
Voorpostendienst in den vestingoorlog.	201.
a. <i>De aanvaller.</i>	201.
b. <i>De verdediger.</i>	203.

HOOFDSTUK V.

OPHELDERINGSDIENST.

	Bladz.
OPHELDERINGSDIENST.	205.
MEDEDEELINGEN EN ONDERVRAGING.	206.
KENTEEKENEN.	208.
EIGEN WAARNEMING.	210.
VERKENNINGSPATROUILLES.	212.
Samenstelling en sterkte.	212.
Gedragsregels van den commandant.	213.
Marsch der patrouille.	216.
Het aanroepen.	220.
Ontmoeting van den vijand.	222.
VERKENNINGSDETACHEMENTEN.	224.
VERKENNINGSKORPSEN.	234.
ORDONNANSENDIENST EN CORRESPONDENTIEMIDDELEN.	246.
BIJLAGE 1.	252.
BIJLAGE 2.	254.

INLEIDING.

Dit voorschrift strekt tot *leidraad*, zoowel bij het onderricht, als bij de uitvoering van die tactische handelingen, waarbij de troepen nog niet onder het onmiddellijk bereik van den vijand zijn, doch die ten doel hebben, om hen onder de meest gunstige voorwaarden met hem in aanraking te brengen of hiervoor te behoeden.

Het behelst aanwijzingen omtrent de uitvoering van de marschen; duidt de wijze aan, hoedanig de troepen in toestanden van rust het doelmatigst kunnen legeren; stelt maatregelen vast, die door een troepenafdeeling moeten worden in acht genomen, om onder alle omstandigheden zooveel mogelijk gevrijwaard te zijn, onvoorbereid in gevecht te worden gewikkeld, en geeft eindelijk middelen aan, waardoor inlichtingen zijn te verkrijgen omtrent 's vijands toestand en voornemens, en zijne pogingen, tot gelijk doel ondernomen, kunnen worden verijdeld.

Aangezien het terrein de grondslag is van alle oorlogshandelingen, die zich daarop ontwikkelen, is de kennis daarvan van het grootste gewicht. Teneinde nu aan allen, die met een verkenning van het terrein

Fig. 1^a

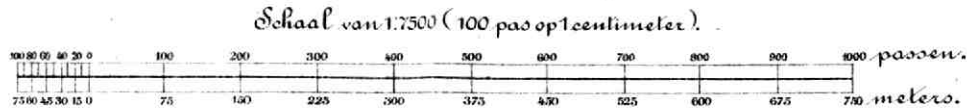

Fig. 1^b

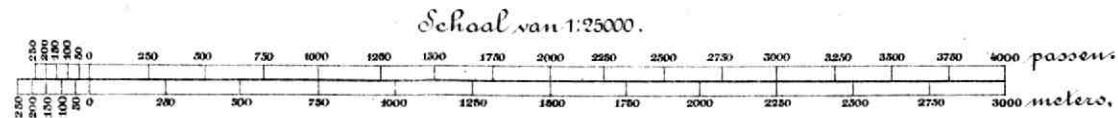

Fig. 2.

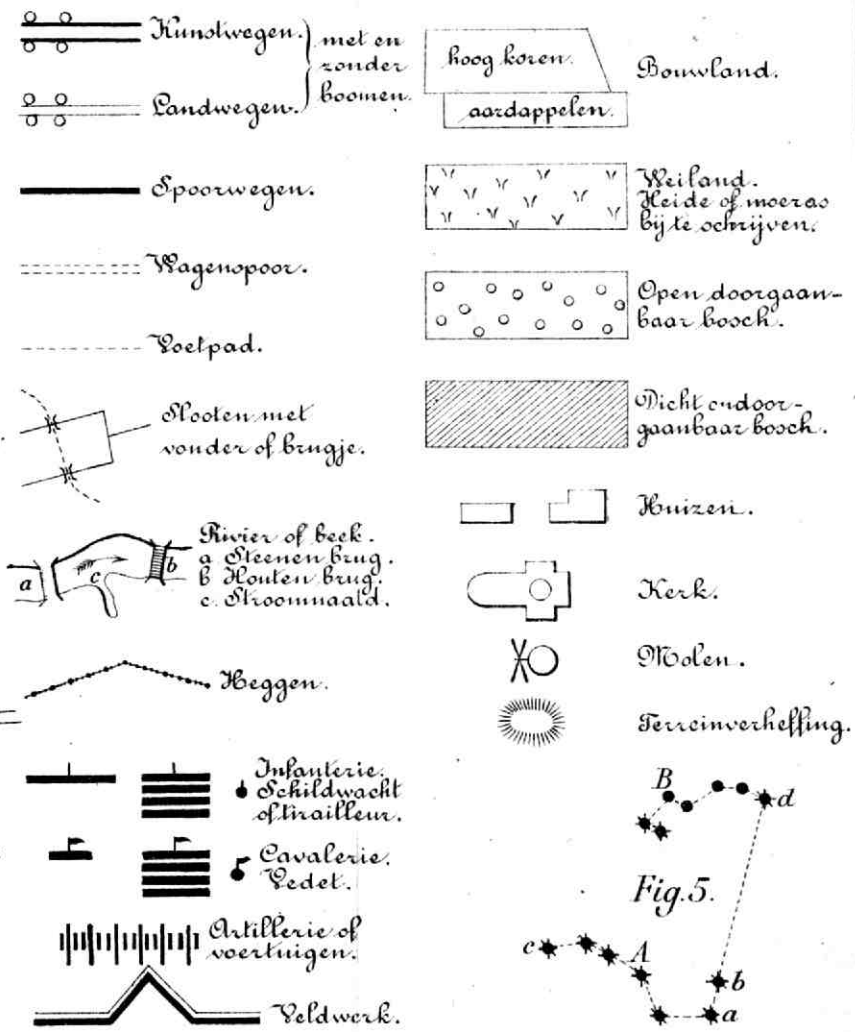

Fig. 3.

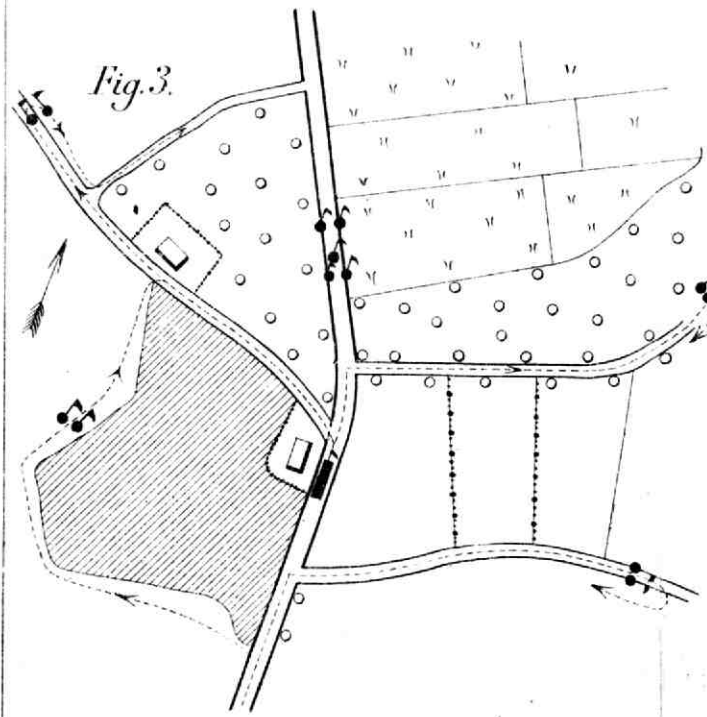

Fig. 4.

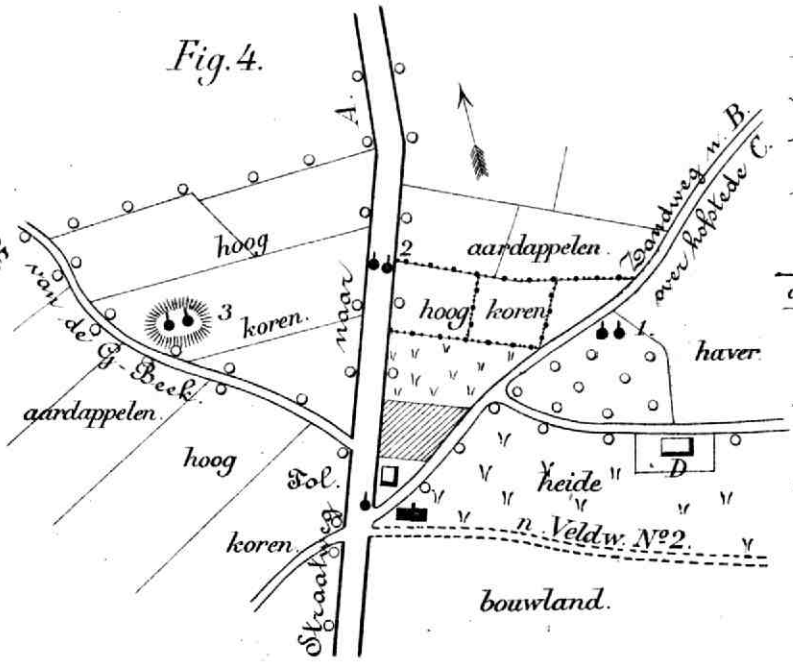
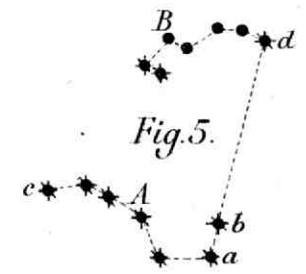

Fig. 5.

kunnen worden belast, aan te wijzen, welke punten daarbij voor oorlogsdoeleinden vooral van belang zijn te achten, en tevens om, ter voorkoming van misverstand, eenheid te verkrijgen in de benamingen, die op het terrein toepasselijk zijn, gaat een algemeene beschouwing over het terrein en de middelen om zich daarop te bewegen, de bepalingen omtrent de eigenlijke verrichtingen van den velddienst vooraf.

Dienvolgens bevat dit voorschrift:

- Hoofdstuk I. Het terrein.
 » II. De marschen.
 » III. Legering der troepen.
 » IV. Veiligheidsdienst.
 » V. Ophelderingsdienst.

De oefeningen in den velddienst moeten menigvuldig plaats hebben en met ernst en de meeste zorg door de officieren worden geleid. Deze moeten bij die oefeningen voortdurend naar de verstandelijke ontwikkeling van hunne ondergeschikten streven, waartoe de verrichtingen van den velddienst ruimschoots de gelegenheid aanbieden. Door het geven van een heldere voorstelling van die verrichtingen, moeten de officieren van den aanvang af het oordeel van de manschappen opwekken en scherpen en, vooral bij de onderofficieren en korporaals, aan wie niet zelden de uitvoering van belangrijke diensten zal worden opgedragen, een juist begrip doen ontstaan omtrent al hetgeen men te dien aanzien van hen mag vorderen.

Een grondige en veelzijdige kennis bij de officieren,

Fig. 6. Bivak van een Bat^{on} in Comp^{ies} Col^{on}.
 breedte 130, diepte 260.

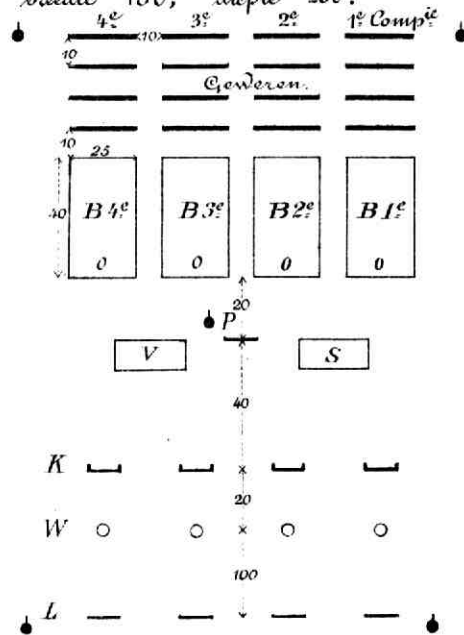
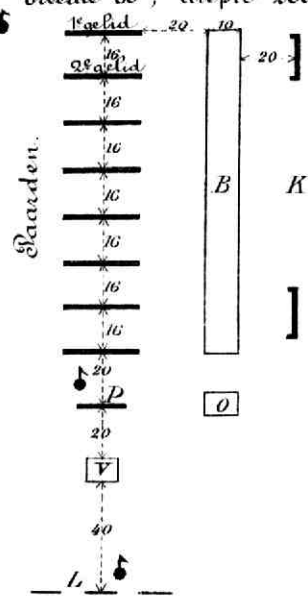

Fig. 9. Bivak van een Esk^{on} in Colonne met Pelotons.
 breedte 80, diepte 200.

- B. Bivakplaats.
- O. Officieren.
- S. Officieren van den Staf.
- P. Politie (Standaard, Park) wacht.
- V. Voertuigen.
- K. Kookgaten.
- W. Waschruimen.
- L. Latrines.

Fig. 7. Bivak van een Bat^{on} in Linie
 breedte 400, diepte 200.

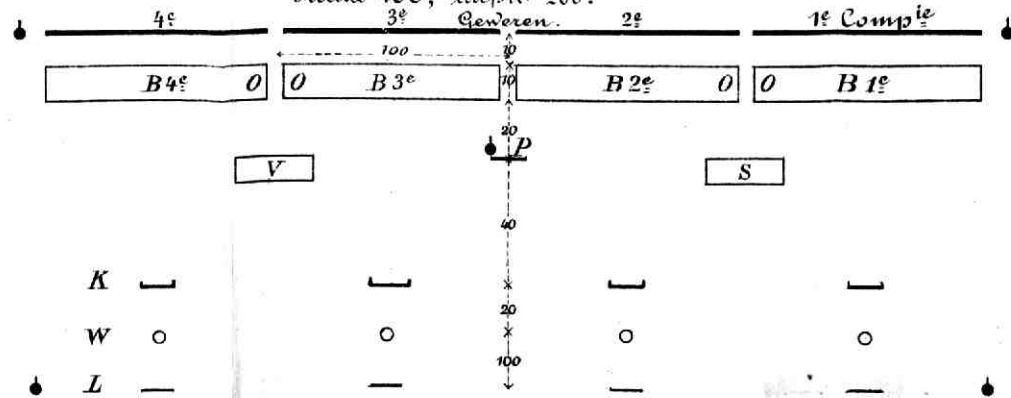
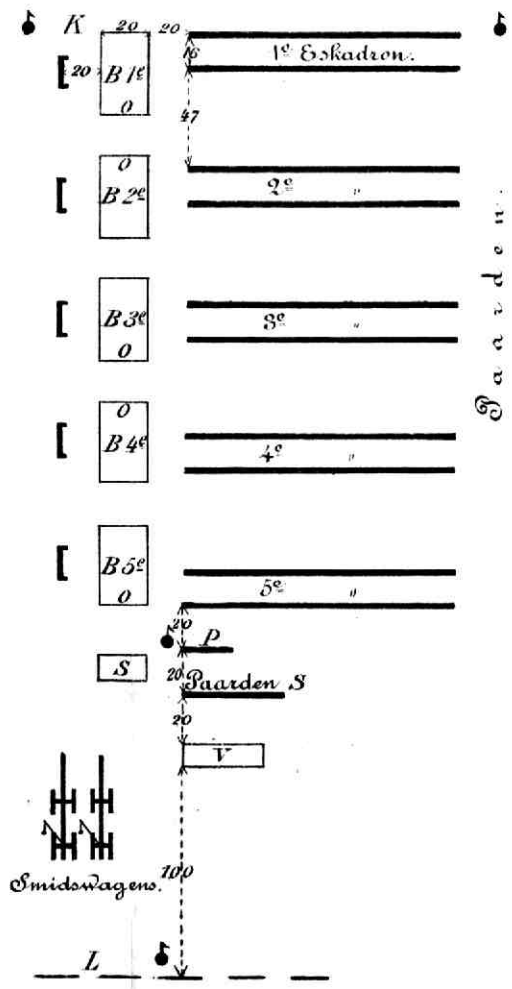

Fig. 8. Bivak van een Reg^t Cavalerie.
 breedte 160, diepte 400.

van de handelingen die in den velddienst kunnen voorkomen, zal den besten waarborg leveren, om van die oefeningen den meest gewenschten uitslag voor de werkelijkheid te verkrijgen.

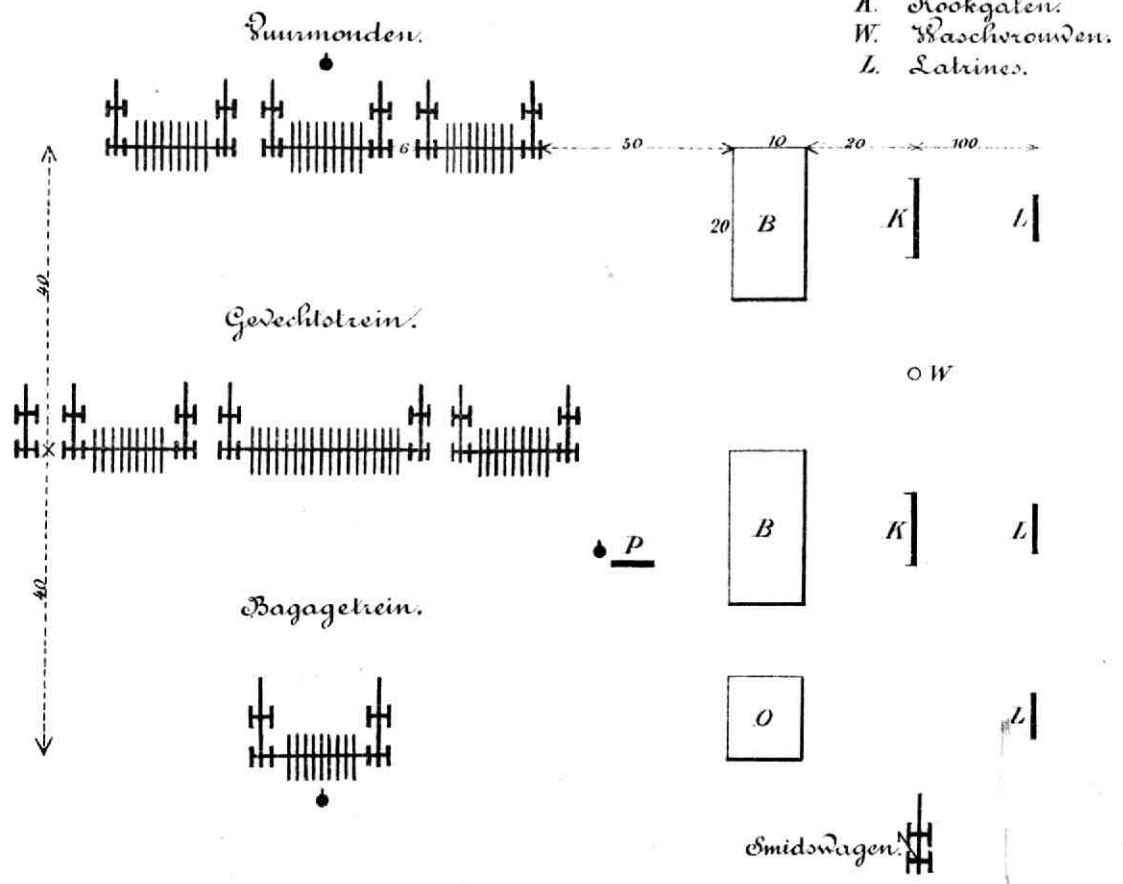
Voor al bij den veiligheids- en ophelderingsdienst is de taak van de daarmede belaste troepen van het hoogste belang, omdat de veiligheid van het geheel afhangt van de wijze, waarop die diensten door hen worden verricht. De kennis van hetgeen er toe behoort is alzoo van het grootste gewicht voor allen, van de hoogste rangen af tot de laagste graden toe, die geroepen zijn eenig gedeelte daarvan uit te voeren.

Onafgebroken waakzaamheid, oogenblikkelijke slagvaardigheid en nauwgezette plichtsbetrachting zijn de grondslagen, waarop al de verplichtingen van de veiligheidstroepen berusten. De stipte naleving daarvan geeft den noodigen waarborg voor de vereischte veiligheid van het geheel.

Bij alle verrichtingen in den velddienst is een voortdurende samenwerking van de infanterie met de cavalerie noodig, waarbij alsdan aan eerstgenoemd wapen meer bijzonder de *beschermende* taak, aan laatstgenoemd wapen de *waarnemende* taak ten deel valt.

Ofschoon elk van deze beide wapens voldoende geoefend moet worden in den velddienst, om, zelfstandig optredende, aan beide evenbedoelde bestemmingen te beantwoorden, is het echter noodig, dat in alle garnizoenen, waar zich hiertoe de gelegenheid aanbiedt, gemeenschappelijke oefeningen worden gehouden, zoowel

Fig. 10. Bivak van een batterij Veld-Artillerie.
 breedte 245' (rijd. art^{ie} 260').
 diepte 110' (rijd. art^{ie} 110').

- B. Bivakplaats.
- O. Officiereu.
- P. Parkwacht.
- K. Kookgaten.
- W. Waschvrouwen.
- L. Latines.

Fig. 11.

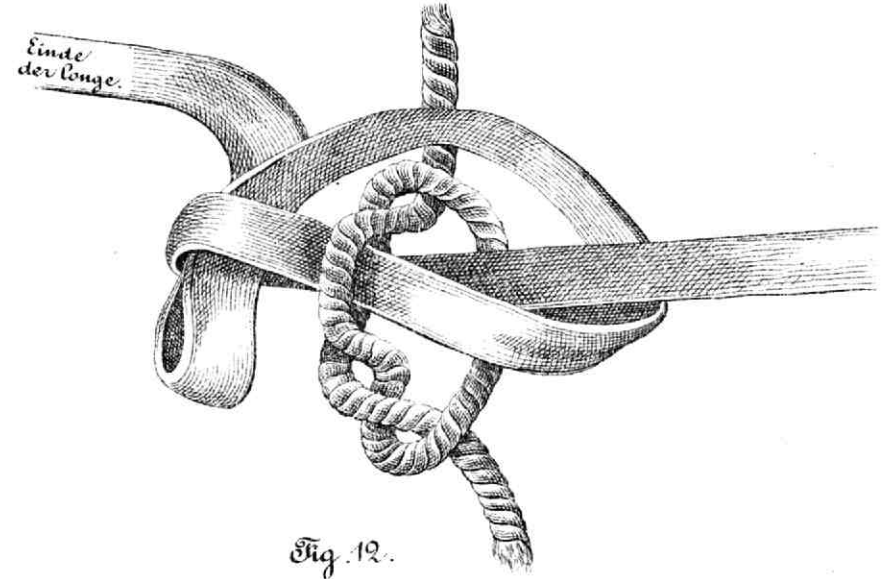
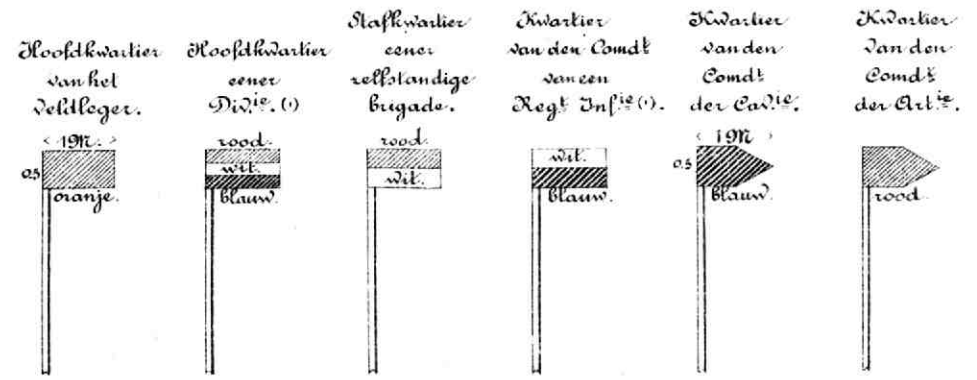

Fig. 12.

(1) Op het wit wordt het nummer der Divisie of van het Regiment aangebracht.

om aan de beide wapens een juister beeld van de werkelijkheid te geven, als om zuivere begrippen te doen ontstaan van de voordeelen, die hun samenwerking medebrenkt.

Een van de gewichtigste dienstplichten te velde van alle troepenaanvoerders, in het algemeen van de officieren, die met een eenigszins zelfstandige taak zijn belast, bestaat hierin, dat zij nimmer de gelegenheid mogen verzuimen, om het terrein, alwaar zij zich bevinden, nauwkeurig te verkennen. Geen voorwendsel van welken aard ook, sparing noch van eigen krachten, noch van de paarden, mag leiden tot verwaarloozing van zoodanige waarneming. Bij alle oefeningen van den velddienst zal daarop dan ook steeds moeten worden toegezien.

Bij alle verrichtingen van den velddienst, waarbij samentreffen met den vijand te verwachten is, moeten de magazijnen der wapens gevuld en de vizierkleppen als standvizier geplaatst zijn.

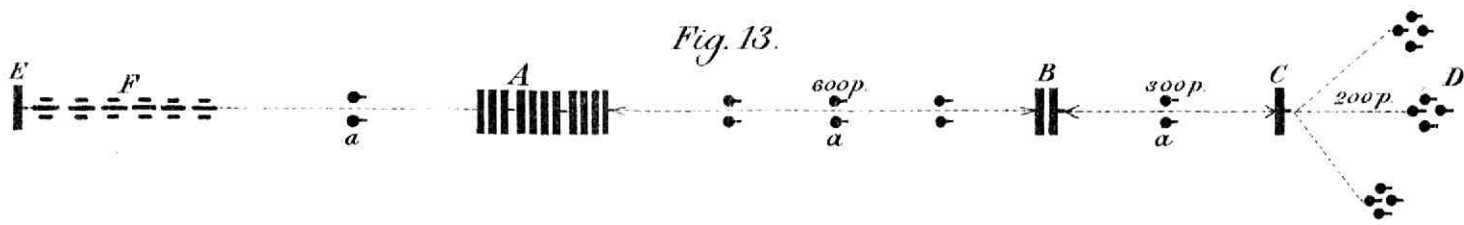

Fig. 13.

- A. Hoofstcolonne (2¼comp).
- B. Hoofdtroep der Voorhoede.
- C. Voortroep der Voorhoede.
- D. Voorroekingopatrouilles.
- E. Achtertroep.
- F. Strein.
- G. Flankdekking.
- C' Zijltroep (rechter).
- aa. Verbindingsrollen.

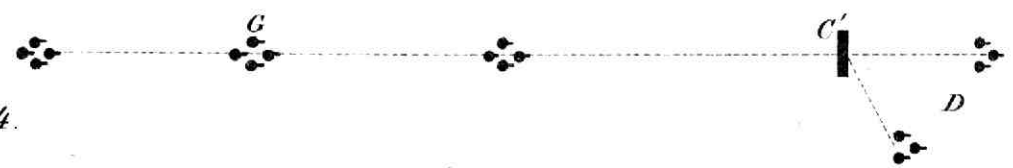

Fig. 14.

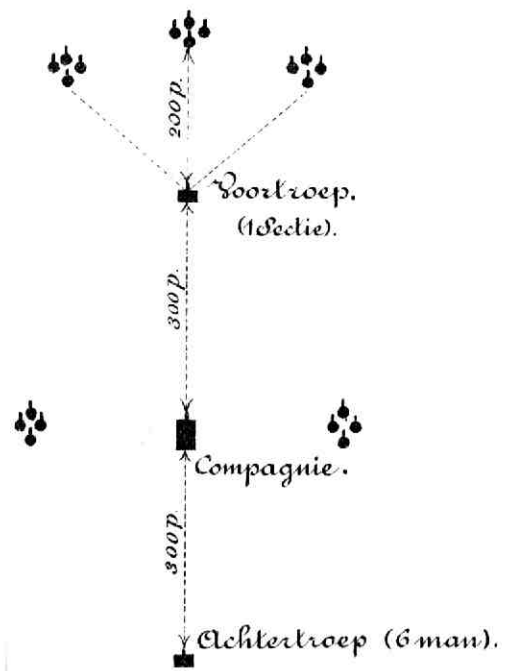

Fig. 15.

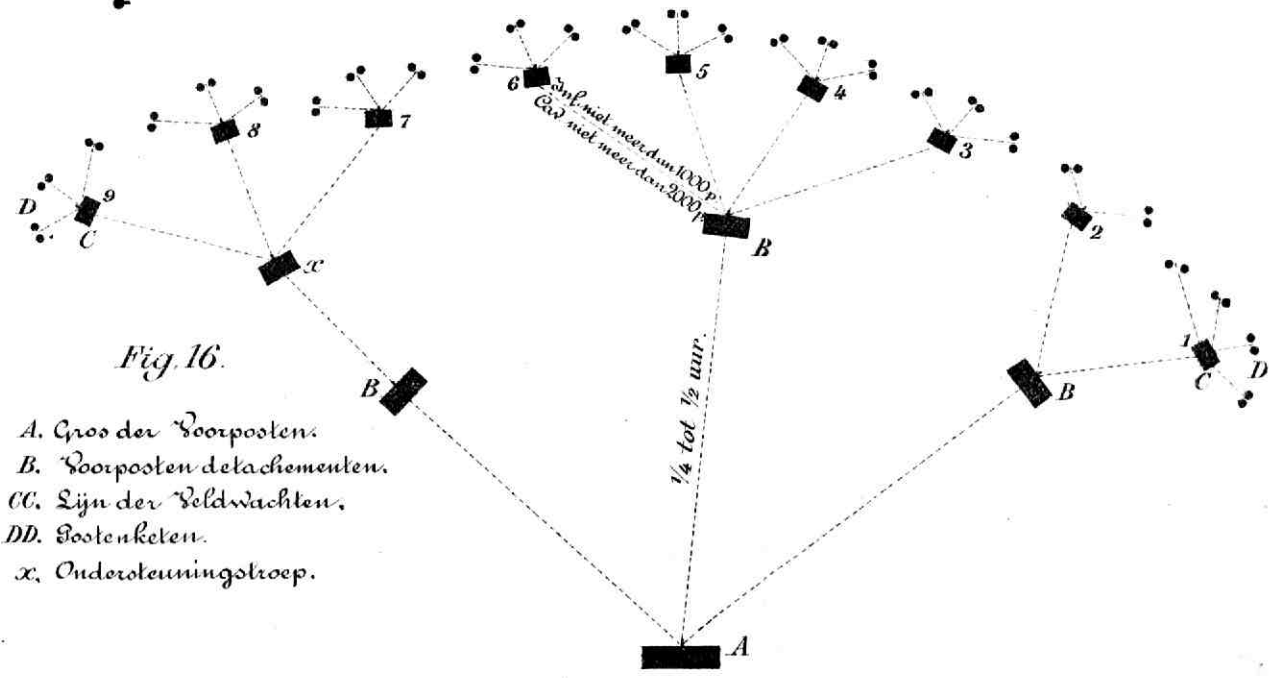

Fig. 16.

- A. Gros der Voorposten.
- B. Voorposten detachementen.
- CC. Lijn der Veldwachters.
- DD. Footenketen.
- X. Ondersteuningstroep.

HOOFDSTUK I.

HET TERREIN.

BENAMINGEN.

§ 1. Onder den algemeenen naam van *terrein* verstaat men elk deel van de vaste oppervlakte der aarde.

Terreindeelen worden genoemd alle *vlakten*, *hoogten*, *laagten* en *wateren*, waaruit die oppervlakte is samengesteld.

Terreinvoorwerpen zijn alle in de natuur voorkomende of kunstmatig gebouwde voorwerpen op den aardbodem, zooals: *steden*, *dorpen*, *gehuchten*, *huizen*, *bruggen*, *bosschen*, *heggen*, enz.

Terreinafscheidingen zijn *rivieren*, *kanalen*, *vaarten*, *weteringen*, *beken*, *slooten*, *meren*, *landruggen*, *moerasen*, enz.

Terreinhindernissen heeten in het algemeen alle terreindeelen, terreinvoorwerpen en terreinafscheidingen, die de beweging van troepen belemmeren.

§ 2. Men noemt het terrein, uit een tactisch oogpunt beschouwd, *open*, wanneer het uitzicht vrij is; wordt dit belemmerd, dan heet het terrein *bedekt*.

Komen op open of bedekt terrein terreinafscheidingen

Fig. 17.
(1:7500).

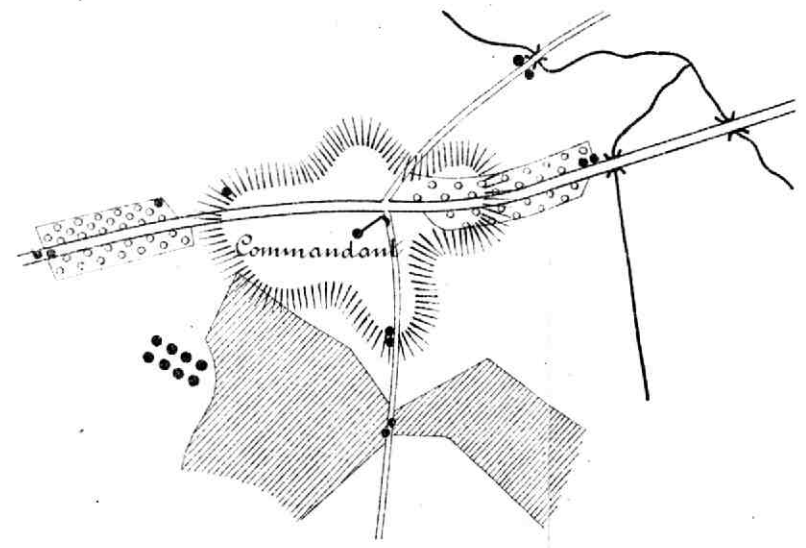

Fig. 18.
(1:50.000).

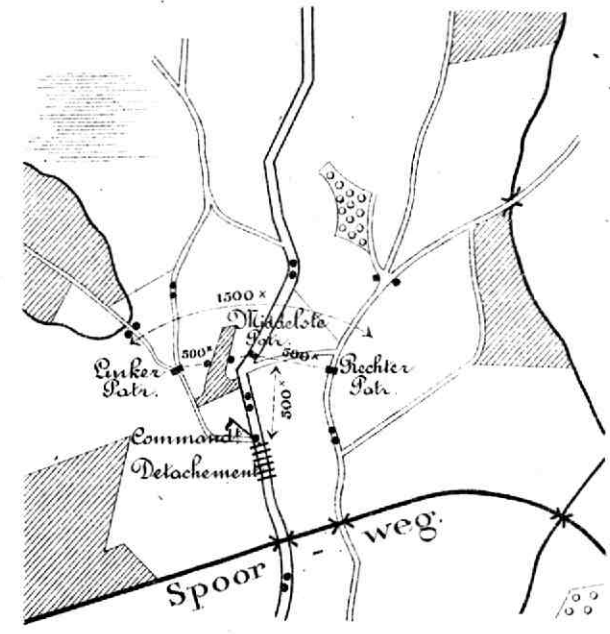
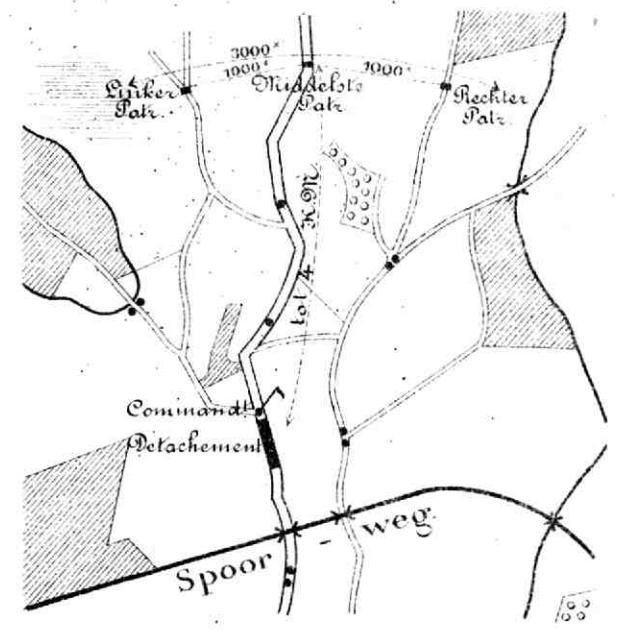

Fig. 19.
(1:50.000).

voor, welke den overgang bemoeilijken, dan heet het bovendien *doorsneden*.

§ 3. *Vlakten* zijn landstreken, die zich aanmerkelijk in alle richtingen uitbreiden en daarbij geen oneffenheden vertoonen. Bij geringe zacht oploopende verheffingen van den bodem ontstaan *golvende vlakten*; de daarbij voorkomende verdiepingen worden *terreinplooien* genoemd.

Droge vlakten bieden een afwisseling aan van heidevelden, hooge veenen, hooge weilanden en bouwland, door droge slooten, heggen, struikgewas, dijkes of beplante wallen omgeven.

Tot de *natte vlakten* behooren de lage weilanden, de polders — gedeelten land, die kunstmatig tegen overstromingen worden beveiligd —, de lage veenen, draslanden en moerassen. Menigvuldige slooten, beken, weteringen, kanalen en rivieren doorsnijden veelal deze laatste vlakten.

Hoogvlakten of *plateau's* verheffen zich op vrij aanzienlijke hoogte boven het omgelegen terrein.

§ 4. Naarmate verhevenheden van het terrein zich minder of meer boven den omgelegen vlakken bodem verheffen, dragen zij den naam van *hoogten* — op de kust gelegen, *duinen* —, *heuvels* of *bergen*; deze laatsten komen in ons land niet voor.

Samenhangende heuvels vormen een *heuvelrij*. Het terrein tusschen twee heuvelrijen heet *dal* of *vallei*.

Een voortgaande verheffing van den grond over een aanmerkelijke uitgestrektheid heet een *landrug*, bij geringe uitgestrektheid en hoogte *terreinrug*.

Bij iedere verhevenheid onderscheidt men den *voet*, de *zijden*, de *helling* en de *kruin*. Heeft de kruin bij geringe breedte eenige uitgestrektheid, dan wordt zij *kam*, bij geringe lengte en breedte *kop* genoemd.

De verdieping, die gevormd wordt door de in elkaar loopende zijden van twee hoogten of heuvels heet *zadel*; bij zeer steile verdiepingen ontstaan *ravijnen*.

Wegen, die lager liggen dan het aan weerszijden aangrenzende terrein, heeten *holle wegen*.

§ 5. De strook van het land, waartegen de zee of het water aanspoelt, heet *oever*; bij gegraven wateren *boord*.

Een vlakke oever, die onmerkbaar naar de zee afhelt en bij hoog water onderloopt, draagt den naam van *strand*.

Wanneer men een stroomend water in de richting van den stroom volgt, dan heeft men den *rechteroever* aan de rechter-, en den *linkeroever* aan de linkerhand.

Een plaats ligt *boven* of *beneden* een andere, naar mate zij nader bij den oorsprong of bij den mond van een stroomend water is gelegen.

De diepste plaats in het bed van een loopend water is de *stroomgeul* of het *vaarwater*.

De *diepte* is de loodrechte afstand van den waterspiegel tot den bodem; de *breedte* is de afstand der beide oevers of boorden. *Stroomsnelheid* is de afstand, die het water in één seconde tijds aflegt.

De *waterstand* wordt aangegeven door de peilschalen, die menigvuldig langs de oevers van stroomende wateren voorkomen, en waarvan de nulpunten veelal

bepaald zijn met betrekking tot een zelfde waterpas vlak; in ons land tot het Amsterdamsche peil (AP). (1)

Het *verval* van een stroomend water is het verschil in hoogte tusschen twee punten van den waterspiegel in de richting van zijne lengte.

§ 6. Het overstroomen van het nevengelegen land door het buiten hare oevers treden der rivieren wordt door dijken te keer gegaan. Naarmate van hunne afmetingen en de hoogte, waarop zij het water keeren, dragen de dijken den naam van *grootte* of *bandijken*, *gewone dijken* en *kaden*.

Doet een dijk eerst dienst na doorbraak van een anderen dijk, dan draagt hij den naam van *slaperdijk*.

Loopt de dijk onmiddellijk langs de rivier, dan heet hij *schaardijk*.

Loopt de dijk niet onmiddellijk langs de rivier, dan heet het buitendijks gelegen terrein *uiterwaard*, *voorland* of *schor*.

Lage kaden om een uiterwaard gelegen heeten *zomerkaden*.

Dijken, die polders omgeven, noemt men *ringdijken*; zij keeren het water van de *ringvaart* of de *ringsloot*; langs de kust heeten zij *zeedijken*.

Overlaten zijn verlaagde dijksgedeelten met *flauwe glooiingen*.

Onderwaterzettingen of *inondatiën* worden gesteld door middel van *inondatiesluizen*, *doorgravingen*, enz., waar-

(1) Het Amsterdamsche peil komt zeer nabij overeen met de middelbare hoogte, welke de vloed in het open Y vroeger te Amsterdam bereikte.

door het water, voor zooveel noodig, op het te inondeeren land wordt binnengelaten.

Eveneens wordt het inondatie-water afgelaten en de hoogte daarvan geregeld door *sluizen*, *duikers*, *beeren* en dergelijke waterkeeringen.

§ 7. Door *engten* of *défilé's* verstaat men alle gedeelten van het terrein, die men slechts met een smal of betrekkelijk smal front kan doortrekken, zooals bruggen, dijken en wegen, welke door bewoonde oorden of terreinstrooken, die door overigens onbegeaanbaar terrein voeren.

TOPOGRAPHISCHE KAARTEN EN TERREIN- SCHETSEN (CROQUIS).

§ 8. Goede topographische kaarten bieden een krachtig hulpmiddel aan tot het verkrijgen van terreinkennis.

Het bezit van eene der aan de Topographische Inrichting op groote schaal vervaardigde kaarten van het Koninkrijk der Nederlanden is daarom voor een officier van belang te achten, althans voor zoover betreft die gedeelten van het land, waar hij in oorlogstijd waarschijnlijk zal moeten optreden.

Aangezien de topographische kaarten, die van de meeste Europeesche Staten bestaan, hoe uitmuntend zij ook mogen zijn, niet al de voor tactisch gebruik van belang zijnde bijzonderheden kunnen bevatten, en daar bovendien het terrein tengevolge van bebouwing, door den aanleg van nieuwe wegen en kunstwerken voort-

durend aan verandering onderhevig is, blijft het onvermijdelijk, zich aangaande de ware gesteldheid van eenig terrein nader door *eigen waarneming* te overtuigen, of, op grond van uit de kaart geputte aanwijzingen, een *bijzondere verkenning* daarvan te verrichten.

§ 9. Een eerste vereischte bij het gebruik van kaarten is deze te *oriënteren*, d. i. ze vlak houdende zoodanig te richten, dat de zijden van de kaart met de hemelstreken overeenkomen, of wel dat de op de kaart voorkomende noordlijn in de richting van het Noorden wijst.

Gemakshalve kan men tot het vlug lezen van de afstanden op de kaart zich voorzien van een *schaal*, naar die van de kaart vervaardigd van een strook kaartpapier of metaal, waarop naast de verdeeling in centi- en millimeters een daarmede overeenstemmende verdeeling in passen van 75 cM. is gesteld (Fig. 1 a en 1 b.)

§ 10. In zoover een officier of onderofficier te velde niet van kaarten is voorzien, wordt hem bij elke eenigszins zelfstandige opdracht als veldwacht- of patrouille-commandant, tot verkenning van het terrein of van den vijand, zooveel mogelijk een kaart of terreinschets verstrekt, of neemt hij daarvan een schets, kopie of calque.

Overigens zal bij velerlei opdrachten te velde de daarmede belaste officier of onderofficier het daaromtrent door hem uit te brengen schriftelijk rapport aanmerkelijk kunnen verduidelijken en bekorten, door er een *schets* of *oleaat* bij te voegen. Dit moet dan ook als regel

gelden in al zoodanige gevallen, waarbij daartoe aanleiding bestaat.

Het terrein wordt op het oog en te voet op den pas, te paard volgens den draf van het paard (§ 19), opgenomen en de schets geteekend op de keerzijde van een rapportkaart (§ 22), welke in vierkanten van 1 cM. zijde is verdeeld. Bij het gebruik dezer kaart voor de veldwachtrapporten wordt door de infanterie de schaal van 1 : 7500 (100 pas op den cM.), door de cavalerie de schaal van 1 : 12500 gebezigd.

De bij schetsen te bezigen eenvoudigste *topographische teekens* komen in Fig. 2 voor. Breedte van wegen, slooten, wateren, diepte van deze, hoogte, begaanbaarheid en gesteldheid van het terrein, van bosschen, van bouwland, enz. kunnen op de schets zelve met korte woorden worden aangeduid. De door patrouilles gevolgde wegen en marschrichting worden door stippellijnen met pijltjes aangeduid. Fig. 3 en 4 stellen een paar dergelijke schetsen voor.

§ 11. De vervaardiging van andere schetsen van terreindeelen of stellingen dan die bij veldwachtrapporten voorkomen, geschiedt zooals in de vorige § is omschreven, doch, in overeenstemming met het doel, zoo noodig met grooter nauwkeurigheid en op een schaal overeenstemmende met den aard der verkenning, als:

enkele verdedigingswerken op de schaal van 1 : $\begin{matrix} 2500 \\ 5000 \end{matrix}$

terreinvorwerpen, legerplaatsen, bewoonde

oorden, enz. op de schaal van 1 : 12500

wegen, stellingen, enz. » » » » 1 : 25000

Van de kaart worden de met zekerheid bekende bijzonderheden, zooals de richting van hoofdwegen, stroomende wateren, enz. overgenomen, zoo men wil op calqueerpapier, het overige wordt op het terrein met potlood — bij voorkeur met zwart, rood (voor kunstwegen, huizen enz.), blauw (voor wateren) en groen (voor bosch, heggen, enz.) — ingeschetst.

Bij veldwachtrappen is het gebruik enkel van zwart potlood voldoende.

TERREINBESCHRIJVING.

§ 12. Te velde zijn uitvoerige terreinbeschrijvingen onpractisch; zij moeten dan ook zooveel mogelijk vermeden worden. Het verslag zal daarom bij voorkeur alleen bestaan uit de op het terrein vervaardigde schets (§ 21) met korte aantekeningen of bijschrijvingen op den rand, ten hoogste uit een korte, schriftelijke toelichting van de bijzonderheden, die niet voldoende uit de schets zijn op te maken.

§ 13. Bij een *tactische verkenning* heeft de toelichting hoofdzakelijk betrekking op de *begaanbaarheid* of wel de *geschiktheid van het terrein tot stellingen en gevechten*, en betreft alsdan eenige van de navolgende bijzonderheden:

a. HET ALGEMEEN KARAKTER VAN HET TERREIN.

Open, bedekt of doorsneden; vrij of beperkt uitzicht; effen of golvende, droge of natte, hooge of lage vlakten; grondslag van den bodem (klei, leem, zand, bouw-

wei- of drasland); aard der beplanting; toestand van greppels en slooten.

b. BIJ WEGEN.

Van waar zij komen en waarheen zij leiden; kunstweg (straat- of grintweg, enz.) of landweg; begaanbaarheid voor de verschillende wapens; breedte (verbredingen en smalle gedeelten, kunstbaan en bermen, met welk front op den weg kan worden gemarcheerd, enkel- of dubbelspoorbreedte); helling van den weg; opgehoogd of ingesneden (holle weg); uitzicht op den weg; beplanting, begrenzing; hoedanig en op welke punten onbruikbaar te maken of te herstellen, daartoe beschikbare of noodig geoordeelde materialen; begaanbaarheid van het aangrenzend terrein (in hoever infanterie en cavalerie zijwaarts van den weg kunnen marcheeren); stellingen; geschikte plaatsen om op te marcheeren of te rusten.

c. BIJ SPOORWEGEN.

1. *Spoorbaan.* Enkel- of dubbelspoor; breedte en toestand van de baan; opgehoogd of ingesneden; toestand van den bovenbouw (verbinding van de rails met de dwarsliggers); viaducten, overwegen, overgangen (*f. 1*); op welke plaatsen en hoe de spoorbaan het snelst is op te breken; toestand van het aangrenzend terrein; begaanbaarheid van de baan voor troepen, paarden en voertuigen (of de dwarsliggers diep liggen, of de voertuigen naast het spoor kunnen rijden en er dekplanken op de overgangen liggen); toestand en breedte der parallelwegen; begrenzing van de spoorbaan.

2. *Stations en hal'en.* Weerstandsvermogen; nabijgelegen kunstwerken. (§ 14. b. 1.)

d. BIJ DIJKEN.

Soort (bandijk, gewone dijk of kade); kruinbreedte; begaanbaarheid voor de verschillende wapens; hoogte; steilte der hellingen; opritten; beplanting; begrenzing; bestrijkende punten; overlaten.

e. BIJ STROOMENDE EN STILSTAANDE WATEREN.

Breedte; diepte; bevaarbaarheid (voor vaartuigen van welken diepgang); gesteldheid van den bodem (kiezel, zand of modder); waterstand; stroomsnelheid; verval; toestand van de oevers of boorden (hoogte boven den waterspiegel; steil of glooiend, vast of brokkelig); welke oever de beheerschende is; begaanbaarheid van het naastbijgelegen terrein; voorhanden vaartuigen; afmetingen van sluizen en kunstwerken; zijrivieren of beken, zijtakken.

f. BIJ OVERGANGEN.

1. *Bruggen.* Steen, hout of ijzer; soort; afmetingen (lengte, breedte en hoogte boven den waterspiegel); onder- en bovenbouw; bruikbaarheid voor de verschillende wapens; nabijgelegen doorwaadbare plaatsen; hoedanig en in welken tijd te vernielen. *Bij spoorwegbruggen* bovendien: of er dekplanken liggen of enkel rails; enkel- of dubbelspoor; wijze van sluiting; lengte en breedte van viaducten.

2. *Veren.* (§ 14. b. 3).

3. *Doorwaadbare plaatsen.* Ligging; richting; breedte; toestand van den bodem; bij welken waterstand bruikbaar (§ 73).

4. *Punten geschikt tot overtocht of gemeenschap tuschen de beide oevers of boorden.* Tot welk soort van militaire bruggen geschikt; beschikbare of in de nabijheid voorhanden materialen; vermoedelijke tijd tot bruggenbouw noodig.

5. *Het ijs.* Dikte; open vakken; hoe open te houden; bruikbaarheid voor welke wapens (§ 75).

g. BIJ BEWOONDE OORDEN.

Naam; omheining; of zij een samenhangend geheel vormen of verspreid zijn gebouwd; breedte en onderlinge gemeenschap der straten; bouworde der huizen (steen of hout, al of niet met verdiepingen, met pannen of riet gedekt); wijze van verlichting; toegangen; uitzicht; het omgelegen terrein; verdedigingsvermogen; stormvrijheid; flankering; gebouwen tot reduit in te richten. (§ 14. a).

h. BIJ ENKELE GEBOUWEN.

Naam en soort; dikte der muren; aantal verdiepingen; trappen; toestand van het dak; deuren en vensters; inwendige verdeeling; pompen en putten; bijgebouwen; tuinen; omheining; hoe tot verdediging in te richten en daartoe beschikbare materialen; berekening van de noodige bezetting.

i. BIJ BOSSCHEN.

Uitgestrektheid; loof-, naald-, hak- of opgaand hout; doorgaanbaarheid; doorzichtbaarheid; open plaatsen; afsnijdingen; bodemgesteldheid; toestand van den boschrand; toestand der wegen, welke het bosch doorsnijden; het omgelegen terrein.

k. BIJ HOOGTEN.

Omvang en gedaante; hoogte ten opzichte van het omringend terrein (in meters); hellingen (in graden); beklimbaarheid; beplanting; uitzicht; gelegenheid tot opstelling van troepen en geschut.

l. BIJ POLDERS.

Ligging van den bodem onder den omringenden waterspiegel; begaanbaarheid; dijken; sluizen en duikers; stoomgemalen en watermolens; afwatering en wateraanvoer.

m. BIJ VEENEN EN MOERASSEN.

Uitgestrektheid; bodemgesteldheid (laag weiland, lage veenen, moerasveenen, hooge veenen); hoofdrichting van uitgeveende strooken; plantengroei; begaanbaarheid (voor voetgangers, paarden en voertuigen); slooten en wegen.

n. BIJ KUSTEN.

Invloed van het getij op de breedte van het strand; geschiktheid voor landingen; zeekeringen; toestand der duinen.

0. BIJ STELLINGEN.

Uitgestrektheid; beheerschende punten; steunpunten vóór en in de stelling en op de vleugels; uitzicht vóór en gemeenschap in de stelling; hindernissen vóór het front; toestand van het terrein vóór en achter de stelling; toegangen en terugtochtswegen; opgave der troepen tot bezetting noodig geoordeeld; verdeling der troepen in de stelling; plaatsing der reserve; beoordeeling van de stelling (sterke en zwakke punten).

§ 14. Bij de *statistische verkenning* van een plaats of landstreek stelt men zich ten doel, om daaruit te leeren kennen de hulpmiddelen tot de *verpleging* en het *vervoer* van troepen, of wel ten dienste van den *ophelderingsdienst* en tot *gemeenschap*.

In zoover zoodanige statistische verkenningen zelden voldoende door *eigen waarneming* zullen kunnen geschieden, worden naargelang van het doel der verkenning inlichtingen ingewonnen bij de plaatselijke burgerlijke autoriteit en bij de ambtenaren.

Voor het rapport omtrent een statistische verkenning kiest men korthedshalve bij voorkeur den tabelarischen vorm.

De rapporten omtrent statistische verkenningen hebben betrekking:

a. OP DE VERPLEGING.

Plaatselijke indeeling der gemeente; aantal inwoners

en haardsteden (1) (volgens de laatste volkstelling, zoo in de kom als in elke buurtschap); gelegenheid tot geconcentreerde huisvesting en stalling, tot parkeeren; lokalen voor wachten en verpleging van zieken; vee-stapel (runderen en kalveren, schapen, varkens); opbrengst van den laatsten oogst (hectoliters rogge, tarwe, erwten, boonen, aardappelen, haver, kilogrammen hooi); wijze van voorziening in drinkwater; watergebrek; voornaamste middelen van bestaan (fabrieken, brouwerijen en branderijen, groote werkplaatsen); getal werklieden (timmerlieden, metselaars, smeden, geweer- en zadelmakers, enz.); de geest der bevolking.

b. OP HET VERVOER VAN TROEPEN.

1. *Met spoorwegen.* Materiëel en personeel: aantal locomotieven met tender, rijtuigen, gesloten en open goederenwagens, veewagens en platte wagens; noodig geoordeelde voorzieningen (leuningen, banken, enz.); laadbruggen; aantal beambten en werklieden. Toestand van stations en halten: aantal sporen; wisselplaatsen (lengte in meters); uitwijkrails; gelegenheid tot concentratie van rollend materiëel; perrons (aantal, lengte en breedte); paardenheuvels en laadplaatsen voor vee en voertuigen (aantal, lengte, breedte, tot kop- of zijlading); pompen, waterreservoirs, wateraanvoer; draaischijven (vermogen, hoe onbruikbaar te maken);

(1) Door *haardstede* verstaat men een huisgezin — gemiddeld 4 à 5 zielen — dat zijn eigen haard heeft.

gebouwen (aantal en ruimte); toegangen en gelegenheid tot opstelling van troepen, paarden en voertuigen; telegraafstoestellen, signaalstelsel; enz.

2. *Met andere transportmiddelen.* Paarden (aantal boven en beneden den leeftijd van 5 jaar); voertuigen (rijtuigen, wagens en karren); vaartuigen (stoombooten, zeilschepen en schuiten met diepgang, vermogen tot vervoer van manschappen, paarden en voertuigen of tonneninhoud).

3. *Met veren.* Naam; voet of pontveer; beschikbare middelen van vervoer; hoeveel personen, paarden, vuurmonden of voertuigen gelijktijdig kunnen worden overgebracht; duur van heen- en terugvaart.

c. OP DEN OPHELDINGSDIENST EN DE GEMEENSCHAPSMIDDELEN.

Aantal ambtenaren van de belastingen, de Rijksveldwacht en den Waterstaat; personen geschikt tot gids of tot het geven van inlichtingen; posterijen en telegraphie (kantoren en ambtenaren); torens of verheven punten geschikt tot seingemeenschap (punt van waarneming, welke terreinvoorwerpen en bewoonde plaatsen, kerktorens, enz. aldaar zijn waar te nemen).

ORIËNTEEREN.

§ 15. Door zich *oriënteeeren* verstaat men het bepalen van de hemelstreken op het terrein, of van de plaats waar men zich bevindt.

De *hemelstreken* worden, bij gemis van een kompas,

(waarvan het gebruik overigens de meeste aanbeveling verdient) op het terrein voor het beoogde doel voldoende nauwkeurig op een van de volgende wijzen bepaald:

1°. Met behulp van de *Zon*. Wanneer men den rechterschouder keert naar het punt, waar de Zon opgaat, het Oosten, of den linkerschouder naar het punt, waar zij ondergaat, het Westen, dan heeft men recht voor zich uit het Noorden en achter zich het Zuiden.

Met een horloge worden de hemelstreken nauwkeurig genoeg bepaald door aan te nemen, dat de Zon staat: 's voormiddags om 6 uur in het Oosten, om 9 uur in het Zuidoosten; 's middags om 12 uur in het Zuiden, 's namiddags om 3 uur in het Zuidwesten en om 6 uur in het Westen.

Bij mist of donker weder vrage men aan de landbewoners, boven welke terreinstrook de Zon op- en ondergaat, waaruit dan de overige hemelstreken gemakkelijk als boven te bepalen zijn.

2°. Met behulp van de *Poolster*. Des nachts bij helder weder vindt men de hemelstreken door de poolster, die in het Noorden staat. Om deze ster te vinden, vereenigt men de sterren *a* en *b* (Fig. 5) van het sterrenbeeld *de Grootte Beer A*; verlengt men die lijn aan de zijde van *b* zoover, dat zij van *b* af gerekend zoolang is als de lengte *b c* van genoemd sterrenbeeld, dan zal het uiteinde van die lijn nagenoeg de plaats aanwijzen van de poolster *d*, de helderste ster van het sterrenbeeld *de Kleine Beer B*, dat denzelfden vorm

heeft als het eerste sterrenbeeld, maar kleiner en minder schitterend is dan dit (1).

3°. Met behulp van de *Maan*. Hiertoe geeft onderstaand tafeltje een overzicht van de standen van genoemd hemellichaam bij verschillende schijngestalten of fasen :

Tijd der waarneming.	De maan verschijnt als :		
			
	EK.	VM.	LK.
	in het		
6 uur 's namiddags	Z.	O.	
9 " "	ZW.	ZO.	
Middernacht	W.	Z.	O.
3 uur 's voormiddags		ZW.	ZO.
6 " "		W.	Z.

De maan staat aan den westelijken hemel als zij zich 's avonds laat en aan den oostelijken hemel als zij zich 's morgens vroeg als een smal verlichten sikkel vertoont.

(1) Bij eenigszins bewolkten hemel kan het vinden van de *Kleine Beer* vergemakkelijkt worden, door in acht te nemen, dat de *Poolster* zich genoegzaam midden tusschen de *Groote Beer* en een sterrenbeeld, dat den vorm eener omgekeerde W heeft (*Cassiopeia*), bevindt.

Bij gemis van een der genoemde hulpmiddelen tot oriënteeren, kan men, indien opvolgende boomen aan dezelfde zijde met mos begroeid zijn, aannemen, dat deze zijde hoogstwaarschijnlijk (in ons land) naar het Zuidwesten is gekeerd.

§ 16. De plaats, waar men zich bevindt, wordt bepaald door de juiste kennis van het terrein of wel door het gebruik van kaarten.

Op weg is het aan te bevelen, de voornaamste terreinvoorwerpen, die men voorbijkomt, aan te teekenen met aanduiding van eenige bijzonderheden, zooals de opschriften op uithangborden, enz., teneinde het geheugen te ontmoet te komen, en den weg gemakkelijk terug te vinden.

SCHATTEN VAN AFSTANDEN.

§ 17. Voor het schatten van afstanden *op het oog* zijn geen algemeen geldende gegevens vast te stellen, daar de aard en de verlichting van het terrein, zoodat de sterkte van het oog hierop grooten invloed uitoefenen.

Aanhoudende oefening is dus voor ieder noodig, om zich eigen te maken, wat hij op de verschillende afstanden bij verschillende weêrsgesteldheid van eenig voorwerp ziet.

§ 18. Tot het schatten van afstanden, voornamelijk van de grootere, kan men gebruik maken van het tijdsverschil tusschen het zien en het hooren van een schot. De snelheid van het geluid namelijk bedraagt

ongeveer 450 pas in 1 seconde; terwijl het licht, op de afstanden die uit een militair oogpunt wetenswaardig zijn, zich nagenoeg oogenblikkelijk voortplant. Verloopt er dus tusschen het zien van den rook en het hooren van den knal 1 seconde, dan bedraagt de afstand 450 pas; bij 2 seconden 900 pas, enz.

Zonder behulp van een secondewijzer kan men het tijdsverloop van één seconde vrij nauwkeurig meten door snel achtereen van 1 tot 6 te tellen. Bovendien geeft de tijdsruimte voor ieder tel het $\frac{1}{6}$ van 450, dus 75 pas afstand aan.

§ 19. Tot het bepalen van afgelegde afstanden langs kunstwegen, kan men gebruik maken van de mijlpalen, die op onderlinge afstanden van 1000 M. geplaatst zijn, of van de telegraafpalen.

Tot het afpassen van afstanden *te paard*, moet men vooraf nagaan, hoeveel malen men in draf (licht rijdende) uit den zadel wordt gelicht, indien men den afstand tusschen twee mijlpalen aflegt.

SCHRIFTELIJKE RAPPORTEN.

§ 20. Een schriftelijk rapport moet *duidelijk* en *beknopt* zijn en bovenal een *getrouw verslag* behelzen van hetgeen men door eigen waarneming of mededeelingen van anderen heeft vernomen.

De duidelijkheid eischt, dat het rapport in juist gekozen termen zoodanig verstaanbaar is, dat het voor geen tweeledige uitlegging vatbaar is. Algemeene bevoordingen, als: veel, weinig, ver, zoeven, straks,

enz. moeten worden vermeden; de ligging van plaatsen, enz. moet altijd naar de hemelstreken worden aangegeven, en alleen dan mag men daartoe de woorden »rechts, links, voor, achter, enz.» bezigen, wanneer de richting volkomen bekend is. Zoo zal bij een marcheerende colonne het rechts en links bepaald worden door de richting, waarin zij zich beweegt. Verder moeten alle in het rapport voorkomende namen nauwkeurig met die op de terreinschets overeenstemmen en ook hierop vermeld zijn. Eindelijk zij men indachtig, om, wanneer dezelfde namen voor verschillende plaatsen op de kaart voorkomen, de juiste plaats door omschrijving aan te duiden. (1)

Door beknoptheid verstaat men, het rapport in zoo weinig mogelijk woorden samen te vatten; alleen feiten en geen redeneeringen of beschouwingen moeten worden vermeld, althans wanneer het goed begrijpen van het geheel daaronder niet lijdt. De vermelding van de gewone veiligheidsmaatregelen is meestal overbodig.

Het rapport zal een trouw verslag zijn van hetgeen men melden wil, wanneer men daarin steeds doet uitkomen, wat men persoonlijk met volkomen juistheid heeft gezien of gehoord, en hetgeen door anderen is gemeld of enkel op vermoedens berust.

§ 21. Rapporten of verslagen van eenigen omvang, bevattende de beschrijving van een tactische verkenning, van een gevecht, van de versterking van eenig terrein-

(1) Men zij indachtig aan vergissingen, die kunnen ontstaan door het gebruik van verschillende kaarten of van verschillende uitgaven eener zelfde kaart.

voorwerp of van eenige andere oorlogshandeling, worden op geheele vellen papier geschreven, en wel zoodanig dat er aan de rugzijde $\frac{1}{4}$ blad onbeschreven blijft.

De bij dergelijke rapporten te voegen topographische schetsen kunnen bij genoegzamen tijd duidelijkshalve met zwart en gekleurd potlood (§ 11) worden vervaardigd. Voor kopieën van de officieel verstrekte kaarten mag van calqueerpapier worden gebruik gemaakt.

§ 22. Overigens worden alle velddienstrapporten, zooals veldwacht- en patrouillerapporten en berichten van geringen omvang op $\frac{1}{4}$ vel papier of op een *rapportkaart* van gelijke grootte geschreven. Alle troependeelen zullen steeds van een genoegzaam aantal rapportkaarten voorzien moeten zijn, om er zoo noodig exemplaren van te kunnen verstrekken aan de officieren en onderofficieren.

Op de voorzijde van de rapportkaart staat gedrukt:

.. Divisie.	.. Bataljon.	Plaats van verzending:	
N ^o . .. Brigade.	.. Comp ^{ie} .	Datum	idem.
.. Regiment.	.. Eskadron.	.. uur. .. min.	<u>voorm.</u> <u>nam.</u>

BERICHT.

.....

.....

.....

.....

Overbrenger.	Handtekening.
.....

NB. Op veldwachtrapport n°. 1 worden vermeld: sterkte en plaats der wacht, aantal en plaatsing der posten en van den examineertroep, patrouillegang, wijziging in de opstelling des nachts, bijzondere meldingen aangaande den vijand.

Op de keerzijde is de rapportkaart verdeeld in vierkanten van 1 cM. zijde, om te kunnen dienen tot het vervaardigen van een terreinschets.

Aan den voet der keerzijde zijn de in §§ 10 en 11 bedoelde schalen aangegeven. De schalen, die niet gebezigd zijn, worden doorgeschrapt.

De keerzijde kan overigens ook gebruikt worden, om het rapport te vervolgen, wanneer daartoe op de voorzijde ruimte ontbreekt en geen schetsteekening wordt vereischt.

Bijlage 1 geeft de wijze aan, waarop de rapportkaart als Veldwachtrapport N°. 1 moet worden inge-

vuld; de cursieve druk duidt daarin het door den veldwachtcommandant met potlood geschrevene aan, terwijl Fig. 4 de op de keerzijde geteekende schets voorstelt.

Wordt bij gemis van rapportkaarten de schets op gewoon papier gemaakt, dan behoeven daarop gemakshalve de vierkanten niet te worden getrokken.

Bijlage 2 stelt voor een rapport van een verkenningspatrouille.

§ 23. De rapportkaart wordt over de lange zijde in drieën gevouwen en in het daarbij behoorend couvert gestoken, waarop gedrukt staat:

N ^o .	Aan						
.....							
.....							
Tempo:							
Verzonden.	<table> <tr> <td style="font-size: 2em; vertical-align: middle;">}</td> <td style="text-align: center;">Plaats.</td> <td style="text-align: center;">Datum.</td> </tr> <tr> <td></td> <td>.. uur. min.</td> <td>voorm. nam.</td> </tr> </table>	}	Plaats.	Datum.		.. uur. min.	voorm. nam.
}	Plaats.	Datum.					
	.. uur. min.	voorm. nam.					
Ontvangen.	<table> <tr> <td style="font-size: 2em; vertical-align: middle;">}</td> <td style="text-align: center;">Plaats.</td> <td style="text-align: center;">Datum.</td> </tr> <tr> <td></td> <td>.. uur. min.</td> <td>voorm. nam.</td> </tr> </table>	}	Plaats.	Datum.		.. uur. min.	voorm. nam.
}	Plaats.	Datum.					
	.. uur. min.	voorm. nam.					
Handteekening Ontvanger.							
.....							
NB. Dit couvert na invulling aan den overbrenger terug te geven.							

Het couvert wordt, nadat daarop plaats en tijdstip van ontvangst zijn ingevuld, aan den overbrenger teruggegeven, als bewijs, dat het rapport aan het juiste adres is overgebracht.

Voor berichten van kleinen omvang kan ook gebruik gemaakt worden van rapportkaarten met geperforeerde randsluiting. (1) Aan den overbrenger wordt, bij gebruik van zoodanige kaart, de af te scheuren achterzijde der kaart als ontvangbewijs teruggegeven.

Wat het *tempo* betreft wordt verwezen naar § 267.

§ 24. Alle verzonden rapporten worden door den afzender doorlopend genummerd.

Het is aan te bevelen, zooveel mogelijk afschrift te houden van elk rapport, dat men inzendt, zoowel tot eigen verantwoording, als voor het geval, dat het mocht verloren gaan.

Elk ontvangen rapport of bericht wordt, nadat daarop het tijdstip van ontvangst is aangeteekend, als dienstbrief bewaard.

Rapporten, die voor meer dan één persoon zijn bestemd, worden ten spoedigste doorgezonden en door allen voor »gezien'' geteekend.

Zie verder omtrent het overbrengen van schriftelijke en mondelinge rapporten of berichten door ordonnansen, enz. § 266 en volgende.

(1) Te verkrijgen bij de Kon. Milit. Academie.

HOOFDSTUK II.

DE MARSCHEN.

§ 25. De marschen kunnen worden verricht:

- 1°. zonder bijzondere middelen van vervoer of,
- 2°. met bijzondere middelen van vervoer, en wel:
 - a. door middel van spoortreinen,
 - b. met voertuigen, of
 - c. met vaartuigen.

Bij de uitvoering van alle marschen, onverschillig op welke wijze zij worden verricht, moet de eisch op den voorgrond staan, dat de troepen op den bepaalden tijd en in slagvaardigen toestand op het gewenschte punt aankomen.

MARSCHEN ZONDER BIJZONDERE MIDDELEN VAN VERVOER.

§ 26. De goede uitvoering dezer marschen, die in den loop van den oorlog het menigvuldigst voorkomen, oefent een grooten invloed uit op den gang der operatiën. Zij wordt alleen mogelijk gemaakt door oefeningen in tijd van vrede, bij welke het volgende moet worden in acht genomen:

1°. Bij alle militaire marschen moeten de in het marcheeren reeds geoefende troepen in volledige uitrusting zijn.

2°. De oefeningen in het marcheeren moeten aanvangen met het afleggen van kleine afstanden, die dan opvolgend zoodanig worden vergroot, dat voor de troepen te voet een marsch van 25 KM., voor de troepen te paard een van 35 KM. als normaal kan worden beschouwd. Marschen van zoodanige lengte behooren dikwijls te geschieden. Eenige malen in het jaar worden zij voor de troepen te voet tot 30 à 35, voor de bereden wapens tot 45 KM., bij uitzondering tot grootere afstanden uitgestrekt.

3°. Aangezien bij de in oorlogstijd voorkomende marschen de omstandigheid, of men al dan niet in de nabijheid van den vijand marcheert, invloed uitoefent op hunne uitvoering, zoodanig dat in het eerstgenoemde geval geheel op de tactische eischen door den toestand voorgeschreven, in het laatstgenoemde geval echter meer op het gemak der marcheerende troepen dient te worden gelet, moeten in vreedstijd oefeningen in beide soorten van marschen plaats grijpen, en bij elk hunner de hierna volgende aanbevelingen voor marschen in oorlogstijd zooveel doenlijk in toepassing worden gebracht.

Van de marschen, die ondersteld worden binnen 's vijands bereik te geschieden, en die daarom in het bijzonder *oorlogsmarschen* worden genoemd, moet worden partij getrokken tot oefening van de troepen in den veiligheids- en verkenningsdienst zooveel mogelijk overeenkomstig den oorlogstoestand. Daar waar het ontzien van particulier eigendom dit onmogelijk maakt, mag

nimmer worden verzuimd er den troep op te wijzen, hoedanig in oorlogstijd in de bestaande omstandigheden zou moeten worden gehandeld.

4°. Tot oefening van de commandanten der onderdeelen van verschillende troepen in het begrooten van den tijd, die voor een bepaalden marsch noodig is, wijze men aan die onderdeelen een doel aan, dat zij langs onderscheiden wegen op een bepaald uur (niet later, maar ook niet vroeger), in volkomen slagvaardigen toestand moeten bereiken.

Het uur van afmarsch, het marschtempo en de rusten worden dan door die commandanten bepaald, die eerstgenoemd uur niet vroeger dan noodzakelijk is, mogen vaststellen.

§ 27. De marschen verkrijgen het karakter van *oorlogsmarschen*, wanneer zij in zoodanige nabijheid van den vijand worden uitgevoerd, dat een ontmoeting met diens uiterste verkenningsstroepen als mogelijk moet worden aangenomen, of wanneer de geest der bevolking veiligheidsmaatregelen noodig maakt.

Ofschoon, zooals in § 26, 3°. aangeduid werd, bij deze marschen de tactische eischen op den voorgrond treden, mag echter de commandant van een marcheerende troepenafdeeling nimmer verzuimen, zooveel mogelijk de maatregelen in acht te nemen, die bij marschen buiten 's vijands bereik tot sparing van de troepen zijn voorgeschreven.

§ 28. In oorlogstijd verrichten marcheerende troepen geen eerbewijzen.

Ontmoet een marcheerende troep een officier, die

hooger in rang is dan zijn commandant, zoo geeft deze laatste den militairen groet. Is die officier op eenigerlei wijze bevelhebber van de troepen, die de colonne uitmaken, dan maakt bedoelde commandant hem tevens rapport omtrent het doel van den marsch.

Ordonnansen kunnen volstaan met den commandant eener colonne, die zij ontmoeten, te groeten, zonder daarbij den gang te vertragen.

§ 29. Wanneer troepen van verschillende wapens gezamenlijk marcheeren, moeten bij de uitvoering van den marsch steeds de eigenaardigheden worden in acht genomen van dat wapen, hetwelk met het oog op tijd, ruimte, enz. volgens de hiernavolgende bepalingen in de minst gunstige omstandigheden verkeert.

INDEELING VAN DE MARSCHEN.

§ 30. In een zaakkundige en regelmatige indeeling der opvolgend af te leggen marschen, in verband met den tijd voor het afleggen van groote afstanden beschikbaar, in dier voege dat geen te groote marschen uitgevoerd behoeven te worden en nu en dan rustdagen kunnen worden gehouden, is een waarborg gelegen voor het behoud van de slagvaardigheid der troepen.

Bij colonnes van geen grootere sterkte dan die bij ons leger doorgaans zullen voorkomen, mag worden aangenomen, dat de lengte van den *gewonen* marsch voor de infanterie gemiddeld 25 KM., voor de bereden wapens gemiddeld 35 KM. mag bedragen, waarbij alsdan na elke 3 à 4 marschdagen een rustdag wordt gehouden.

Moet de voorgeschreven afstand in korteren tijd worden afgelegd, dan door middel van gewone marschen mogelijk is, zoo wordt gebruik gemaakt van *snelle* of van *geforceerde* marschen.

De *snelle* marschen zijn in den regel voor de onbereden troepen niet langer dan 30 à 35, voor de bereden wapens gemiddeld 45 KM. Daarbij worden rustdagen niet geregeld gegeven, zonder dat zij evenwel geheel mogen worden achterwege gelaten.

Zijn de marschen grooter dan hierboven is aangegeven, dan worden zij *geforceerde* marschen genoemd. Men maakt er slechts bij uitzondering gebruik van en wel niet langer dan 3 à 4 dagen achtereen.

Een bijzonder soort van geforceerde marschen zijn die *zonder indeeling van den dag*, waarbij de troepen, met inachtneming slechts van de tot rusten en koken benoodigde tusschenpoozen, dag en nacht doormarcheeren.

Daar deze marschen slechts voor afstanden tusschen de 50 en 80 KM. eenig voordeel in snelheid opleveren, en overigens zeer afmattend voor de troepen zijn, mogen zij niet dan bij hooge noodzakelijkheid worden toegepast.

§ 31. In de nabijheid van den vijand zal eene regelmatige indeeling van de marschen dikwijls verijdeld worden, aangezien hunne lengte alsdan niet alleen van den eigen wil, maar ook van de handelingen des vijands afhangt.

INDEELING VAN DE MARSCHCOLONNE.

§ 32. Buiten het bereik van den vijand is het doelmatig, dat de drie wapens elk op zich zelf en zoo mogelijk langs verschillende wegen marcheeren.

Aan de infanterie wordt dan de kortste, aan de cavalerie de zachtste en aan de artillerie en trein de hardste weg aangewezen, nochtans met dien verstande, dat de mindere begaanbaarheid van den aan eenig wapen aan te wijzen weg, de voordeelen, aan het afzonderlijk marcheeren verbonden, niet doet verloren gaan.

Beschikt men slechts over één weg, dan laat men de infanterie het eerst afmarcheeren, op ruimen afstand door de artillerie en de cavalerie gevolgd.

Mochten onvoorziene omstandigheden oorzaak zijn, dat de infanterie door de andere wapens wordt ingehaald, dan moet, tenzij de opdracht dier wapens geen uitstel gedooft, van de eerstvolgende rust der infanterie of van een breed gedeelte van den weg partij getrokken worden, om de bereden wapens te te doen voorbijtrekken.

§ 33. In de nabijheid van den vijand marcheeren de bij elkaar gevoegde afdeelingen der verschillende wapens in *gevechtscolonne*.

Een verdeling der troepenmacht in meerdere colonnes, die op verschillende wegen op gelijke hoogte met elkaar marcheeren, is voordeelig, zoolang deze colonnes, in verband met hare sterkte, elkander tijdig kunnen ondersteunen.

Iedere colonne, die er aan bloot staat, in een gevecht gewikkeld te worden, zal zoo doenlijk uit de drie wapens worden samengesteld.

Een voor alle gevallen doorgaande indeeling van de verschillende wapens in eene gevechtscolonne kan niet worden aangegeven. Als algemeene regel geldt, dat het wapen, hetwelk met het oog op het terrein en het doel van het gevecht het eerst in werking moet komen, geheel of gedeeltelijk aan het hoofd der colonne marcheert.

Overigens moet bij de indeeling het volgende worden in acht genomen :

1°. Wanneer een zelfstandige eenheid (compagnie, bataljon, eskadron, batterij, regiment, brigade) tengevolge van de indeeling moet worden verdeeld, dan wordt aan het bij de hoofdcologne marcheerende gedeelte dier eenheid zoodanige plaats aangewezen, dat het verbroken tactisch verband, bij een gevecht zoo spoedig doenlijk hersteld kan worden.

Zijn verdere detacheringen noodig, dan geschieden zij van reeds gesplitste eenheden.

2°. De cavalerie, als het wapen dat bij uitnemendheid voor den waarnemingsdienst geschikt is, zal na aftrek van de onderdeelen, voor het verrichten van den ordonnansendienst of van den veiligheidsdienst bij de colonne benoodigd, deze gewoonlijk in haar geheel voorafgaan of bij den terugtocht volgen.

Wordt bij uitzondering een gedeelte van dit wapen niet tot bovengenoemde diensten gebezigd, dan marcheert het vereenigd aan het hoofd of aan den staart der colonne.

3°. De artillerie wordt in de colonne zóóver naar 's vijands zijde ingedeeld, als met haar veiligheid is overeen te brengen. Hierbij moet echter rekening gehouden worden met de meerdere of mindere ontwikkeling van dat wapen, welke het terrein toelaat en met het te bereiken doel. De artillerie wordt echter altijd door infanterie (of cavalerie) voorafgegaan en gevolgd.

Alleen bij hooge noodzakelijkheid wordt eene batterij gesplitst.

Bij de voorhoede ingedeeld, marcheert de artillerie bij den hoofdtroep.

Voor de artillerie der hoofdcollonne is, bij marschen naar den vijand, de beste plaats over het algemeen achter het voorste bataljon of, bij zeer groote troepenafdeelingen, achter het voorste regiment infanterie.

4°. De genietroepen worden, wanneer men de zekerheid niet heeft, dat de wegen in bruikbaren staat zijn, bij de voorhoede ingedeeld en marcheeren alsdan bij den voortroep. Blijven zij bij de hoofdcollonne, dan marcheeren zij aan het hoofd daarvan, wanneer bij de later te verwachten gebeurtenissen hun hulp in eenig opzicht vereischt kan worden.

5°. Bij de indeeling der verbandplaatsafdeelingen en hare sectiën worden de aanwijzingen van het Voor-schrift betreffende den Geneeskundigen Dienst in tijd van oorlog, te velde en in versterkte plaatsen gevolgd.

§ 34. Bij iedere uit verschillende wapens of korpsen bestaande colonne, is de oudste officier in rang commandant der colonne.

Hij regelt als zoodanig alle details voor den marsch,

voor zoover daarin niet bij het marschbevel is voorzien, en blijft voor de goede uitvoering van den marsch aansprakelijk. Tenzij daartoe van hoogerhand iemand is aangewezen, kan hij, onder zijne verantwoordelijkheid, aan een officier de zorg voor het volgen van den goeden weg opdragen.

MARSCHFORMATIE VAN DE VERSCHILLENDE WAPENS.

§ 35. Het marcheeren met een breed front (met afdeelingen) is altijd te verkiezen, doch dit zal ten gevolge van de geringe breedte der wegen, waarvan bovendien steeds tot het voorbijrijden van officieren, ordonnansen, enz. een gedeelte vrij moet blijven, veelal niet kunnen geschieden. Men zal meestal genoodzaakt zijn, de troepen te voet met verdubbelde rotten, de cavalerie met tweeën, soms met vieren, de artillerie en den trein met stukken of voertuigen te laten marcheeren.

Het vermeederen van de frontbreedte der afdeelingen gedurende den marsch heeft alleen dan plaats, wanneer men eenigen tijd in de nieuwe formatie kan blijven doormarcheeren.

§ 36. Alhoewel het in de nabijheid van den vijand tot sparing van de troepen raadzaam is, de wegen te blijven volgen, en dientengevolge dezelfde formatiën te blijven behouden, welke voor marschen buiten 's vijands bereik het meest geschikt worden geoordeeld, zoo zal men echter in sommige gevallen, waarbij vermindering der colonnenlengte met de daarmede verbonden mogelijkheid van spoediger ontwikkeling tot het gevecht

wenschelijk is, van het terrein naast de wegen gebruik moeten maken. De infanterie marcheert alsdan het best in gesloten colonne op zes passen afstand (bij voorkeur met pelotons), de cavalerie in colonne met pelotons, de artillerie in gesloten colonne met sectiën.

§ 37. De aanduiding der marschformatiën bij de ontwikkeling tot het gevecht en op het gevechtsterrein blijft aan de commandeerende officieren overgelaten.

DIEPTE VAN DE COLONNES.

§ 38. Teneinde bij al de deelen van een marcheerende colonne het onderhouden van een gelijkmatigen gang te bevorderen, en de voortplanting van iedere stoornis in den marsch van de eene afdeeling op dien van de volgende te voorkomen — hetgeen het meest er toe bijdraagt om het verlengen der colonne tegen te gaan, vooral indien zij van aanzienlijke sterkte is — moet reeds bij den afmarsch op eenige speling in de afstanden gerekend worden. Daartoe wordt achter iedere onderafdeeling de volgende tusschenruimte genomen:

achter een compagnie infanterie of genietroepen	10 pas
» » bataljon	50 »
» » eskadron cavalerie (1)	20 »
» » regiment infanterie of cavalerie.	50 »
» » veld- of rijdende batterij.	30 »
» » afdeeling veld- of rijdende artillerie.	50 »
» » divisie of zelfstandige brigade	500 »

tusschen onderdeelen van verschillende wapens

(1) Zie voor de tusschenruimte tusschen de pelotons de Eskadronschool te paard.

(infanterie, cavalerie en artillerie).	60 pas
achter een zelfstandige afdeeling van een trein	50 »
achter een onderafdeeling van een treinafdeeling	10 »
tusschen bijeenmarcheerende gevechtstreinen (§ 59) van regements- of afdeelingsstaven en bataljons, eskadrons of batterijen	10 »
tusschen troepen en de onmiddellijk daarachter marcheerende treinafdeeling	10 »
De voertuigen houden 4 pas onderlingen afstand. (1)	

(1) Teneinde de berekening van de diepte eener volgens dit voorschrift marcheerende colonne gemakkelijk te maken, volgt hier een opgaaft in ronde cijfers van de diepte, met inbegrip van de in deze § vermelde afstanden, van:

1°. verschillende troepenafdeelingen op oorlogssterkte met den gevechtstrein,

2°. bagagetreinen,

3°. den grooten trein.

Hierbij is gerekend, dat de infanterie met verdubbelde roten, de artillerie alsmede de trein in colonne met een stuk of voertuig in front marcheert. *Alle* patrooncaissons zijn bij den grooten trein in rekening gebracht.

1°. TROEPENAFDEELINGEN.

Staf eener Divisie (zonder gevechtstrein).	60 pas
Gevechtstrein van den Staf eener Divisie.	35 »
Staf eener zelfstandige Brigade (zonder gevechtstrein).	30 »
Gevechtstrein van den Staf eener zelfstandige Brigade.	15 »
Een compagnie infanterie.	100 »
» bataljon infanterie.	420 »
» regiment infanterie van 4 bataljons.	1870 »
» eskadron in colonne met vieren.	180 »
» eskadron in colonne met tweeën.	275 »
» regiment cavalerie van 5 eskadrons in colonne met vieren (zonder materieel voor ambulancedienst).	1065 »
» regiment cavalerie van 5 eskadrons, in colonne met tweeën (als boven)	1550 »
» batterij veldartillerie.	355 »

Kleine afdeelingen van 1 tot 3 bataljons infanterie, 2 tot 4 eskadrons cavalerie of 2 tot 4 batterijen mogen de afstanden zonder eenig bezwaar nog eenigszins grooter nemen, wanneer dit bijv. ter voorkoming van hinder door stof en dus tot gemak der troepen kan strekken.

Een afdeeling veldartillerie van 2 batterijen.	790 pas
» afdeeling veldartillerie van 4 batterijen.	1540 »
» regiment veldartillerie.	2375 »
» batterij rijdende artillerie.	450 »
Het korps rijdendeartillerie.	950 »
Een veldcompagnie genietroepen.	115 »
» sectie eener verbandplaatsafdeeling (zonder gerequi- reerde voertuigen).	225 »
» verbandplaatsafdeeling.	700 »
Eene Divisie van 3 regimenten infanterie van 4 bataljons, 1 regiment veldartillerie, 1 veldcompagnie genie- troepen en eene verbandplaatsafdeeling, zonder afstand tusschen hoofdcollonne, voorhoede en andere troepen voor veiligheidsdienst (de cavalerie wordt geacht voor- uitgezonden te zijn).	9125 »

2°. BAGAGETREINEN.

Staf eener Divisie	120 pas
» eener zelfstandige Brigade	30 »
Een compagnie infanterie.	7 »
» bataljon infanterie.	55 »
» regiment infanterie van 4 bataljons.	260 »
» eskadron.	13 »
» regiment cavalerie van 5 eskadrons	140 »
» batterij veldartillerie.	60 »
» afdeeling veldartillerie van 2 batterijen.	160 »
» afdeeling veldartillerie van 4 batterijen.	295 »
» regiment veldartillerie.	505 »
» batterij rijdende artillerie.	60 »
Het korps rijdende artillerie.	155 »
Een veldcompagnie genietroepen.	7 »
Bagagetrein van een Divisie, (als boven met inbegrip van een regiment huzaren van 5 eskadrons).	1800 »

§ 39. In 's vijands nabijheid marcheerende mogen de in de vorige § opgegeven afstanden tusschen de onderdeelen en wapens behouden blijven, indien er geen waarschijnlijkheid tot een gevecht bestaat. Men

3°. GROOTE TREIN.

Een <i>veldtelegraafafdeeling</i> met 2 kabelwagens.	90 pas
<i>Munitietrein</i> (zonder de reserve der 1ste treincompagnie).	
<i>Infanterie-munitietrein.</i>	
Een sectie.	60 »
» colonne.	275 »
Reserve sectie.	70 »
Geheele infanterie-munitietrein eener Divisie.	1040 »
<i>Artillerie-munitietrein.</i>	
Een colonne.	105 »
Geheele artillerie-munitietrein eener Divisie.	755 »
Geheele munitietrein eener Divisie	1870 »
Munitietrein van het korps rijdende artillerie	220 »
<i>Een veldhospitaal</i> (zonder gerequireerde voertuigen).	70 »
<i>Verplegingstrein</i> (zonder gerequireerde voertuigen en reserve der 2de treincompagnie, en gesplitst in 2 afdeelingen van 10 transportwagens en 1 reservesectie).	
Een afdeeling.	145 »
De geheele verplegingstrein.	410 »
<i>Pontontrein</i> (gesplitst in 2 sectiën van 6 ponton- en schraagwagens en 1 reservesectie).	
Een sectie van 6 ponton- en schraagwagens.	140 »
De geheele pontontrein.	405 »
Groote trein eener Divisie.	3100 »

Heeft een troepenafdeeling een mindere sterkte dan de organieke, dan moet dit in rekening gebracht worden, in dier voege dat van de colonne-lengte wordt afgetrokken:

Voor elke 10 man per compagnie minder op de lengte van het bataljon.	17 pas
Voor elke 2 ruiters minder in de colonne met tweeën	4 »
Voor elke 4 ruiters minder in de colonne met vieren	4 »
Voor elk kanon bij de veldbatterijen	23 »
Voor elk kanon bij de rijdende batterijen, de afdeelingen	

moet evenwel al het mogelijke in het werk stellen, om te voorkomen dat zij grooter worden, dan daar is bepaald.

Ontstaat bij deze of gene afdeeling, ten gevolge van eenige stoornis, vertraging of verlenging der colonne, dan blijft de volgende afdeeling doormarceeren en vertraagt het marschtempo niet, alvorens zij geheel op de voorgaande is opgesloten.

§ 40. Geldt het een marsch tot het gevecht, dan moeten de afstanden, die in de exercitie-reglementen der verschillende wapens zijn voorgeschreven, onderhouden worden.

HET UUR VAN AFMARSCH.

§ 41. Bij het bepalen van het uur van afmarsch moet worden in acht genomen, dat troepen te voet ten minste 1 uur, en troepen te paard $1\frac{1}{2}$ à 2 uren tijds na de reveille behoeven, om behoorlijk marschvaardig te zijn. Wat de artillerie en den trein betreft, is bedoelde tijdsruimte ook afhankelijk van de ligging

met vieren marcheerende.	33 pas
Voor elk kanon bij de rijdende batterijen, de afdeelingen met tweeën marcheerende.	41 »
Voor elk voertuig met 6 paarden bespannen.	21 »
Voor elk voertuig met 4 paarden bespannen.	17 »
Voor elk vierradig voertuig met 2 paarden bespannen .	13 »
Voor elk tweeradig voertuig	11 »

De bij marschcolonnen blijkens de ervaring steeds voorkomende *verlenging* der colonne neemt naarmate der omstandigheden meer of minder groote afmetingen aan; het is ondoenlijk daarvoor een voor alle gevallen geldigen maatstaf op te geven; de verlenging neemt toe met de meerdere diepte der colonne en met het bestaan van de verschillende omstandigheden, die vertraging in de marschsnelheid veroorzaken (Zie de noot bij § 45).

van het park ten opzichte van de kwartieren der bespanningen.

Indien de omstandigheden het veroorloven, moet men zelfs midden in den zomer de infanterie bij voorkeur niet vóór 5 en de bereden wapens niet voor $5\frac{1}{2}$ à 6 uur 's morgens laten afmarcheeren; in minder gunstige seizoenen niet vóór zonsopgang.

Bij drukkende hitte is het echter aan te bevelen zóó vroegtijdig op te breken, dat de troepen niet later dan tegen den middag de plaats hunner bestemming bereiken.

Overigens moet men het steeds zoodanig trachten in te richten, dat de troepen ten minste een paar uren vóór het invallen van de duisternis in hun kwartieren of bivak aankomen. Dit is van groot gewicht voor de goede bereiding van de voeding, het vlug uitdeelen van levensmiddelen en fourage, het in orde brengen van wapenen, uitrusting en harnachement, de verpleging der paarden en het verrichten der noodige herstellingen aan het materieel.

§ 42. Het is van veel belang, om de verschillende onderdeelen eener colonne niet vroeger te doen aantreden, dan voor ieder onderdeel noodzakelijk is. Met het oog hierop is ieder commandant persoonlijk er voor verantwoordelijk, dat zijn afdeeling van den haar verleenden rusttijd zoolang mogelijk blijve genieten.

De bereden wapens mogen met het opstangen der paarden niet vroeger aanvangen, dan voor een tijdigen afmarsch noodig is.

§ 43. Moeten de troepen niet uit een gemeenschappelijk bivak, maar uit kantonnementen afmar-

cheeren, dan sluiten de verschillende afdeelingen in de richting van den marsch op den te volgen weg bij de colonne aan.

Aan iedere afdeeling wordt dan opgegeven het punt waar, en de tijd waarop zij gereed moet staan, om hare plaats in de colonne in te nemen.

§ 44. In de nabijheid van den vijand zal het uur van afmarsch veelal bepaald moeten worden naar het tijdstip, waarop de colonne het doel van den marsch moet bereiken. Een nauwkeurige en oordeelkundige overweging van de lengte van den marsch, de marsch-snelheid, de sterkte der colonne, de te ontmoeten hindernissen, den tijd benoodigd tot opruiming daarvan, den toestand der troepen en de weersgesteldheid, in verband met bovenbedoeld tijdstip, wordt alsdan in hoogere mate vereischt dan bij marschen buiten 's vijands bereik.

Overigens worden, zooveel de omstandigheden het toelaten, de regels in acht genomen, die in de vorige §§ zijn aangegeven.

SNELHEID VAN BEWEGING.

§ 45. De commandant eener colonne regelt de snelheid van het marschtempo naar de lengte der colonne, den toestand der wegen, de weersgesteldheid, den tijd van den marsch (dag of nacht) en den toestand waarin menschen en paarden zich bevinden (1).

(1) Ter berekening van den tijdduur van een marsch onder ongunstige omstandigheden, neme men aan dat hij per 5 KM. wordt verhoogd:

De voorschriften voor de marschregeling, in § 46 en ook die in § 49 voorkomende, moeten dan ook als een algemeene leidraad worden beschouwd, waarvan naar den eisch der omstandigheden mag worden afgeweken. Het behoud van de slagvaardigheid der troepen moet daarbij immer als hoofdzaak in het oog worden gehouden.

§ 46. Infanterie kan, ter sterkte van één bataljon, de reglementaire snelheid van 115 pas in de minuut, met inachtneming der noodige rusten, bij marschen tot 25 KM. volhouden, mits de wegen in goeden staat zijn, de weersgesteldheid door hitte of wind, enz. geen storenden invloed uitoefent en de troepen in goeden staat verkeereren.

Bij afdeelingen ter sterkte van een regiment infanterie en meer zal men onder dezelfde omstandigheden op niet veel meer dan 100 pas in de minuut mogen rekenen; maar dit tempo moet dan ook gevorderd worden.

door zand- en slikkerige wegen met	10 à 15'
» sterk hellende wegen (in ons land slechts bij uitzondering en over korte afstanden voorkomende) met	10 à 15'
bij 20 à 25° C warmte met	12 à 15'
» 30° C. » »	30 à 60'
» sterken tegenwind »	20 à 30'
» matigen tegenwind met regen of sneeuw	10 à 15'
» zwaren regen of sneeuw zonder wind	7 à 10'

Buitengewone hitte, gepaard met zware stofwolken op den weg, laat geen berekening toe.

Bij nachtmarschen moet men ongeveer de helft van den marschtijd, over dag noodig, er bij tellen.

Koude laat bij goede wegen versnelling van het marschtempo toe.

Cavalerie legt in stap op den langen duur 133 pas (100 meter) in de minuut af. Wanneer de toestand der wegen het eenigszins toelaat, moet dit wapen bij afwisseling stappen en draven, om zodoende met inbegrip van de rusten ongeveer 7300 M. in het uur af te leggen. Deze snelheid wordt verkregen door een afwisseling van 10 minuten stap en 5 minuten draf, waarvan het reglementaire tempo 300 pas (225 M.) in de minuut is.

Intusschen kan, wanneer de omstandigheden het noodzakelijk maken, van de cavalerie een grootere snelheid worden gevorderd, door de afwisseling van $7\frac{1}{2}$ minuut draf en 5 minuten stap. Deze snelheid, waarmede, met inachtneming van een mindere snelheid bij den aanvang en tegen het einde van den marsch en van de rusten, 8300 à 8600 M. in het uur wordt afgelegd, kan zonder bezwaar voor de paarden tot op afstanden van 60 KM. worden volgehouden. Is de marsch grooter, dan moet in matiger tempo worden gereden.

Veld- en rijdende artillerie kunnen op goede wegen bij gewone marschen het evenvermelde marschtempo van de cavalerie volhouden. Rijdende artillerie kan dit op goede zandwegen zelfs bij grootere marschen nog doen.

Het marschtempo van veldartillerie met afgezeten bedieningsmanschappen en van de militaire treinvoertuigen is iets sneller dan dat van de infanterie; voor korte marschen mag men op 120 à 125, voor grootere op 115 pas per minuut rekenen.

Treinen, waarbij gerequireerde voertuigen zijn, bewegen zich gewoonlijk met geen grooter snelheid dan 90 pas in de minuut.

§ 47. De infanterie moet den marsch in een langzaam tempo aanvangen, en dit slechts gaandeweg tot 100 à 115 pas in de minuut versnellen. Het onderhouden van een regelmatig en niet te grooten pas is van groot belang.

Het afleggen van het eerste en het laatste gedeelte van den marsch, evenals van een eind wegs vóór en na elke rust, geschiedt bij bereden wapens steeds in stap.

§ 48. In de nabijheid van den vijand is de zorg voor een goed gekozen en regelmatig marschtempo van nog meer belang dan bij marschen buiten 's vijands bereik, omdat het uit elkander geraken der colonne de troepen, die bij een vijandelijke ontmoeting het eerst in gevecht komen, langer dan noodig en wenschelijk is, zonder ondersteuning laat.

DE RUSTEN.

§ 49. De tijd voor de rusten bestemd verschilt voor de troepen te voet of te paard, wanneer zij afzonderlijk marcheeren. Marcheeren verschillende wapens te samen, dan regelt alles zich te dien opzichte naar de infanterie.

Bij troepen te voet wordt ongeveer $\frac{1}{4}$ uur buiten het nachtkwartier en verder om het uur een kleine halt van 5 à 10 minuten gemaakt. Bij marschen van

meer dan 25 KM. wordt na de grootste helft van den marsch een groote rust van $\frac{1}{2}$ à 1 uur gehouden. Alleen bij zoodanige groote rust worden de geweren aan rotten gezet en de bepakking afgelegd.

Troepen te paard houden in den regel, na $\frac{1}{2}$ uur gemarcheerd te hebben, waarbij 5 minuten draf, een rust van 5 minuten, om de paarden gelegenheid te geven tot stallen en om het harnachement en de bepakking na te zien. Is de marsch niet grooter dan 25 KM., dan wordt halverwege een rust gehouden van 10 tot 15 minuten. Bij marschen van 25 tot 40 KM. wordt deze rust met 10 tot 15 minuten verlengd en voor iedere 10 KM. meer telkens op nieuw een rust van 10 minuten gehouden. Na 60 KM. afgelegd te hebben, is een lange rust van 4 à 5 uren wenschelijk. Bij alle rusten stijgen de ruiters af en plaatsen de paarden zoo mogelijk met het kruis in den wind.

§ 50. De onderdeelen van dezelfde colonne moeten gelijktijdig en evenlang rusten, en mogen van den daartoe gegeven tijd geen gebruik maken, om verloren afstanden te hernemen. Dit laatste mag alleen geschieden in elk bataljon, eskadron, batterij of treinafdeeling. Aan den staart van ieder der genoemde onderdeelen marcheert zoo mogelijk een hoornblazer of trompetter om het signaal »halt" of »voorwaarts" onmiddellijk voor de volgende afdeeling over te nemen.

§ 51. Indien de troepen onder den marsch het middageten moeten koken of gebruiken, of de paarden moeten gevoederd worden, dan marcheert de colonne

op een daartoe geschikte plaats in geconcentreerde orde op. Daar voor het koken $2\frac{1}{2}$ uur noodig kan zijn, ingeval er brandhout en water aanwezig zijn, zoo moet zoodanige rust, die bij lange marschen op zeer warme dagen aanbeveling verdient, in dat geval minstens 4 uur duren.

§ 52. Voor het rusten worden bij voorkeur lommerrijke plaatsen gekozen, waar de troepen tevens tegen sterken wind beschut zijn en goed drinkwater kunnen verkrijgen. Het is aan te bevelen, om de rustplaatsen door vooruitgezonden bereden officieren te doen uitzoeken. Afwijking van den regel in § 50 betreffende het gelijktijdig halt houden voorgeschreven, wordt vergund, wanneer eenige afdeeling daardoor zoodanige geschikte rustplaats kan bereiken of verkrijgen.

§ 53. Ofschoon het in de nabijheid van den vijand in het belang van de troepen is, de rusten op gelijke wijze te regelen als bij marschen buiten 's vijands bereik, zullen echter de omstandigheden dit dikwijls niet veroorloven. De rusten kunnen alsdan niet altijd regelmatig plaats hebben; veeltijds zal men dan moeten gebruik maken van die oogenblikken, waarin de colonne verplicht is halt te maken, om niet te dicht op de voorhoede te komen.

Trekt de colonne een défilé door, dan wordt de rust gehouden, wanneer men de engte achter den rug heeft.

De rusten hebben plaats onder beveiliging der veiligheidstroepen, die daartoe bij kleine rusten of halten allen, genoegzaam ter plaatse, front maken naar buiten

en bij groote rusten zoo noodig in een stelling opmar-
cheeren.

MARSDISCIPLINE EN GEZONDHEIDSMATREGELEN.

§ 54. Onder marschdiscipline verstaat men het be-
waren van orde bij een marcheeren den troep en de
stipte naleving van alle voor den marsch voorgeschreven
bepalingen.

Aangezien zij den zekersten waarborg oplevert voor
de goede uitvoering der marschen en dus voor het te
rechter tijd en in slagvaardigen toestand aankomen der
troepen op de plaats hunner bestemming, zoo moeten
alle bevelvoerende officieren er streng voor waken, dat
de regels, daaromtrent in dit voorschrift en in de
exercitie-reglementen der verschillende wapens voorge-
schreven, nauwgezet worden nagekomen.

Het bewaren van een strenge marschdiscipline moet
ten allen tijde en onder alle omstandigheden, ook bij
marschen met kleine afdeelingen, worden gehandhaafd,
opdat dit den soldaat tot gewoonte worde.

§ 55. Bij alle marschen moeten zoowel in het belang
van hun goede uitvoering als in dat van de soldaten
de volgende regels in het oog worden gehouden:

1°. Vóór den afmarsch overtuige men zich, dat
wapenen, munitie, kleeding en schoeisel in goeden
staat zijn; dat bij troepen te paard aan beslag, op-
zadelen, optuigen en bepakking niets ontbreekt en dat
man noch paard door het medenemen van goederen
boven de reglementaire uitrusting bezwaard wordt; dat
de voertuigen met niet meer dan het voorgeschrevene

beladen zijn en dat zij slechts door de in dit voorschrift of de exercitie-reglementen aangewezenen begeleid worden. Beslag, zadeltuig, bepakking, enz. moeten bij iedere rust zorgvuldig nagegaan, losse ijzers onmiddellijk vastgelegd, verloren ijzers vervangen en fouten in het optuigen of oppakken verbeterd worden.

2°. Ieder marcheert op de hem in de exercitie-reglementen aangewezen plaats; de officieren waken, hierin door het kader ondersteund, dat de manschappen behoorlijk in rij en gelid blijven marcheren en nimmer zonder bepaalde noodzakelijkheid en zonder hun voorkennis de gelederen verlaten.

Die officieren, voor welke in de exercitie-reglementen geen plaats in de marschcolonne is aangewezen, marcheren aan het hoofd der afdeeling, waartoe zij behooren. De bij de korpsen ingedeelde officieren van gezondheid houden zich echter in den regel aan den staart hunner afdeeling op; zij bepalen in hoeverre ongestelde militairen den marsch kunnen vervolgen, in de ziekenkarren of wagens opgenomen en medegevoerd, of wel onmiddellijk in de meest nabij zijnde plaats in behandeling genomen moeten worden.

3°. De weg wordt steeds aan eene en wel aan de voor den marsch der troepen minst gemakkelijke zijde vrijgehouden, om het voorbij rijden van bevelhebbers, adjudanten, ordonnansen, enz. niet te belemmeren. Bestaat er geen reden van voorkeur voor de eene of andere zijde, dan wordt de linker vrijgehouden.

Bij de infanterie kunnen echter ook naar omstandigheden de gelederen met verdubbelde rotten aan beide

zijden van den weg marcheeren, zoodat alsdan het midden daarvan vrij blijft.

Een of ander wordt door den commandant der colonne of van hoogerhand bevolen.

4°. In 't algemeen moet getracht worden bij marcheerende troepen een opgeruimde stemming op te wekken en te onderhouden.

Buiten de steden mag gerookt en uit den pas gemarcheerd worden, terwijl alsdan steeds de bajonet wordt afgenomen, tenzij de nabijheid van den vijand dit niet wenschelijk maakt.

De manschappen dragen hun geweer naar goedvinden, maar nimmer op zoodanige wijze dat de een den ander hindert.

De vergunning tot rooken wordt ook aan de artillerie verleend; het moet daar echter worden gestaakt, zoodra te voorzien is dat de voorwagens of caissons weldra zullen worden geopend.

5°. Bij troepen te paard moet er op gelet worden dat de ruiters rustig en recht blijven zitten en zelfs bij de vermoeiendste marschen niet slapen. De ruiters houden de paarden steeds in de hand; vooral zorgen zij hun voorlieden niet op te rijden.

Bij voertuigen moet worden toegezien, dat alle paarden gelijkmatig trekken.

Bij groote marschen, warm weder of strenge koude moeten de paarden door de ruiters van tijd tot tijd aan de hand worden geleid. Bij de veldartillerie leiden dan de kanonniers — die in den regel alleen in draf opgezeten zijn — en de bij de voertuigen ingedeelde manschappen de vandehandsche paarden.

6°. Niemand, behalve de officieren, mag in de colonne »halt'', »marsch'' of »voorwaarts'' roepen.

7°. De voorgeschreven tenue moet stipt worden in acht genomen, en alleen op bevel van den commandant der colonne mag de kapotjas, attilla, enz. gedeeltelijk losgeknoopt, de kraag opgezet, de halsdas afgedaan of de kraag losgemaakt worden.

8°. Bij putten en pompen worden gedurende de rusten schildwachten geplaatst, wanneer het onmiddellijk drinken van koud water wegens verhitting der troepen moet worden belet.

9°. Moet een voertuig tengevolge van eenige beschadiging den marsch staken, dan wordt het eerst uit den weg geruimd en daarna zoo mogelijk hersteld.

10°. De commandant eener colonne overtuigt zich van tijd tot tijd persoonlijk van den geregelden marsch. Hij wijst verder, naarmate van de lengte der colonne, een of meer bereden officieren aan, die aan den staart of langs de colonne verdeeld marcheeren en ten taak hebben hem onverwijld te verwittigen, wanneer het aan het hoofd der colonne aangenomen marschtempo stoornis bij een der volgende afdeelingen veroorzaakt.

Het vermeerderen of verminderen van de snelheid van het tempo moet langzamerhand en ongevoelig geschieden. De commandanten der met tusschenruimte marcheerende afdeelingen worden van de wijziging in het tempo verwittigd.

11°. Gaan de afstanden verloren, dan blijft iedere afdeeling, zoo noodig met opoffering der bestaande tusschenruimten, zoo lang mogelijk doormarcheeren.

De afstanden worden, zoodra de oorzaak van hun veroren gaan geen invloed meer doet gevoelen, *gaandeweg* hernomen, zonder dat dit bij eenige afdeeling aanleiding mag geven tot het aannemen van een marschtempo, waarbij te veel van de krachten van menschen of paarden wordt gevorderd.

Mochten onverhoopt de afstanden tusschen de afdeelingen zoodanig verloren gaan dat er bij eenig onderdeel twijfel zou kunnen ontstaan over den te volgen weg, dan moet de officier, die aan den staart der voorgaande afdeeling marcheert, een of meer verbindingsrotten in de ontstane tusschenruimte achteraten.

12°. Bij elke rust en zelfs gedurende den marsch moet zooveel mogelijk reeds van te voren door vooruitgezonden officieren worden gezorgd, dat emmers en bakken met water gevuld voor de nabij gelegen huizen en in bewoonde oorden gereedstaan, om menschen en zoo noodig paarden te doen drinken en de leeg veldflesschen te doen vullen.

Het gebruik van sloop- of ander slecht water moet streng worden tegengegaan.

De paarden laat men niet drinken, voordat de ademhaling weder geheel overeenkomt met dien in den toestand van rust.

13°. Natte kleeding of schoeisel moet in het kwartier of bivak zooveel mogelijk terstond met droge verwisseld en de natte voorwerpen gedroogd worden.

14°. Na afloop van den marsch moeten, zoodra het lichaam afgekoeld is, het aangezicht, de handen en de voeten met koud of lauw water gewasschen worden.

De bereden troepen verzorgen allereerst hun paarden.

15°. Daar de afdeeling, welke aan het hoofd marcheert, de minste vermoeienis ondergaat, is het aan te bevelen om de compagnieën in het bataljon, de bataljons en de eskadrons in het regiment, elk van de tot eenzelfde afdeeling behorende batterijen, enz. bij toerbeurt aan het hoofd te plaatsen.

DE VERPLEGING OP MARSCH.

§ 56 Bij de bevelen, aangaande de verpleging op marsch aan de troepen uit te vaardigen, moet allereerst op de wenschelijkheid worden gelet, dat de man en het paard nimmer op marsch gaan zonder voedsel te hebben gebruikt.

Hoewel het in het algemeen raadzaam is, de troepen zooveel mogelijk denzelfden leefregel als in het garnizoen te doen volgen, zal het echter bij het afleggen van marschen dikwijls voorkomen, dat er slechts eenmaal 's daags warm voedsel kan worden bereid. Alsdan moet 's morgens brood met koffie genuttigd en het middagmaal na afloop van den marsch bereid worden. Voor troepen die laat opbreken en laat op hun nieuwe standplaatsen aankomen, is het nochtans verkieslijker den maaltijd te bereiden vóór den afmarsch en het vleesch geheel of gedeeltelijk mede te nemen, om dit na den marsch met brood te nuttigen. Wordt een marsch door een voldoende langdurige rust (§ 51) in twee deelen verdeeld, dan geschiedt de bereiding van den maaltijd gedurende dien tijd.

Bestaat de gelegenheid om tweemaal warm voedsel

te bereiden, dan kan 's morgens vóór den afmarsch de soep, na afloop van den marsch het middageten gebruikt worden.

Het verdient aanbeveling, dat de troepen een gedeelte van het brood- en vleeschration en de veldflesschen met koffie gevuld op marsch medenemen, opdat zij zich gedurende de rusten kunnen verkwikken.

Het voederen van de paarden gedurende den marsch geschiedt alleen dan, wanneer een langdurige rust wordt gehouden, derhalve bij het afleggen van groote afstanden. Alvorens dan te voederen, laat men de paarden drinken. Voor het overige moet men trachten den leefregel van het paard zooveel mogelijk in overeenstemming te houden met dien in het garnizoen gevolgd.

§ 57. In 's vijands nabijheid en vooral indien tevens een gevecht te verwachten is, weet men nimmer met zekerheid, wanneer de gelegenheid tot bereiding van het eten zich zal voordoen. Het is dan van des te meer belang den man vóór den afmarsch behoorlijk te voeden.

Na den marsch of het gevecht moet bij aankomst in het nachtkwartier of bivak zoo mogelijk nogmaals voor warm voedsel worden gezorgd.

DE MARSCHREGELING VAN DEN TREIN.

§ 58. De bij de troepenafdeelingen behoorende treinen worden verdeeld in *kleine trein* en *grootte trein*.

De *kleine trein* wordt onderverdeeld in *gevechtstrein* en *bagagetrein*.

§ 59. Tot den *gevechtstrein* behooren de manschappen, paarden en voertuigen, die de troepen tot op het gevechtsveld volgen.

De *gevechtstrein* marcheert onmiddellijk bij de troepen (zie echter § 71) en bestaat uit de navolgende personen, paarden en voertuigen, die de daarbij aangeduide plaatsen innemen:

Bij den staf eener Divisie of zelfstandige Brigade:

De handpaarden van den commandant en van de officieren van zijn staf, voor zoover deze op het gevechtsterrein volgen, achter den *gevechtstrein* van het voorste bataljon der hoofdc colonne.

Bij de infanterie:

Het handpaard van den regiments-commandant achter den *gevechtstrein* van het voorste bataljon.

De patrooncaissons, die van de munitiecolonnen gedetacheerd zijn, en de ziekenkarren met de daarbij ingedeelde ziekenverplegers (1) achter de afdeeling, waarbij zij ingedeeld zijn, in de aangegeven volgorde.

Bij de cavalerie:

De handpaarden van alle officieren (die van den eventueel aanwezigen brigadestaf daaronder begrepen), de reservepaarden, de van de munitiecolonnen gedetacheerde patrooncaissons aan den staart der cavalerieafdeeling in de aangegeven volgorde en in die der eskadrons.

Daarachter het personeel, de paarden en het materieel

(1) Zie voor het personeel en materieel van den geneeskundigen dienst het »Voorschrift betreffende den geneeskundigen dienst in tijd van oorlog, te velde en in versterkte plaatsen.»

voor ambulancedienst. De ziekenverplegers en de pakpaarden kunnen echter ook volgen achter de eskadrons, waartoe zij behooren.

Eskadrons, die gedetacheerd worden, nemen hunne hand- en reservepaarden, hun geneeskundig personeel en het pakpaard mede.

Bij de veldartillerie:

bij den regimentstaf:

De handpaarden achter den gevechtstrein van de door den Regiments-commandant aangewezen batterij.

bij den staf eener afdeeling:

De handpaarden en de ziekenkarren achter den gevechtstrein der batterij, waarbij zij zijn ingedeeld;

bij elke batterij:

Zes caissons, de voorraadaffuit, de handpaarden en de reservepaarden in de aangegeven volgorde achter de vuurmonden; de reserve-manschappen en de ziekenverpleger op de voorwagens der caissons.

Bij de rijdende artillerie:

bij den staf van het korps:

De handpaarden achter den gevechtstrein der batterij, waarbij zij zijn ingedeeld.

bij elke batterij:

Zes caissons, de voorraadaffuit, de handpaarden, de reservepaarden en het pakpaard in de aangegeven volgorde achter de vuurmonden; de reserve-manschappen en de ziekenverpleger op de voorwagens der caissons.

De ziekenverplegers en de pakpaarden van de beide batterijen kunnen ook bij den gevechtstrein van den staf van het korps worden ingedeeld.

Bij de veldcompagnieën der genietroepen :

De gereedschapskarren, de kruitkarren, de eventueel toegevoegde patrooncaisson, de ziekenverplegers en de gerequireerde kar tot vervoer van zieken en gewonden, achter de compagnie, waarbij zij zijn ingedeeld.

Verder behooren tot den gevechtstrein de verbandplaatsafdeelingen en de afdeelingen van den grooten trein, die daartoe bepaaldelijk aangewezen worden. Deze laatsten marcheeren aan den staart der troepenafdeelingen of der onderdeelen van de colonne, ten wier behoefte zij bij den gevechtstrein worden ingedeeld, in volgorde als bij den grooten trein is aanbevolen of door bijzondere omstandigheden gevorderd wordt.

§ 60. De *bagagetrein* bestaat uit de handpaarden der staven, die niet bij den gevechtstrein zijn ingedeeld; uit de bagagewagens, bagagekarren, compagnieskarren, transportwagens en smidswagens, welke deel uitmaken van den korpstrein der troepenafdeelingen; uit de manschappen te voet bij de cavalerie; uit de bagagewagens, gereedschapswagens en smidswagens der batterijen, en uit de voertuigen tot bijzondere doeleinden — bijv. vervoer van ransels — gerequireerd.

Buiten het bereik van den vijand marcheerende, volgt de bagagetrein van ieder onderdeel onmiddellijk op den gevechtstrein van datzelfde onderdeel, en is dus de kleine trein van elk onderdeel vereenigd, behalve bij de artillerie, alwaar de bagagetreinen der verschillende batterijen, afdeelings- en batterijsgewijze afzonderlijk gehouden, aan den staart der afdeeling (bij de rijdende artillerie van het korps) marcheeren.

§ 61. In de nabijheid van den vijand volgt de bagagetrein van zelfstandige brigades en sterkere colonnes op 1 à 2 KM. achter den staart der geheele colonne in dezelfde volgorde, als waarin de staven en afdeelingen, waarbij zij zijn ingedeeld in de colonne voorkomen. De bagagetreinen der batterijen, die der voorhoede daaronder begrepen, volgen echter vereenigd, op de in § 60 aangeduide wijze, aan den staart van de troepen der hoofdcolonne.

Bij afdeelingen van geringere sterkte wordt de aangeduide afstand kleiner doch zoo ruim mogelijk genomen, en marcheert de bagagetrein vóór de achterhoede. Bij colonnes, uitsluitend uit cavalerie met of zonder rijdende artillerie bestaande, kan de afstand tusschen hoofdcolonne en bagagetrein grooter dan 2 KM. genomen worden.

§ 62. De *grootte trein* bestaat uit eenige zelfstandige onderdeelen, namelijk den *munitietrein*, den *ponton-trein*, de *veldtelegraafafdeeling*, het *veldhospitaal* en den *verplegingstrein*.

Buiten 's vijands bereik volgt de grootte trein op 1 à 2 KM. afstand van den staart der achterste troepen- of treinafdeeling van de colonne, tenzij door den commandant der colonne anders bevolen worde, in de onderstaande volgorde:

- de veldtelegraafafdeeling,
- het veldhospitaal,
- de verplegingstrein,
- de artillerie-munitietrein,
- de infanterie-munitietrein,
- de pontontrein.

§ 63. In de nabijheid van den vijand behoudt de groote trein dezelfde volgorde met deze wijziging dat de munitietreinen den verplegingstrein voorafgaan. De afstand, waarop de groote trein dan de colonne volgt, is echter te veel van omstandigheden afhankelijk, om dien bepaald aan te duiden. Hij zal meest van 5 tot 15 KM. bedragen.

§ 64. Indeeeling van de veldtelegraafafdeeling bij den gevechts- of bagagetrein geschiedt naar de omstandigheden.

Indien het waarschijnlijk is, dat een pontonbrug zal moeten worden geslagen, is aan te bevelen, den pontontrein geheel of gedeeltelijk aan den staart der voorhoede te doen volgen.

Nimmer mogen treinafdeelingen aanleiding geven tot stoornis of vertraging van de bewegingen en handelingen der troepen.

§ 65. Tot geleide van den trein mag niet meer dan het volstrekt noodzakelijke personeel worden aangewezen.

Dit personeel bestaat :

a. Bij den *gevechtstrein* :

van den staf eener divisie of zelfstandige brigade uit een bereden onderofficier of korporaal der stafwacht ;

van een bataljon infanterie uit een onderofficier en, wanneer patrooncaissons bij den gevechtstrein ingedeeld zijn, uit één man per caisson ;

van een regiment cavalerie of de vereenigde eskadrons van een regiment uit een onderofficier en wanneer patrooncaissons bij den gevechtstrein ingedeeld zijn, bovendien uit één man per caisson ;

van de artillerie uit het in de exercitie-reglementen van het wapen aangeduide personeel;

van eene veldcompagnie genietroepen uit een onder-officier of korporaal en uit een geniesoldaat per gereedschapskar, kruitkar en patrooncaisson.

b. Bij den bagagetrein :

van den staf der divisie of der zelfstandige brigade uit dat gedeelte der stafwacht, dat in het eerstvolgend nachtkwartier de wacht voor het hoofdkwartier zal betrekken;

van een regiment infanterie uit een wachtmeester of korporaal van den trein;

van een bataljon infanterie uit den luitenant-kwartiermeester en een korporaal;

van een regiment cavalerie of de vereenigde eskadrons van een regiment uit den kwartiermeester en verder voor de smidswagens uit den oudsten hoefsmid en voor de bagagekarren en bagagewagens uit een korporaal;

van de artillerie uit het in de exercitie-reglementen van het wapen aangeduide personeel;

van de veldcompagnie genietroepen uit een korporaal;

van detachementen van de bovengenoemde troepenafdeelingen uit een korporaal.

Verder mag bij ieder voertuig één man als geleider worden ingedeeld. De geleiders mogen, voor zoover zij onbereden zijn, wel hun ransel op de voertuigen leggen, doch houden hunne wapenen bij zich en mogen in geen geval op de voertuigen plaats nemen.

c. Bij den grooten trein bestaat het geleide in de eerste plaats uit het nog overgebleven gedeelte van de

stafwacht der divisie of der afzonderlijke brigade en verder uit het personeel, dat volgens de organisatie bij de verschillende treinafdeelingen is ingedeeld.

§ 66. De oudste officier in rang bij den grooten trein — bij marschen in 's vijands nabijheid ook bij den bagagetrein — is commandant der geheele trein-colonne en als zoodanig voor haar geregelden marsch verantwoordelijk.

Hij verdeelt het beschikbare personeel van de stafwacht naar behoefte over de verschillende treinafdeelingen, waarbij nog geen geleiders ingedeeld zijn en neemt met de officieren en het kader het volgende in acht:

1°. Voór den afmarsch, bij de groote rust en bij aankomst in het kwartier of bivak wordt een nauwkeurige inspectie over de voertuigen en bespanningen gehouden. Beiden moeten steeds in goeden staat gehouden worden.

2°. Het op- en afladen moet behoorlijk en onder het noodige toezicht geschieden.

3°. Op marsch volgen de voertuigen in elke onderafdeeling elkander op een afstand van 4 pas.

4°. Zijn er gerequireerde voertuigen bij den trein, dan worden deze in onderafdeelingen van 10 voertuigen verdeeld; men eischt van de voerlieden, dat zij bij hunne voertuigen blijven; elke afwijking der goede orde wordt onmiddellijk hersteld.

De commandant van den trein moet voorzien zijn van een inventaris van den inhoud der gerequireerde voertuigen, terwijl op de voertuigen zelve de inhoud daarvan duidelijk zichtbaar wordt aangeduid.

5°. Niemand mag zonder vergunning van den daartoe bevoegden meerdere op de voertuigen plaats nemen.

6°. Bij groote rusten, evenals bij aankomst in het kantonnement of bivak moeten de voertuigen in een park oprijden, dat van minstens twee ruime toegangen is of wordt voorzien.

§ 67. In 's vijands nabijheid moet ter bewaking van den bagagetrein en den grooten trein tegen overvallen van vijandelijke cavalerie of partijgangers een afdeeling van een sectie tot een compagnie infanterie of van een of twee pelotons cavalerie worden bestemd. Bij treinen van grooteren omvang, en ingeval van kans op ernstige aanvallen door den vijand, moet dit bewakingsdetachement sterker samengesteld en volgens de regelen, voor het bewaken van konvoien doelmatig geacht, worden ingedeeld.

Wordt een trainafdeeling door de achterhoede eener marcheerende colonne onmiddellijk gevolgd (§ 61), dan behoort hare bewaking tot de taak dier achterhoede.

De oudste in rang der officieren bij den trein en het bewakingsdetachement neemt het bevel van beiden op zich en is verantwoordelijk voor den geregelden marsch van het geheel.

Behoort bedoelde officier niet tot den trein, dan raadpleegt hij omtrent de technische details betreffende de verschillende treingedeelten, de daarbij behorende officieren.

§ 68. Komt de troepencolonne in gevecht, dan stelt de gevechtstrein zich overeenkomstig de door de troepenbevelhebbers te geven orders of de in de exercitiereglementen voorkomende voorschriften op.

De bagage- en groote trein rijden zoo mogelijk onmiddellijk op geschikte terreinen met ruime toegangen en met de disselboomen van den vijand afgekeerd op, eerstgenoemde op minstens 2 KM. van het gevechtveld, laatstgenoemde nabij de plaats, waar hij zich op marsch bevindt; beiden houden zich gereed om op de eerste aanwijzing van den bevelhebber af te marcheeren.

Behoudens het geval, dat de bevelhebber het anders mocht hebben bepaald, vervolgen de daarvoor aangewezen sectiën van de munitietreinen hun weg en gedragen zij zich overeenkomstig de hun te geven orders.

Wordt na afloop van het gevecht order tot inrukken gegeven, dan tracht de commandant van iedere onderafdeeling van den bagagetrein zich zoo spoedig doenlijk met zijn voertuigen bij het troepenkorps, waartoe hij behoort, aan te sluiten. De afdeelingen van den grooten trein handelen overeenkomstig de bevelen, die hun door den bevelhebber worden verstrekt.

§ 69. Bij een terugtochtsmarsch is de volgorde der verschillende treingedeelten juist tegenovergesteld aan die bij een frontmarsch. De trein gaat dan de colonne op ruimen afstand vooraf. De uiterste zorg voor het bewaren der goede orde is in dit geval van nog meer gewicht, dan bij marschen naar den vijand.

Bij flankmarschen is de indeeling en volgorde der treingedeelten evenals bij frontmarschen; aan bagage- en grooten trein wordt dan echter bij voorkeur een weg aangewezen, evenwijdig aan dien door de troepen gevolgd en aan de van den vijand afgekeerde zijde.

GEDRAGSREGELS ONDER BIJZONDERE OMSTANDIGHEDEN.

1. HET KRUISEN VAN COLONNES.

§ 70. Indien colonnes op marsch elkander kruisen, hetgeen bij goede marschdispositiën slechts uiterst zelden zal voorkomen, dan moeten de tactische eischen van het oogenblik beslissen, op welke wijze gehandeld moet worden.

Is het van belang, dat beide colonnes zoo spoedig mogelijk haar marsch voortzetten, dan laat men onbeurten van iedere colonne één bataljon, eskadron of batterij, met een zoo breed mogelijk front en zooveel doenlijk opgesloten in den looppas (of in draf) het kruisingspunt passeeren. Beide colonnes blijven tot daartoe doormarcheeren, zoodat eene regelmatige afwisseling zonder oponthoud kan plaats hebben.

Is het onmiddellijk voortzetten van den marsch slechts voor éene colonne van tactisch belang, dan gaat deze voor.

Overigens heeft de colonne die het eerst op het kruisingspunt aankomt het recht om voor te gaan. De laatst aangekomene wacht zoolang, totdat de eerste geheel is gepasseerd, en maakt van den daartoe noodigen tijd gebruik, om te rusten.

* Is de laatst aangekomene colonne klein en de andere groot, dan laat men de kleine colonne snel tusschen twee afdeelingen der groote voorbij gaan.

De oudste in rang der beide colonne-commandanten is verplicht, om bij het kruisen van colonnes, onder

inachtneming van vorenstaande regelen, zoodanige maatregelen te treffen, als de belangen van den dienst en van beide troepenafdeelingen het meest kunnen bevorderen.

Wanneer eene troepen- en eene treincolonne elkan- der kruisen, dan gaat in den regel bij marschen naar den vijand de troepencolonne, bij terugtochtsmarschen de trein voor.

2. NACHTMARSCHEN.

§ 71. Nachtmarschen mogen slechts in geval van bepaalde noodzakelijkheid worden bevolen.

Ter verzekering van de goede uitvoering van zoo- danige marschen moet het volgende in het oog worden gehouden.

1°. De troepen sluiten zoo dicht mogelijk op, ten- einde den samenhang van het geheel te behouden. Gaan de afstanden tusschen de troepenafdeelingen niettemin verloren, en wel in die mate dat er voor de volgende afdeelingen gevaar bestaat om van den weg af te dwalen, dan moeten op de punten, waar twijfel omtrent de te volgen richting kan ontstaan, manschappen worden achtergelaten, om aan de volgende afdeelingen die richting aan te wijzen.

Is de nachtmarsch niet tevens een geheime marsch, dan verdient het aanbeveling aan den staart van ieder bataljon, eskadron of batterij een man van een lantaarn te voorzien, en bij het doortrekken van bewoonde oorden te gelasten, dat er licht voor de vensters der huizen worde ontstoken.

2°. Het bewaren der marschdiscipline vereischt het strengste toezicht van de zijde der officieren.

Bij de bereden wapens waakt men zorgvuldig, dat de manschappen niet slapen, daar dit tot het drukken en dikwerf tot het storten van de paarden aanleiding geeft.

3°. Alleen de noodzakelijke kleine rusten worden gehouden; een groote rust wordt niet gegeven.

Bij rusten of eenig ander oponthoud in den marsch mogen de manschappen zich onder geen voorwendsel neerleggen of gaan zitten. Na de rust weder aanmarcheerende, overtuigen de officieren zich, dat alles gereed is en niemand achterblijft.

4°. De politie bij den trein, vooral wanneer daarbij gerequireerde voertuigen zijn ingedeeld, vereischt een bijzonder scherp toezicht.

De gevechtstrein, behalve die der batterijen, mag bij deze marschen niet bij de troepenafdeelingen blijven marcheeren, maar volgt aan den staart der troepencolonne.

5°. De geleider der colonne moet een goeden gids bij zich nemen, wanneer hij niet de volkomen zekerheid heeft, zelf den juisten weg te kunnen vinden.

3. GEHEIME MARSCHEN.

§ 72. Bij de uitvoering van geheime marschen moet de meest mogelijke stilte worden in acht genomen. Tot het rooken is de bijzondere vergunning van den commandant der colonne noodig.

Het doel van den marsch blijft geheim voor een ieder, aan wien het niet om bepaalde redenen moet worden medegedeeld.

4. HET PASSEEREN VAN WAADBARE PLAATSEN, MILITAIRE BRUGGEN EN IJSVLAKTEN. (1)

a. *Waadbare plaatsen.*

§ 73. Voor waadbare plaatsen mag men geen grootere waterdiepte hebben dan: voor infanterie 1 M. bij sterken stroom; bij weinig beteekenenden stroom mag het water uiterlijk tot onder de armen der kleinste manschappen reiken; voor cavalerie 1.3 M.; voor de batterijen en alle voertuigen, wier lading droog moet blijven, 0.65 M.; voor andere voertuigen 1.3 M.

Alle troepen moeten in een breed front de waadbare plaats doorgaan, zich goed gesloten houden en zoo mogelijk in schuine strekking tegen den stroom inwaden.

Bij een colonne, die uit verschillende wapens is samengesteld en wegens den afstand, waarop zij zich van den vijand bevindt, niet gedwongen is de formatie in gevechtscolonne te behouden, gaan eerst de infanterie en genietroepen, dan de artillerie, vervolgens de cavalerie over. Eindelijk volgen de treinafdeelingen.

Bij sterken stroom zal een gedeelte der met de infanterie marcheerende cavalerie zich bovenstrooms van de waadbare plaats dwars over de rivier stellen, waarbij de ruiters zich dicht aan elkander houden; bovendien worden benedenstrooms eenige cavaleristen

(1) Omtrent alle technische bijzonderheden, hierbij te pas komende, wordt verwezen naar de leerboeken voor Veldversterkingskunst en Pionierdienst, de Batterijschool 2de gedeelte en de Handleiding tot den Pontonierdienst.

verspreid, om manschappen, die door den stroom mochten worden medegevoerd, op te vangen.

De te paard zittende manschappen moeten niet naar hunne paarden, maar naar den tegenoverliggenden oever zien en het gaan liggen der paarden, door een krachtige beenhulp en het kort aanhouden der teugels, voorkomen.

De artillerie en de trein gedragen zich overeenkomstig de voorschriften der exercitie-reglementen.

b. *Militaire bruggen.*

§ 74. Moeten troepenafdeelingen een militaire brug overgaan, dan behoort achter elk bataljon, eskadron, batterij of treinafdeeling een afstand van minstens 50 à 60 passen te worden onderhouden. Bovendien vermeerderen de stukken en de voertuigen hun onderlingen afstand tot 10 passen.

De bevelen van den commandant der brug moeten stipt worden opgevolgd.

Geraakt de brug in schommeling, dan wordt oogenblikkelijk halt gemaakt, totdat die beweging heeft opgehouden.

De infanterie marcheert uit den pas; de cavalerie stijgt, voor de brug aangekomen, eskadronsgewijze af, de ruiters brengen hunne paarden aan de hand over, ze daarbij kort aan het mondstuk nemende. Bij de artillerie en den trein moeten de voertuigen op het midden van het dek rijden, niet dan bij volstrekte noodzakelijkheid ophouden en zich verder gedragen

overeenkomstig de voorschriften der exercitie-reglementen.

c. *Ijsvlakten.*

§ 75. Een onderzoek naar de dikte en den toestand van het ijs moet uitwijzen door welke wapens de overtocht kan geschieden en welke voorzorgsmaatregelen daarbij behooren te worden genomen. (1)

De paarden worden aan de hand geleid; stukken en voertuigen nemen groote tusschenruimten. De toegangsplaatsen van den vasten bodem tot het ijs worden, wanneer geen afgraving is geschied, steil op- en afgereden.

MARSCHEN MET BIJZONDERE MIDDELEN VAN VERVOER.

1. MET SPOORTREINEN.

§ 76. Voor het vervoer van troepen langs spoorwegen moeten de bepalingen van de op dat vervoer betrekking hebbende voorschriften worden nagekomen.

(1) Gewoonlijk neemt men aan, dat de dikte van *op het water dragend ijs* voor een veiligen overtocht moet bedragen:

Voor enkele manschappen	0.04 M.
» infanterie met tusschenruimte	0.08 »
» gesloten infanterie	0.10 »
» enkele ruiters	0.12 »
» cavalerie, losse bespanningen met tusschenruimten en veldgeschut op sleden van planken geplaatst	0.15 »
» bespannen veldgeschut en veldvoertuigen	0.20 »
» zwaarste militaire voertuigen	0.30 »

2. MET VOERTUIGEN.

§ 77. Wanneer troepen met voertuigen vervoerd moeten worden, hetgeen op eenigszins ruime schaal slechts bij groote uitzondering zal kunnen geschieden, dan mag men op een wagen met 2 paarden bespannen niet meer dan 8 man, op eene kar met 1 paard niet meer dan 4 man opladen. Voor een bataljon op oorlogssterkte heeft men dus minstens 113 wagens of 226 karren noodig.

Bij vervoer over een aanmerkelijke uitgestrektheid worden op afstanden van 20 à 30 KM. étappewagenparken opgericht, waartoe tijdig de vereischte maatregelen moeten worden genomen.

Is een snel vervoer een vereischte, dan worden de voertuigen minder zwaar beladen en de bespanningen iedere 15 à 20 KM. vernieuwd.

Het is wenschelijk één of meer ledige voertuigen mede te voeren, ter vervanging van die, welke onderweg onbruikbaar worden.

§ 78. Requireert men in eene plaats voertuigen, dan moet men bij voorbaat de uitgangen dier plaats bezetten met schildwachten, die het ledig wegrijden van wagens en karren beletten.

Wanneer de voertuigen niet van banken voorzien zijn, wordt de bodem met eene laag stroo bedekt.

De officieren van elke compagnie worden over den voorsten en den achtersten wagen verdeeld.

~~De soldaten houden hunne uitrusting bij zich en~~ mogen, wanneer geenerlei gevaar voor een ontmoeting met den vijand bestaat, hunne ransels afleggen.

De soldaten mogen, wanneer geenerlei gevaar voor eene ontmoeting met den vijand bestaat, hunne uitrusting afleggen.

Wordt meer dan één compagnie te gelijk vervoerd, dan moet de voertuigen-colonne in evenveel groepen verdeeld worden als er compagnieën zijn, welke groepen een afstand van 20 pas van elkander bewaren.

Moeten beveiligingsmaatregelen genomen worden, dan geschiedt dit overeenkomstig de voorschriften van § 178.

§ 79. Bij snelle en geforceerde marschen en bij zeer warme weersgesteldheid verdient het aanbeveling, van wagens of karren gebruik te maken tot het medevoeren van de ransels der soldaten. (1)

3. MET VAARTUIGEN.

§ 80. Bij het vervoer van troepen met vaartuigen moeten de noodige voorzorgsmaatregelen voor vlugge in- en ontscheping getroffen worden.

De bepalingen, in de op te maken transportregeling voorkomende, betreffende het punt van in- en ontscheping, het uur van vertrek en de verdeeling van troepen en materieel over de vaartuigen, moeten nauwkeurig worden opgevolgd.

Gedurende den overtocht wordt de grootste orde bewaard en luidruchtigheid vermeden.

§ 81. Het *overzetten* van troepen over rivieren, enz. kan geschieden met particuliere vaartuigen of met het pontonmaterieel.

(1) Voor een bataljon infanterie op oorlogssterkte kan men rekenen daartoe doorgaans 16 wagens met 2 paarden of 24 karren met 1 paard noodig te hebben.

In het eerste geval worden de over te zetten troepen in afdeelingen verdeeld, wier sterkte zich regelt naar het draagvermogen der vaartuigen, in verband met de gesteldheid van de rivier en het weder. Het inschepen geschiedt op zooveel vaartuigen tegelijk als mogelijk is, waarbij de kleinere bovenstrooms van de grootere moeten worden geplaatst.

De manschappen der infanterie gaan in de vaartuigen zitten voor zooveel dit geschieden kan.

Moet cavalerie worden overgezet met vaartuigen, geschikt tot het vervoer van paarden, dan worden deze daarin dwars geplaatst, met de hoofden gekeerd naar de zijde, vanwaar de stroom komt, en zoo dicht mogelijk naast elkander. De ruiters nemen de paarden kort aan den teugel en trachten ze rustig te houden.

Zijn de vaartuigen niet geschikt tot het vervoer van paarden, dan worden zij twee aan twee tot vloten vereenigd en de paarden op het dek geplaatst. Soms verdient het dan echter de voorkeur de paarden af te zadelen, de ruiters en het harnachement in de schuiten te laden en de paarden benedenstrooms aan den trensteugel eenigszins met den stroom mede te doen overzwemmen.

De artillerie en de trein gedragen zich overeenkomstig de voorschriften der exercitie-reglementen.

Maakt men gebruik van veerponten of gierbruggen, dan worden de wenken der veerlieden aangaande draagvermogen, wijze van in- en uitladen en gedrag bij den overtocht nagekomen.

§ 82. Bij het gebruik van pontonmaterieel tot het overzetten van troepen moet men zich gedragen overeenkomstig de bevelen van den oudst aanwezigen officier van het korps pontonniers (1).

§ 83. Bij het gebruik van vaartuigen, tot vervoer van troepen over afstanden grooter dan de evenbedoelde, worden voor hun in- en ontschepping de bepalingen voor het vervoer van troepen langs spoorwegen nagekomen, voor zoover die bij den anderen aard van het vervoermiddel van toepassing kunnen zijn (2).

De officieren van eenzelfde troepengedeelte worden niet allen op hetzelfde vaartuig ingescheept, maar bij voorkeur zoodanig verdeeld, dat er zich minstens één op ieder schip bevindt. Zij zorgen voor de stipte nakoming der gegeven voorschriften.

De manschappen mogen hunne ^{uitrusting} ~~ransels~~ afdoen, maar houden ^{deze voorriede de} ~~hunne verdere bepakkings~~ en wapens bij zich, tenzij er een geschikte bergplaats daarvoor aan boord bestaat.

In de zeldzaam voorkomende gevallen, dat de bereden wapens van vaartuigen als transportmiddel gebruik moeten maken, worden de paarden, wanneer de breedte

(1) Voor de sterkte aan troepen, die met dit materieel kunnen overgezet worden, zie men de Handleiding tot den Pontonierdienst.

(2) Ter begroting van de capaciteit van vaartuigen voor het vervoer van troepen rekene men bij vaartuigen, waarbij de troepen niet behoeven te rusten op 0.5 M². bodemoppervlakte van het ruim en het dek per man, voor zoover die bodemoppervlakten niet voor den dienst der vaartuigen beschikbaar moeten blijven; moeten de troepen kunnen rusten, dan is minstens 1 M². per man noodig. Per paard rekene men op 2.5 à 3 M².

Worden het dek en het ruim beiden tot berging van manschappen aangewezen, dan moet men eerst het ruim bezetten.

van het vaartuig dit toelaat, met de hoofden tegen elkaar en de kruisen naar boord, en altijd dicht bij elkander geplaatst. Bestaat geen inrichting om te voorkomen dat paarden, die achteruitloopen, in het water vallen, dan moet een leuning worden aangebracht.

Voor de inscheping van artillerie- en treinvoertuigen worden de bepalingen der exercitie-reglementen voor de artillerie nagekomen.

Bij vaarten van langen duur wordt het afzadelen en aftuigen van de paarden naar omstandigheden aan de commandanten der eskadrons, batterijen en treinafdeelingen overgelaten. De dekens worden bij ongunstig weder over de paarden uitgespreid en met den dekensingel bevestigd.

De manschappen blijven zoo noodig allen bij hunne paarden. Wanneer deze rustig staan, kan de commandant hun echter vergunnen zich bij gedeelten te verwijderen. Er moet dan evenwel minstens 1 man voor 4 paarden achterblijven; 1 of meer onderofficieren of korporaals worden met het toezicht op de paarden belast.

§ 84. Bij langdurige vaart worden de noodige voorzorgsmaatregelen genomen voor de verpleging der troepen; het noodige drinkwater moet steeds voorhanden zijn. Wanneer de troepen aan boord moeten rusten, zorgt men voor het noodige ligstroo.

In de nabijheid van het ligstroo en van de fourages der paarden mag niet worden gerookt. Het rooken is eveneens verboden wanneer voorraden munitie, anders dan in de bij de troepen behoorende rijksvoertuigen verpakt, aan boord zijn.

Worden tot het vervoer van troepen vaartuigen ge- bezigd, die niet voor personenvervoer bestemd zijn, dan moeten deze daartoe zooveel mogelijk worden ingericht. In het ruim van het schip moet voor een behoorlijke ventilatie worden gezorgd.

§ 85. Wanneer troepen aan boord van een oorlogs- schip zijn ingescheept, dan is de commandant dier troepen gehouden de bevelen van den commandant van het vaartuig, ook wanneer deze jonger in rang is dan gene, na te komen en te doen uitvoeren, voor zoover die bevelen met de discipline aan boord en de vaart zelve in betrekking staan of wel wanneer men in aanraking met den vijand komt.

Zijn de troepen ingescheept op particuliere vaartuigen, dan mag de commandant dier troepen zich niet mengen in den dienst van het tot het vaartuig behoorende personeel; hij zorgt, dat de behoorlijke bediening van het vaartuig in niets door zijne onderhebbende troepen worde gehinderd. Alleen dan, wanneer men op eenigerlei wijze met den vijand in aanraking komt, deelt hij den gezagvoerder van het schip de maatregelen mede, die hij in het militair belang noodig acht, en heeft dan het recht om de uitvoering dier maatregelen, voor zoover zij niet onuitvoerbaar blijken te zijn, te vorderen en te verzekeren.

§ 86. Voor de te treffen veiligheidsmaatregelen bij het vervoer van troepen met vaartuigen wordt verwezen naar § 179.

MARSCHBEVELEN.

§ 87. Wanneer de omstandigheden toelaten, de bewegingen der troepen voor eenige achtereenvolgende dagen te regelen, dan worden aan de commandanten van de hoofdonderdeelen der troepenmacht extracten uit het daartoe opgemaakte marschtableau toegezonden, met opgave van de voor de verpleging der troepen vastgestelde bepalingen, de opvolgende hoofdkwartieren van den bevelhebber en alle verder voor den marsch noodig geoordeelde voorschriften.

De bataljons, eskadrons, batterijen, treinafdeelingen of kleinere zelfstandig marcheerende detachementen ontvangen dagelijks de noodige orders van de commandanten der hoofdonderdeelen, wanneer zij in het onmiddellijk bereik van dezen blijven, of wel voor meerdere dagen, wanneer zij zelfstandig moeten marcheren.

§ 88. Wordt ten gevolge van de nabijheid of de handelingen van den vijand de marsch van dag tot dag geregeld, dan ontvangen de troepen de vereischte orders door middel van een *marschbevel*.

Zoodanig bevel houdt mededeelingen en bepalingen in omtrent de volgende punten, voor zoover het doenlijk en raadzaam is, dienaangaande bindende voorschriften te geven:

1°. Berichten aangaande den vijand en, c. q. in verband daarmede, het doel van den marsch.

2°. De indeeling der troepen in een of meer colonnes en de door deze te volgen wegen, voor zooveel noodig met aanwijzing der colonne-commandanten.

3°. De troepen voor den veiligheids- en verkenningsdienst bestemd en de grenzen tot waar deze zich moet uitstrekken.

4°. De formatie der verschillende troepen.

5°. De verzamelplaats of plaatsen en het uur van afmarsch van voorhoede, hoofdcolonne en verdere detachementen of, in sommige gevallen, het uur van aankomst op eenig te bepalen punt.

6°. De maatregelen die, in verband met den marsch, voor de verpleging der troepen genomen moeten worden.

7°. De marschregeling voor den trein.

8°. De te volgen handelwijze bij ontmoeting van den vijand. /?/

9°. De plaats, waar de bevelhebber zich ophoudt.

Verder worden in het marschbevel opgenomen de wellicht nog door den toestand van 't oogenblik noodig geoordeelde voorschriften, die op den marsch betrekking hebben.

HOOFDSTUK III.

LEGERING VAN TROEPEN.

§ 89. In den toestand van rust kunnen troepen in tenten of hutten ondergebracht zijn, *kampeeren*; in bewoonde plaatsen huisvesten, *kantonneeren*; in de open lucht legeren, *bivakkeeren*; of beide laatstgenoemde wijzen van legering vereenigd toepassen in *oordbivaks*.

KAMPEN.

§ 90. Omtrent de inrichting van een legerplaats of kamp en de dienstregeling aldaar wordt verwezen naar de: *Algemeene instructie betreffende het kampeeren van troepen op de legerplaats bij Milligen*.

De daarbij opgegeven afstanden zullen echter dikwijls naar de plaatselijke gesteldheid moeten gewijzigd worden.

KANTONNEMENTEN.

§ 91. Naarmate van de mindere of meerdere nabijheid van den vijand, betrekken de troepen: *ruime* kantonnementen, waarbij men rekest op hoogstens

1 man per haardstede; *enge* kantonnementen, wanneer meer dan 1 man per haardstede komt; of *geconcentreerde* kantonnementen, in welk geval tactische onderdeelen van ten minste 1 peloton infanterie, 1 peloton cavalerie of 1 sectie artillerie, menschen en paarden, in één of in een paar groote gebouwen, in elkaars nabijheid gelegen, onder dak worden gebracht.

VERDEELING (DISLOCATIE) DER TROEPEN.

§ 92. Bij de verdeeling van de troepen over de kantonnementen moet in het algemeen, zooveel mogelijk, het tactisch verband worden bewaard.

Hierbij moet evenwel in acht worden genomen, dat men tot kantonnement voor de cavalerie, de artillerie en den trein die bewoonde plaatsen kiest, waar de meeste gelegenheid tot stalling en voeding voor de paarden bestaat. Bovendien legt men artillerie en treinafdelingen, bij voorkeur, in plaatsen aan de hoofdwegen gelegen. Zooveel doenlijk vermijde men de artillerie en trein afzonderlijk te doen kantonneeren, tenzij zóóver achterwaarts dat zij geen overvalling hebben te duchten.

Worden de verschillende wapens in dezelfde plaats ingekwartierd, dan betreft de infanterie de huizen nabij de ingangen en die aan de buitenzijde; de cavalerie wordt in de groote hofsteden gelegerd; de manschappen en paarden van de artillerie en trein komen in de nabijheid van de plaatsen, waar de vuurmonden en voertuigen geparkeerd zijn.

Bij zoogenaamde *marschkantonnementen* worden de bewoonde oorden aan den marschweg het zwaarst belegd en bij voorkeur geen oorden gekozen verder dan 4 KM. zijwaarts. Zoo mogelijk houdt men bij de dislocatie de indeeling der troepen in de colonne in het oog. Cavalerie kan het verst (ook verder dan 4 KM.) van den marschweg worden ondergebracht.

§ 93. De hoofdkwartieren vestigen zich ongeveer in het midden van de gezamenlijke kantonnementen hunner troepen, bij voorkeur eenigszins meer naar de zijde van de voorposten en aan den grooten gemeenschapsweg. De plaatsen van de hoofdkwartieren, zoo mede de woningen van de kantonnementscommandanten worden bij dag en bij nacht door een zichtbaar teeken aangeduid; die van de hogere staven door een vlag (fig. 12), waarbij 's nachts een lantaarn, welke van dezelfde kleuren en cijfers is voorzien, hangt.

§ 94. De verbinding van de verschillende kantonnementen onderling en met de hoofdkwartieren geschiedt gewoonlijk door middel van een goed ingerichten ordonnansen-dienst (§ 269). Bestaande of tijdelijk aan te leggen telegraphische verbindingen verdienen evenwel de voorkeur. Tot het geven van alarmseinen kan van den optischen telegraaf worden gebruik gemaakt.

ALARM- EN VERZAMELPLAATSEN.

§ 95. In elk kantonnement wordt van wege den commandant daarvan voor ieder wapen een *alarmplaats* aangewezen, waarheen de manschappen zich, in geval van alarm, ten spoedigste begeven.

De alarmplaats voor de infanterie zal gewoonlijk *in*, die voor de cavalerie, de artillerie en den trein *buiten* de kom der gemeente gekozen worden; voor de artillerie en den trein is het park tevens alarmplaats.

§ 96. Aan elke divisie, zelfstandige brigade of zelfstandig korps wordt door het hoofdkwartier of door den commandeerenden officier een algemeene *verzamelplaats* aangewezen, waarheen de bataljons, eskadrons en batterijen, na zich op de alarmplaats geformeerd te hebben, marcheeren.

Heeft eene afdeeling in last, bij alarm, eene bepaalde stelling te bezetten, dan begeeft zij zich van van hare alarmplaats rechtstreeks daarheen.

KWARTIERMAKERS.

§ 97. Teneinde, na afloop van den marsch, de troepen zoo spoedig mogelijk rust te verschaffen, is het noodig, vóór hun aankomst, kan het zijn, alles in gereedheid te brengen, waartoe elke afdeeling *kwartiermakers* vooruit zendt, en wel per bataljon infanterie: 1 luitenant en van elke compagnie den fourier, 1 sergeant en 4 soldaten; per eskadron of batterij: 1 luitenant, minstens den fourier en 4 manschappen.

De kwartiermakers marcheeren bij den hoofdtroep der voorhoede, totdat zij ter hoogte van het voor hunne afdeeling bestemde kantonnement zijn gekomen.

Marcheert het korps zonder veiligheidsmaatregelen, dan worden de kwartiermakers bij tijds, zoo mogelijk één dagmarsch vooruitgezonden.

Bij weinig beschikbaren tijd worden bereden officieren met eenig geleide vooruitgezonden tot het aanvragen en zooveel doenlijk regelen der inkwartiering.

De kwartiermakers ontvangen, hetzij schriftelijk, hetzij mondeling, mededeeling van de plaats, waarheen zij zich moeten begeven, van de sterkte hunner afdeeling en van de wijze waarop in de verpleging moet worden voorzien.

Gedurende den marsch overtuigen zij zich van den toestand der wegen, waarlangs de troep het kantonnement moet bereiken en doen die, zoo noodig en wanneer tijd en middelen het toelaten, verbeteren.

In het kantonnement aangekomen, vervoegen zij zich bij het gemeentebestuur om de noodige schikkingen te maken. Is de plaats reeds belegd, dan melden zij zich eerst bij den commandant van het kantonnement aan.

Bij voorkeur worden inkwartieringsbiljetten opge maakt; is daarvoor geen tijd, dan wordt het aantal manschappen en paarden, in de verschillende gebouwen onder te brengen, in overleg met het gemeentebestuur bepaald en dit getal, met aanduiding van de escouades, sectiën, pelotons, enz. op de deuren vermeld.

Is het gemeentebestuur gevlucht, dan geschiedt de verdeeling door de kwartiermakers zelve.

Bij gebrek aan tijd wordt de localiteit, zoo mogelijk, eerst vluchtig verkend en bepaalde onderdeelen van het kantonnement aan bepaalde afdeelingen toegewezen. De onderdeelen worden dan door hunne commandanten over de in de toegewezen afdeeling gelegen straten en huizen verdeeld.

Moeten verschillende korpsen of wapens hetzelfde kantonnement betrekken, dan is de oudste in rang of ancienneteit van de aanwezige kwartiermakers verantwoordelijk voor de goede orde bij het maken der verdeling van het kantonnement, tenzij daartoe een officier van den Generalen Staf is vooruitgezonden.

De kwartiermakers zijn gehouden zooveel mogelijk aan de billijke eischen van elk wapen te voldoen. Nadat voor de staven de kwartieren in het midden van hun troepengedeelte zijn bepaald, wordt de inkwartiering van de artillerie, in overeenstemming met de plaats voor het park, vervolgens die van de cavalerie en eindelijk die van de infanterie geregeld.

Moeten levensmiddelen of fourage worden gerequireerd, dan doen de kwartiermakers aan het gemeentebestuur opgave van het benoodigde, alsmede van den tijd waarop en de plaats waar de verstrekking moet geschieden en van de tot het transport vereischte voertuigen.

Zoo mogelijk bezoeken de kwartiermakers de kwartieren en stallen, om zich te overtuigen, of de beschikbare ruimte voldoende is, of er geen besmettelijke ziekten heerschen, enz.

Bij de verdeling der kwartieren zorgen zij, dat de escouades, sectiën, pelotons, compagnieën, eskadrons, enz. in dezelfde straten en de manschappen der bereden wapens in de nabijheid hunner paarden komen; bij den compagnies-, eskadrons- of batterijcommandant wordt een hoornblazer of trompetter in hetzelfde kwartier gelegd; in de nabijheid daarvan de sergeant-majoor of opperwachtmeester.

Het verdient aanbeveling de kwartieren van de officieren, sergeanten-majoor en opperwachtmeesters kennelijk aan te duiden.

De werklieden worden ingelegerd bij inwoners, die hetzelfde bedrijf uitoefenen.

Een geschikt gebouw, bij voorkeur dicht bij een spoor-, straat- of waterweg gelegen, of wel een gasthuis wordt tot ziekenverblijf ingericht en van de vlag van het roode kruis (des nachts van een roode lantaarn) voorzien. In de nabijheid daarvan komen de officieren van gezondheid in kwartier.

In kantonnementen van bereden wapens wordt nabij het kwartier van den paardenarts een stal tot ziekenstal aangewezen.

Tot politiewacht kiest men een gebouw in het midden van het kantonnement; indien uitsluitend cavalerie wordt ingekwartierd, dan moet eene stalling in de onmiddellijke nabijheid zijn.

De kwartiermakers overtuigen zich van de hoedanigheid van het water; bij weinig voorraad of onbruikbaarheid plaatsen zij de putten en pompen onder toezicht van schildwachten.

Voorts gaan zij na, welke plaatsen in aanmerking kunnen komen tot alarmplaatsen, opdat de kantonnementscommandant, bij aankomst, daaruit terstond eene keuze kan doen. Het park moet, zoo doenlijk, buiten het aaneengebouwde gedeelte van de plaats aan de van den vijand afgekeerde zijde en in de nabijheid van goede wegen worden gekozen.

De kwartiermakers gaan hun afdeelingen een eind

te ontmoet, om den commandeerenden officier verslag te doen en den troep naar de alarmplaats te geleiden.

AANKOMST DER TROEPEN.

§ 98. In 's vijands nabijheid geschiedt het binnenrukken in de kantonnementen met de noodige veiligheidsmaatregelen.

De troep marcheert op en gaat uiteen op de alarmplaats, teneinde ieder man met de ligging daarvan en met de wegen, die uit zijn kwartier daarheen leiden, bekend te doen zijn.

Is het kantonnement zeer uitgebreid, dan kunnen ter vermindering van noodelooze vermoeienis, sommige troepengedeelten rechtstreeks naar hunne kwartieren marcheren, nadat hun alvorens de alarmplaats is aangeduid.

Op de alarmplaats worden de noodige orders gegeven, de verschillende diensten gecommandeerd, met vermelding van de noodige opgaven voor de verpleging van man en paard, de wachten samengesteld en, als deze zijn afgemarcheerd, aan de infanterie en cavalerie de biljetten uitgereikt; aan de artillerie en trein geschiedt dit na het parkeeren.

De smidswagen komt nabij het kwartier van den smid. De bagagekarren worden in de nabijheid van den commandant van het onderdeel, waartoe zij behooren of bij de politiewacht, de patrooncaissons in het park of, zoo er geen in het kantonnement is, bij de politiewacht geplaatst.

De vaandel- (standaard-) drager brengt het vaandel (standaard) onder gewapend geleide bij den oudsten in rang van de in het kantonnement aanwezige officieren van het korps.

BEVELVOERING IN HET KANTONNEMENT.

§ 99. In elk kantonnement voert de hoogste in rang het bevel, behoudens de rechten van den plaatselijken commandant, indien er een is. Generaals en regimentscommandanten kunnen desverkiezende, den oudstaanzewenden hoofdofficier, geen regimentscommandant zijnde, als kantonnementscommandant aanwijzen.

De kantonnementscommandant vaardigt, in verband met de plaatselijke gesteldheid en de gezindheid van de inwoners, de noodige bevelen uit, die kunnen bijdragen tot verzekering van de veiligheid, tot handhaving van de inwendige rust en tot bevordering van algemeene reinheid.

Hij zorgt voor de verbinding met de naastgelegen kantonnementen, bepaalt de plaatsen, het aantal en de sterkte van de politiewacht en van de kantonnementswachten (§§ 101 en 100) en doet het toezicht daarover houden door officieren van piket en bij groote afdelingen bovendien door een hoofdofficier van den dag.

Voorts stelt hij de uren van appels, taptoe en reveille vast. Rustdagen worden gebruikt tot het houden van inspectiën over kleeding en wapenen en tot bijzondere verzorging van de paarden.

De kantonnementscommandant zorgt dat het *woord*

(§ 151) tegen het vallen van den avond aan de wachten en tevens aan hen, die er mede bekend moeten zijn, wordt uitgegeven.

BEVEILIGING EN POLITIE-MATREGELEN.

§ 100. Onverminderd de beveiliging dōōr de vōōrposten, worden in elk kantonnement tot afsluiting aan of nabij de uitgangen *kantonnementswachten* geplaatst. Bestaan deze wachten uit cavalerie, dan doet deze, met uitzondering van den patrouillegang, den dienst te voet.

Is het kantonnement door zijne ligging en door den stand der voorposten genoegzaam tegen verrassingen gedekt, dan kunnen de wachten van geringe sterkte zijn, daar zij in dit geval hoofdzakelijk dienen, om te beletten, dat iemand zonder vergunning of bevoegdheid het kantonnement verlaat of binnen komt.

In een klein kantonnement kan men dan somtijds volstaan met aan de uitgangen *dubbelposten* te plaatsen, die door de politiewacht (§ 101) worden gegeven.

Is het kantonnement daarentegen meer aan overvallen blootgesteld, dan worden de kantonnementswachten sterker gemaakt en veel gepatrouilleerd, terwijl alsdan in het kantonnement, vooral des nachts, bijzondere voorzorgsmaatregelen, als in § 104 worden vermeld, noodig zullen zijn.

• Het plaatsen van *observatie-posten* op torens, molens of andere verheven punten kan doeltreffend wezen.

De kantonnementswachten moeten bekend zijn met de kwartieren van den bevelvoerenden officier, van den

kantonnementscommandant en van de commandanten der wapens en diensten. Zij gedragen zich in het algemeen als veldwachten; de posten doen geene eerbewijzen en leggen de ransels af, doch bevestigen die weer, zoodra er een schot valt of iets van den vijand bemerkt wordt.

Over dag laten de posten officieren en detachementen van de gekantonneerde troepen vrij door de postenketen gaan.

Onderofficieren en minderen mogen zich slechts op vertoon van eene schriftelijke vergunning van wege den kantonnementscommandant uit het kantonnement verwijderen. Zij, die daarvan niet zijn voorzien, worden teruggewezen, of, zoo zij van buiten komen, door een der manschappen naar den commandant der wacht gebracht.

Ten aanzien van het doorlaten van burgers bij dag, worden in ieder kantonnement, naarmate van de omstandigheden, bevelen gegeven.

Des nachts wordt ieder die nadert door de posten aangeropen en daarna verkend, zooals bij de veldwachten (§§ 211 en 204) is voorgeschreven.

§ 101. Tot het handhaven van de inwendige rust, de orde en de reinheid is de politiewacht bestemd; zij wordt geplaatst in een daartoe geschikt gebouw, waar zich tevens een lokaal voor arrestanten moet bevinden.

Zijn verschillende wapens in het kantonnement, dan geeft in den regel de infanterie de politiewacht.

De politiewacht en hare posten gedragen zich geheel

Is het kantonnement door zijne ligging en door den stand der voorposten genoegzaam tegen vernielingen gedeeld, dan is de Kant: comm: bevoegd, op zijn bevel, de noodwendigheid te bepalen, dat de door de kantonnementswachten uit te zetten posten den ransel bij de wacht kunnen aarsterlaten -

als garnizoenswachten. Bij de bereden wapens trekken de posten te voet op; de paarden der wacht worden in de nabijheid gestald.

De artillerie en de trein plaatsen bij de voertuigen een *parkwacht*, die den dienst te voet verricht.

VERPLEGING.

§ 102. De verpleging in het kantonnement geschiedt volgens de *Voorschriften betreffende de verpleging van de landmacht in tijd van oorlog, te velde en in versterkte plaatsen*.

Moet de troep voor zich zelve zorgen, dan wordt gehandeld als bij bivaks.

Slechts bij hooge noodzakelijkheid mag gebruik worden gemaakt van de rations levensmiddelen en fourage, waarvan de troepen, voor ten minste 24 uren, steeds voorzien moeten zijn (reserve-rations).

GEDRAGSREGELS IN HET KANTONNEMENT.

§ 103. Voor inlichtingen of klachten wendt ieder zich tot zijn onmiddellijken chef, die, binnen den kring zijner bevoegdheid, de vereischte voorzieningen treft.

Zoo mogelijk moeten de officieren de kwartieren hunner manschappen bezoeken om te zien of deze goed gehuisvest zijn; zij moeten streng waken tegen het plegen van ongeregeldheden of het mishandelen van de ingezetenen door de troepen.

Gewoonlijk kunnen de paarden onmiddellijk na het

inrukken worden afgestangd en daarna afgezadeld; vervolgens worden zij afgewreven en nauwkeurig nagezien en, indien rug en lendenen nog warm zijn, deze zooveel noodig gedekt. Des winters en in koele of tochtige stallen worden de dekens opgelegd. Voordat de paarden geheel afgekoeld zijn, mogen alleen de oogen en neusgaten worden gewasschen.

Gedurende het eerste half uur na aankomst wordt slechts hooi en stroo gevoederd, daarna laat men de paarden drinken en eindelijk wordt de haver gegeven; het drinkwater moet eenigen tijd te voren gepompt zijn.

Bij gedrukte paarden worden terstond verkoelende middelen op de gedrukte plaats aangewend en worden zadel en tuig nagezien en zoo noodig hersteld.

In iederen stal moeten de noodige manschappen als stalwacht worden aangewezen.

In het kantonnement moet de grootste orde heerschen en de meest mogelijke reinheid worden in acht genomen.

Kleeding, schoeisel, wapenen, ledergoed, zadeltuig, beslag en materiëel worden terstond na aankomst in orde gebracht.

De ransels en zadels worden niet verder ontpakt dan noodzakelijk is; in den regel zullen de ruiters de karabijn bij zich houden, terwijl ieder man zijne uitrusting zoodanig plaatst, dat hij die zelfs in het donker kan vinden. De vuurwapenen worden steeds ontladen.

Met vuur en licht moet de grootste voorzichtigheid in acht worden genomen.

De manschappen kunnen bij het passeeren van meerderen aan hun werkzaamheden blijven, tenzij zij worden aangesproken.

Tusschen taptoe en reveille moet ieder zich in zijn kwartier bevinden.

Bij donkere nachten worden de straatlantaarns ontstoken en moet, zoo noodig, in elk kwartier licht branden en één man waken. De oudste in rang in het kwartier is verantwoordelijk voor het nakomen der voorgeschreven bepalingen.

De kantonnementscommandant bepaalt, zoo hij dien-aangaande geen aanwijzingen van hoogerhand heeft ontvangen, of het geven van andere signalen dan *alarm* achterwege moet blijven. In 's vijands nabijheid is dit laatste regel.

BIJZONDERE VOORZORGSMAATREGELEN IN KANTONNEMENTEN.

§ 104. In kantonnementen, waarin, hoewel zij door hunne ligging eenigermate blootgesteld zijn, echter nog geen geconcentreerde huisvesting noodzakelijk is, alsook in die, waar de ingezetenen niet te vertrouwen zijn, moeten bijzondere voorzorgsmaatregelen genomen worden.

De wachten worden alsdan sterk gemaakt en een piket in een alarmhuis bijeen gehouden; de paarden blijven des noods gezadeld en opgetuigd, in enkele gevallen de voertuigen bespannen en de bagage opgeladen.

Het kan ook noodig zijn des nachts alle troepen in alarmhuizen — groote gebouwen, kerken, schuren, enz. — te vereenigen; de manschappen leggen alsdan

hunne bepakking af, doch houden die, even als hunne wapenen bij zich, terwijl zij secties- of pelotonsgewijs op daartoe verstrekt stroo legeren.

Dikwijls zal het goed zijn de ingangen te barricadeeren en het kantonnement in staat van verdediging te brengen.

Op dergelijke wijze zullen de grootere afdeelingen van de voorposten moeten handelen, indien zij gekantonneerd zijn, hetgeen in dit geval steeds geconcentreerd zal plaats hebben.

In vijandelijk land of bij ongunstige gezindheid der bevolking dient men tevens maatregelen te nemen tegen de ingezetenen; men ontnemt hun de wapenen en verbiedt samenscholingen; strenge bevelen worden uitgevaardigd tegen het aanranden van militairen, tegen spionneeren en het geven van berichten aan den vijand; men vergunt niemand het kantonnement te verlaten, laat de straatlantaarns den geheelen nacht branden en gelast aan de inwoners licht voor de ramen te plaatsen, althans bij alarm. Nauwkeurige doorzoeking van in een gevecht veroverde oorden, met het oog op zich daarin schuil houdende vijandelijke soldaten, is noodig.

Voorts kan het noodig zijn den spoorweg- en telegraafdienst, alsmede de posterij onder militair toezicht te plaatsen.

GEDRAGSREGELS BIJ EEN VIJANDELIJKEN AANVAL.

§ 105. Valt de vijand de voorposten aan, dan wordt daarvan ten spoedigste bericht gezonden aan de verschillende kantonnementen.

De commandant van elk kantonnement laat terstond *verzamelen* blazen; de manschappen vereenigen zich daarop in volle wapenrusting — die der bereden korpsen te paard — secties-, pelotons- of compagniesgewijs en worden naar de alarmplaats geleid; de artillerie en trein spannen aan.

Van de alarmplaats worden de onderdeelen naar de verzamelplaats of naar de hun aangewezen stelling (§ 96) geleid.

Wordt, in weerwil van de genomen maatregelen een kantonnement overvallen, in welk geval het signaal *alarm* wordt gegeven, dan tracht men door tuinen, achterdeuren, enz. de alarmplaats te bereiken. Daartoe worden bij voorbaat openingen in de omheiningen en de noodige verbindingen tusschen naast of nabij elkander liggende kwartieren gemaakt. De ruiters moeten niet man voor man het kwartier verlaten, maar houden dit gesloten, totdat allen gereed en opgestegen zijn.

De bespanningen blijven in de stallen tot nadere waarschuwing, die niet gegeven wordt dan nadat men de zekerheid heeft dat zij het park kunnen bereiken.

Bemerkt men dat alleen vijandelijke cavalerie het kantonnement is binnen gedrongen, dan blijft men in de huizen en afgesloten gedeelten en tracht den vijand door geweer- en karabijnvuur te verdrijven.

Bij het betrekken van het kantonnement moet aan de inwoners bevolen worden, ingeval van alarm te huis te blijven.

Bedaardheid en orde zijn vóór alles noodzakelijk om de noodlottige gevolgen eener overvaling te voorkomen.

HET VERLATEN VAN HET KANTONNEMENT.

§ 106. Bij het verlaten van het kantonnement worden allereerst de kantonnementswachten ingetrokken. De troepen vereenigen zich op de alarmplaatsen en marcheeren van dáár naar de verzamelplaats of naar een te voren aangewezen punt van den te volgen weg, ten einde aldaar hun plaats in de marschcolonne in te nemen.

De politiewacht blijft, zoo noodig, zóó lang achter totdat het kantonnement door alle troepen en den kleinen trein is ontruimd en sluit daarna bij de achterhoede aan.

BIVAKS.

KEUZE VAN DE BIVAKPLAATS.

§ 107. Voor zoover de tactische eischen, waarvan het bepalen van de bivakplaatsen der verschillende troepenafdeelingen in de eerste plaats afhangt, het toelaten, kiest men de bivakplaats op een droog terrein, in de nabijheid van goede gemeenschapswegen en van bewoonde oorden, waar levensmiddelen en andere benodigdheden te verkrijgen zijn (1); de nabijheid van goed drinkwater en van kook- en waschwater is een vereischte, die van een bosch of van houtgewas, waardoor men tegen weer en wind beschut is en waaruit men brandhout kan halen, is aan te bevelen.

(1) Wanneer de omstandigheden dit slechts eenigzins veroorloven, wordt van die bewoonde oorden gebruik gemaakt, vooral voor de bereden wapens, ter inrichting van oordbivaks (§ 135).

Infanterie legerd men zelfs in het bosch, soms ook de cavalerie, indien het bosch niet te dicht is en uit opgaand hout bestaat. Weiland wordt zooveel mogelijk als bivakplaats vermeden.

Bij groote troepenafdeelingen verdienen meerdere kleine bivaks veelal de voorkeur boven één groot.

INRICHTING VAN HET BIVAK.

§ 108. De *infanterie* bivakkeert in den regel in compagnies-colonnes met sectiën (fig. 6), bij uitzondering in linie (fig. 7).

De paarden worden achter de voertuigen, met het kruis naar den wind aan piketpalen geplaatst, waartusschen touwen zijn gespannen, of aan bivakringen (1).

§ 109. Een regiment *Cavalerie* of wel eenige vereenigde eskadrons bivakkeeren meestal in opene colonne met eskadrons (fig. 8).

Kan men gebruik maken van lanen, dan wordt ook wel in linie gebivakkeerd; de manschappen, enz. legeren dan achter de paarden.

Een enkel eskadron bivakkeert in linie of wel in colonne met pelotons (fig. 9).

Bij de cavalerie worden de paarden in den regel bevestigd aan de fouragestrikken, die tusschen piketpalen zijn gespannen, of aan bivakringen.

§ 110. De batterijen *veld- en rijdende artillerie* bivakkeeren op de wijze als in het 2de gedeelte van

(1) De weinige stabiliteit der tweeradige voertuigen veroorlooft niet die touwen, evenals bij de artillerie geschiedt, aan de voertuigen zelf te bevestigen.

de Batterijschool is voorgeschreven (fig. 10). De paarden staan aan parkeerlijnen, die tusschen de voertuigen zijn gespannen, of aan bivakringen.

§ 111. De *grootte trein* bivakkeert met afstanden van minstens 15 pas tusschen de verschillende afdeelingen en iedere afdeeling in één of zoo noodig meer liniën op overeenkomstige wijze als de artillerie. Bij gemis van parkeerlijnen gebruikt men fouragestrikken of anders gewoon touw.

Met de bespanningen der tweeradige voertuigen wordt gehandeld als bij de infanterie.

§ 112. De in de vorige §§ aangegeven bivakvormen, alsmede de afstanden moeten niet als onveranderlijk worden beschouwd, daar de gedaante en de grootte der tot het bivakkeeren beschikbare ruimte hierop van invloed zijn. Van deze moet, even als van de gesteldheid der bivakplaats en der hulpmiddelen, welke zij oplevert, steeds ten meesten nutte der bivakkeerende afdeeling partij getrokken worden.

§ 113. Omtrent de plaatsen voor de latrines wordt opgemerkt, dat zij bij genoegzame ruimte ook op de flanken en zelfs vóór het front der bivakkeerende afdeeling kunnen komen, indien de richting van den wind of andere omstandigheden dit noodig maken. Men vermijde evenwel tusschen twee bivakkeerende afdeelingen latrines te graven.

§ 114. Bivakkeeren eenige bataljons, eskadrons en batterijen te samen, dan moeten tusschen de verschillende troependeelen en troepensoorten de noodige afstanden worden gehouden. Dit geschiedt ook indien de troepen op twee of meer liniën bivakkeeren.

§ 115. De staven van Divisiën en zelfstandige Brigades worden in bewoonde oorden of in nabij gelegen woningen gehuisvest. Is hiertoe geene mogelijkheid, dan legeren zij op de meest geschikte punten nabij de troepen.

De bivakplaats van de hoogere bevelhebbers wordt aangeduid op de wijze als in § 93 is voorgeschreven.

§ 116. Tot het opnemen van zieken worden zoo mogelijk woningen in de nabijheid van het bivak ingericht.

KWARTIERMAKERS.

§ 117. Even als bij het betrekken van kantonementen is het van belang dat de troepen, die moeten bivakkeeren, zoo de omstandigheden het toelaten, kwartiermakers vooruitzenden (§ 97).

Deze ontvangen, op de bivakplaats aangekomen, van den daarmede belasten officier de noodige aanwijzingen omtrent de plaats voor hun onderdeel bestemd, van welke plaats zij vervolgens dadelijk op de eene of andere wijze de hoekpunten aanduiden.

Vervolgens vernemen de kwartiermakers of gaan zij na, waar water te verkrijgen is; bij stroomend water wordt een plaats bepaald tot het halen van drinkwater, benedenwaarts daarvan een andere voor het drinken van de paarden en nog verder benedenstrooms een reinigingsplaats.

Bij stilstaand water moet eerst het noodige kook- en drinkwater worden gehaald, daarna laat men de paarden drinken.

Waterputten en pompen worden, indien het aantal niet groot of weinig water beschikbaar is, alleen voor drinkwater gebruikt en door schildwachten bewaakt.

Zoo noodig worden inrichtingen gemaakt om het water te scheppen, alsmede afgravingen voor het drenken van de paarden.

De kwartiermakers doen, indien het noodig is, voor de artillerie en trein-afdeelingen op- en afrijplaatsen maken en voor laatstgenoemde afdeelingen, indien zich daarbij tweeradige voertuigen bevinden, zoo noodig piketpalen bijeenbrengen.

Bij afgelegen bivaks zorgen zij, door het achterlaten van enkele manschappen, dat hun troep langs den kortsten weg de bivakplaats bereikt.

Het is duidelijk dat de meerdere of mindere volledigheid der vermelde maatregelen zal afhangen van den tijd, dien men heeft vóór de aankomst der troepen.

Men begint met het meest noodzakelijke en desnoods wordt hiertoe de medewerking van de bewoners ingeroepen.

Veranderingen in de eenmaal ingenomen bivaks moeten vermeden worden.

AANKOMST DER TROEPEN.

§ 118. De *infanterie* marcheert, op de bivakplaats aankomende, in de voor het bivakkeeren bevolen formatie op. De orders worden uitgegeven en de op wacht komende manschappen, alsmede die voor de corvée's bestemd, gecommandeerd.

Vervolgens wordt het personeel, dat op wacht komt, 20 pas vóór het front van het bataljon geleid.

De bataljonsadjutant formeert de wachten (§§ 124 en 125), die terstond aan hare commandanten worden overgegeven en afmarcheeren.

De bataljonscommandant laat vervolgens de geweren aan rotten plaatsen, de ransels en de broodzakken met veldflesch losmaken, de schako's en de ~~koppels~~ met toebehooren aan de geweren hangen en de kwartiermuts opzetten. Iedere compagnie marcheert naar de voor haar bestemde ruimte; de manschappen leggen dáár de ransels, die zij even als de broodzakken en veldflesschen bij zich houden, ordelijk op den grond neder. *F*

De kleine staf bivakkeert bij de 2e compagnie.

De tamboers en hoornblazers begeven zich, bij het verwachten aan rotten zetten der geweren, naar hunne compagnieën en plaatsen de trommen en hoorns op den rechtervleugel van de geweren.

Het regimentsvaandel of het fanion wordt aan den commandant der politiewacht overgegeven, vóór de wacht in den grond gestoken en door den schildwacht voor het geweer bewaakt.

De kookgaten en latrines worden gegraven, afdaken of beschuttingen vervaardigd, water, hout en stroo gehaald en het eten gekookt.

§ 119. Bij aankomst op de bivakplaats neemt de cavalerie de formatie aan, waarin het bivak zal worden betrokken, zich daarbij zoodanig opstellende dat de paarden steeds met het kruis naar den wind kunnen geplaatst worden; nadat de orders zijn uitgegeven en

bevestigd en de geweren op de grond gelegd.

*Tdraagrie-
men stellen*

F
voord
den aanval
des vijands

verwacht
*of het bi-
vak slechts*

voorendel
van betrek-
ken bijron
gedurende
den march

het middag-
eten te koken
of te gebruiken

dan worden
de ransels
met loozer
maakt, maar
met de draag
riemen

leunen
te gebruiken en achter de geweren
op de grond
gelegd.

het personeel voor de wachten en corvée's is aange-
wezen doet de commandeerende officier de gelederen
tot op 16 pas vóórwaarts openen.

Bij het openen der gelederen marcheert de korporaal
van het rot van richting recht voor zich uit, terwijl
de overige ruiters zóóveel schuins rechts of links
marcheeren, dat de paarden bij het halt maken 1 M.
tusschenruimte hebben, gerekend van hoofd tot hoofd.
De ruiter van het achterste gelid van genoemd rot
blijft staan, de overige ruiters van dit gelid nemen
dezelfde tusschenruimte als die van het voorste gelid.

De commandeerende officier laat vervolgens afstijgen,
de nummers 1 en 3 geven hunne paarden over aan
de nummers 2 en 4 en slaan de piketpalen dicht vóór
de hoofden der paarden vast in den grond, eenigszins
buitenwaarts overhellende en op onderlinge afstanden
van ongeveer 8 pas.

De fouragestrikken worden op 1 M. afstand van den
grond zóó ruim aan de piketpalen gespannen, dat van
meter tot meter een lus kan worden gelegd; aan deze
lussen worden de longes door de nummers 2 en 4
bevestigd, op de wijze als in Fig. 11 is voorgesteld.

De paarden van de officieren en die van het opsluitend
gelid komen op de vleugels van de pelotons in de
beide gelederen. De kleine staf bivakkeert bij het
achterste eskadron.

De manschappen tot de bivakwachten (§ 124) en de
standaardwacht (§ 125) gecommandeerd nemen de kara-
bijn. Deze wachten verzamelen zich vóór het front om
naar de voor hen bepaalde plaatsen te worden geleid.

De zorg voor de paarden van het personeel der wachten wordt aan de nevenlieden in het eskadron opgedragen.

De standaard wordt aan de wacht in bewaring gegeven.

Al de paarden worden afgestangd; de ruiters nemen de kwartiermuts en de mondzakken uit de bepakking, ontwapenen zich en steken de sabel met de scheede in den grond, 8 pas achter het paard, het gevest naar voren; het stooteinde van den sabelkoppel en de karabijnriem worden door het gevest gestoken en eerstgenoemde vastgegespt. De karabijn wordt tegen de sabel geplaatst en de revolver, indien deze niet aan den koppel bevestigd is, met den riem aan het gevest vastgemaakt. Het hoofdstel wordt over het gevest gehangen en de kolbak er opgezet.

Zoodra hiertoe bevel wordt gegeven, worden de paarden afgezadeld, zoo noodig de dekens opgelegd en de zadels alsdan 5 pas achter de paarden met den voorboom rechts op een laag stroo of bladeren gelegd; de stijgbeugels, de singels en de mondzak op de zitting. Om de dekens te beveiligen kunnen de zadels twee aan twee op elkander en de dekens er tusschen worden gelegd. Bij regen verdient het aanbeveling de paarden op te zadelen, om den rug en de dekens droog te houden. Eindelijk wordt gehandeld als voor de infanterie aan het slot van § 118 is aangegeven.

Per peloton worden 2 man als stalwacht aangewezen.

§ 120. Bij aankomst op de bivakplaats wordt door de *artillerie* gehandeld volgens de voorschriften van het 2e gedeelte der Batterijschool.

§ 121. Als de artillerie moet *parkeeren*, in welk geval de manschappen en paarden onder dak worden gebracht, wordt eveneens gehandeld naar het voorgeschrevene in het 2de gedeelte der Batterijschool.

De parkwacht wordt in een nabij gelegen huis of hut geplaatst.

§ 122. Ook de *trein* handelt, voor zoover hij afzonderlijk bivakkeert of parkeert, zooveel mogelijk naar de voorschriften van het 2de gedeelte der Batterijschool.

BEVELVOERING IN HET BIVAK.

§ 123. In elk bivak, dat een zelfstandig geheel vormt, voert de hoogste in rang het bevel.

Een generaal of een regimentscommandant kan den op hem in rang volgenden officier tot commandant van het bivak benoemen.

Op den commandant van het bivak rust de verantwoordelijkheid voor de handhaving van de rust en orde in het bivak, voor den geregelden gang van den dienst en voor de beveiliging van het bivak, voor zoover deze noodig is. Hij bepaalt daartoe de plaatsing der wachten (§ 124), regelt het toezicht daarop, geeft de uren aan voor *taptoe*, *reveille*, *appels* en andere diensten; hij bepaalt met het oog op de meerdere of mindere nabijheid van den vijand, of er signalen mogen geblazen worden en doet, tegen het vallen van den avond, het *woord* uitgeven.

BEVEILIGING EN POLITIE-MAATREGELEN.

§ 124. Afgescheiden van de voorposten, die even als bij de kantonnementen het geheel beveiligen, worden, tot afsluiting van het bivak en tegen mogelijke verrassingen van 's vijands zijde, *bivakwachten* uitgezet, die naarmate van haar stand ten opzichte van het bivak, *front-*, *flank-* en *rugwachten* heeten.

Kleine afdeelingen zullen zich veelal, ten gevolge van den geringen omvang van haar bivak, moeten bepalen tot het omringen van het bivak door dubbel-posten. Dit zal dan ook meestal voldoende wezen, daar zij spoediger slagvaardig zijn en een bivakplaats kunnen kiezen, die beter tegen verrassingen beveiligd is, dan grootere afdeelingen. De posten worden in dit geval door de politiewacht (§ 125) uitgezet.

Is het bivak door zijne ligging en door den stand der voorposten voldoende tegen verrassende aanvallen gedekt, dan dienen de bivakwachten hoofdzakelijk om te beletten dat iemand, zonder vergunning of bevoegdheid, het bivak verlaat of er binnen komt. Is het bivak daarentegen meer blootgesteld, dan moeten die wächten tevens het bivak tegen overvallingen beveiligen.

Vóór het front van het bivak worden op een afstand van 200—300 pas en met een onderlinge tusschenruimte van 500—600 pas frontwachten geplaatst; op de flanken, zoo die niet aangeleund zijn, zet men op gelijke wijze een of meer flankwachten en in den rug de noodige rugwachten uit. Aan de zijden, waar een bivak ontoegankelijk is, behoeven

geen bivakwachten te worden geplaatst. De bivakcommandant bepaalt door welke afdeelingen die wachten zullen worden gegeven.

Elk dezer wachten stelt een post voor 't geweer en op ongeveer 150 pas rechts en links voorwaarts een dubbelpost uit, zoodat er een keten van posten rondom het bivak ontstaat.

De bivakwachten en hare posten gedragen zich, ook ten opzichte van het doorlaten van personen, als de kantonnementswachten (§ 100).

Bij een bivak op twee liniën zetten de voorste linie de front-, de achterste linie de rug- en de vleugelafdeelingen de flankwachten uit.

Bivakkeeren de verschillende wapens te zamen, dan worden de bivakwachten uit de infanterie genomen.

Des nachts en naar omstandigheden ook over dag kan het noodig zijn een gedeelte van den troep, bij voorkeur infanterie, als *piket* gereed te houden om onmiddellijk uit te rukken. De onderafdeeling hiertoe gecommandeerd legt achter de geweren of achter de opgezadelde paarden.

Ook is het zeer aan te bevelen, dat uit bivaks, in de nabijheid der voorposten gelegen, dikwijls patrouilles derwaarts en ook in andere richtingen worden gezonden, teneinde te onderzoeken of er iets bijzonders voorvalt.

§ 125. Tot het handhaven van de inwendige rust, de orde en de reinheid wordt bij elk bataljon, bij een of meer eskadrons en bij een of meer batterijen een *politiewacht* (bij de cavalerie *standaardwacht*, bij de artillerie *parkwacht*) gecommandeerd.

De standplaats dier wacht en de uit te zetten posten zijn in de figuren aangewezen. De dienst komt overeen met dien van garnizoenswachten. De bereden wapens verrichten dien dienst te voet.

VERPLEGING.

§ 126. Zijn door de intendance maatregelen genomen tot verstrekking van het noodige, dan bepaalt de dienst der *corvée's* zich tot het ontvangen der rations, die door de zorg der intendance op de bivakplaats worden aangevoerd.

§ 127. Laten de omstandigheden geen regelmatige uitdeeling toe, dan handelt de commandeerende officier zoodanig als hem het meest geraden voorkomt, hetzij door het noodige na voorafgaande vordering (*requisitie*) te doen verstrekken, of dit, in dringende gevallen en bij onwilligheid der ingezetenen, zonder voorafgaande vordering in gebruik te nemen (*fourageering*).

Omtrent de betaling van hetgeen geleverd is, geldt in het eigen land hetgeen daaromtrent in de Wet op de inkwartieringen, transporten en leverantiën enz. en de ter uitvoering daarvan gemaakte voorschriften, is bepaald.

Het is overigens aan te bevelen de troepen steeds van levensmiddelen voor ten minste 24 uren te voorzien.

§ 128. Bij eene *requisitie* nemen de manschappen alleen het vuurwapen en patronen mede, benevens de noodige wagens, zakken, *fourage*strikken, enz.; de omliggende plaatsen, die tot het leveren van het

noodige in aanmerking komen, worden onder de troepenafdeelingen naar evenredigheid der sterkte verdeeld.

Zijn in het bivak de noodige voertuigen niet beschikbaar, dan worden ook deze voor het transport gerequisiteerd; slechts bij hooge noodzakelijkheid mag men paarden tot het dragen van den voorraad bezigen.

§ 129. Bij een fourageering moet het kader ten strengste waken tegen het wegnemen van hetgeen niet noodig is en tegen noodelooze vernieling of ontvreemding van welken aard ook. Een gedeelte der manschappen wordt bestemd tot patrouilles, die last hebben onbehoorlijke handelingen, zoowel van de zijde der soldaten, als van die der inwoners, met kracht tegen te gaan.

§ 130. Moet een requisitie of fourageering op zoodanigen afstand van het bivak geschieden, dat men daarbij door de voorposten niet voldoende meer gedekt is, dan moet zij onder bedekking eener meer of min sterke troepenafdeeling plaats hebben.

GEDRAGSREGELS IN HET BIVAK.

§ 131. De gedragsregels in het bivak zijn in het algemeen dezelfde als voor de kantonnementen zijn aangegeven.

Het personeel mag zich slechts voor dienstaangelegenheden of met bijzondere vergunning naar de bivakplaats van andere onderdeelen begeven.

Indien afdaken of kleine beschutselen mogen worden gemaakt, hetgeen de bivak-commandant bepaalt, dan geschiedt dit alleen op de voor elk gedeelte bestemde

bivakplaats, zoodat het overige terrein voor de gemeenschap vrij blijft.

Het kader moet vooral toezien, dat de manschappen hun tijd behoorlijk besteden tot het in orde brengen van wapenen en uitrusting, tot reiniging en tot rusten, en dat alle maatregelen tot instandhouding van de gezondheid voorgeschreven worden nagekomen.

De paarden worden bij kleine afdeelingen naar de drenkplaatsen gebracht; het voederen heeft plaats door alle manschappen, die niet in dienst zijn; de mondzakken worden over de hoofden der paarden gehangen en met de hand ondersteund; de haver wordt slechts bij kleine hoeveelheden te gelijk in den mondzak gedaan, om te voorkomen dat zij verloren gaat of nat wordt.

Bij elk bivakvuur moet één man waken.

Het rooken in de nabijheid van de fourage, voertuigen en parken is verboden.

GEDRAGSREGELN BIJ EEN VIJANDELIJKEN AANVAL.

§ 132. Zoodra door de voorposten wordt gemeld dat de vijand aanvalt, laat de commandant van het bivak bij een der politiewachten *verzamelen* slaan of blazen, welk signaal terstond door de andere wordt overgenomen.

Op dit signaal treedt de infanterie ten spoedigste aan en hangt om; de cavalerie zadelt de paarden en wapent zich; de artillerie en de trein tuigen de paarden op en spannen aan, waarbij de bedieningsmanschappen de stukrijders helpen.

De troepen, die aangewezen zijn, om bepaalde punten of stellingen te bezetten, rukken terstond daarheen.

§ 133. Bij een onverhoedschen aanval van het bivak wordt *alarm* geblazen, terwijl de wachten, versterkt door het piket en door de afdeelingen die het eerst gereed zijn, den vijand trachten tegen te houden en terug te slaan.

HET OPBREKEN VAN HET BIVAK.

§ 134. De infanteriewachten rukken in, zoodra de troepen aantreden; die van de cavalerie en artillerie, wanneer de manschappen beginnen op te zadelen en op te tuigen, hetgeen niet eer dan een half uur vóór den afmarsch mag geschieden. Bij dit inrukken moet evenwel voor de noodige beveiliging tegen den vijand gezorgd worden.

De vaandeldrager (standaarddrager) haalt het vaandel (den standaard) bij tijds van de politiewacht af; de commandant dezer wacht overtuigt zich, vóór het inrukken, dat de vuren zijn uitgedoofd en de keukengereedschappen en de overgebleven fourage zijn opgeladen.

OORDBIVAKS.

§ 135. Zelfs onder omstandigheden, waarbij gedurende de nachtrust een groote mate van concentratie van de troepen gevorderd moet worden, zal men zooveel mogelijk van oordbivaks gebruik maken, door aan die troepen enkele oorden als dorpen, gehuchten, buurten,

eenige nabij elkander gelegen pachthoeven of andere groote ruimten ter beschikking te geven.

De commandant dier troepen bepaalt welke onderdeelen zoo eng mogelijk in tactisch verband in de woningen enz. en in de door deze ingesloten ruimten kantonneeren en welke onderdeelen op de omliggende terreinen bivakkeeren. Daarbij moet van de voorhanden ruimten, welke onderkomen aanbieden, zooveel doenlijk partij getrokken worden.

De voor kantonnementen en bivaks voorgeschreven gedragsregelen moeten overeenkomstig de omstandigheden toepassing vinden, met dien verstande, dat de maatregelen, welke de veiligheid der rustende troepen en hare snelle gevechtsvaardigheid verzekeren, als de meest gewichtige moeten worden beschouwd. Wijders moet hierbij in aanmerking genomen worden op welke wijze nabij zijnde troepenafdeelingen legeren en welke bescherming in verband daarmede van die afdeelingen te verwachten is.

HOOFDSTUK IV.

VEILIGHEIDSDIENST.

§ 136. Een troepenafdeeling te velde, die *marcheert*, of in een *kamp*, *kantonnement*, *bivak* of *oordbivak* gelegerd is, kan in deze verschillende toestanden niet volkomen slagvaardig zijn, dat wil zeggen, niet volkomen gereed om het gevecht te voeren.

Zelfs in de nabijheid van den vijand is het onuitvoerbaar, een troepenmacht, zonder haar af te matten en spoedig geheel uit te putten, voortdurend in een genoegzaam slagvaardigen toestand te houden.

Uit dien hoofde zal iedere troepenafdeeling, zij moge rust of in beweging zijn, een gedeelte van hare krachten moeten afzonderen, waaraan de beveiliging van het geheel tegen plotselinge aanvallen en verrassingen in den vijand wordt toevertrouwd.

De aldus ter beveiliging van het geheel bestemde troepen worden in het algemeen *veiligheidstroepen* en de voor hen te verrichten dienst *veiligheidsdienst* genoemd. Bij marcheerende troepen noemt men den dienst der veiligheidsstroepen meer in het bijzonder *marschveiligheidsdienst*, bij rustende troepen *voorpostendienst*.

§ 137. Zeer nauw met den veiligheidsdienst verbonden en een geheel daarmee vormende is de *ophelderingsdienst*. Deze dienst toch geeft de middelen aan, waardoor men 's vijands bewegingen en bedoelingen tracht uit te vorschen, waarvan de nauwkeurige kennis in hooge mate de algemeene veiligheid der eigen troepen bevordert. De voor den ophelderingsdienst hierna te geven aanwijzingen en voorschriften moeten bij de uitvoering van den veiligheidsdienst toepassing vinden, voor zoover in dit voorschrift geen hiervan afwijkende bepalingen voor dezen laatsten dienst zijn gemaakt.

§ 138. De veiligheidstroepen kunnen, naargelang van de sterkte en samenstelling der door hen te beveiligen troepenmacht, in verband met de kracht die zij moeten kunnen ontwikkelen, uit de drie wapens bestaan doch moeten zoo mogelijk altijd infanterie en cavalerie daarbij worden ingedeeld.

Bij het bepalen van de *sterkte* der veiligheidstroepen moet als vaste regel gelden, dat daarvoor niet meer troepen dan noodzakelijk en steeds zooveel mogelijk zelfstandige onderdeelen worden bestemd. In het algemeen zal alzoo tot het beveiligen van een compagnie infanterie een sectie, van een eskadron een peloton, van een bataljon een compagnie, van een regiment infanterie een bataljon, van een regiment cavalerie een eskadron of twee eskadrons onder bevel van een hoofdofficier, enz. worden aangewezen; terwijl de artillerie, die bij de veiligheidstroepen wordt gevoegd, moet bestaan uit een sectie of een of meer batterijen.

Eveneens moeten voor de deelen, waarin de veiligheidstroepen worden verdeeld, zooveel doenlijk zelfstandige onderdeelen worden genomen.

§ 139. Hoezeer de infanterie en cavalerie, ingeval de veiligheidstroepen uit beide deze wapens bestaan, steeds in nauw verband met elkander behooren te handelen, moet echter de werkkring van de infanterie zich hoofdzakelijk bepalen tot de rechtstreeksche bescherming van de te beveiligen hoofdmacht, terwijl die van de cavalerie zal bestaan in het waarnemen door het uitzenden van verkenningspatrouilles of detachementen op verdere afstanden. (Hoofdstuk V).

Dienvolgens moet het grootste gedeelte der cavalerie, die met den veiligheidsdienst wordt belast, niet worden beschouwd als met de overige veiligheidstroepen onafscheidelijk verbonden te zijn. De bevelhebber zal dat gedeelte dan ook niet onder de bevelen van den commandant dier troepen behoeven te stellen, maar het rechtstreeks zijne opdracht kunnen verstrekken. Men behoort die cavalerie een zekere mate van onafhankelijkheid te laten en haar in vele gevallen niet angstvallig aan bepaalde plaatsen of afstanden te binden; slechts in zoover moet zij de verbinding met de infanterie-afdeelingen der veiligheidstroepen onderhouden, dat zij aan deze steeds tijdig berichten kan doen toekomen en zoo noodig door haar kan worden ondersteund of opgenomen.

Ook moet in den regel worden vermeden, de cavalerie voor den nachtdienst te gebruiken, tenware zij geheel op zichzelf staat en dus zelf in hare beveiliging

moet voorzien of tenzij de voeling met den vijand moet behouden blijven.

MARSCHVEILIGHEIDSDIENST.

§ 140. Een troepenafdeeling beveiligt zich op marsch in het front door een *voorhoede*, op de flanken door *flankdekkingen* en in den rug door een *achterhoede*.

De colonne, wier marsch door genoemde afdeelingen wordt beveiligt, draagt den naam van *hoofdcolonne*.

Marcheeren onder één onmiddellijk bevel meerdere colonnes langs twee of drie parallelwegen, dan worden die colonnes onderscheiden door de benamingen *rechter-, midden- en linker hoofdcolonne*.

De richting, waarin de colonne ten opzichte van den vijand marcheert, bepaalt aan welke van de beveiligende afdeelingen het meeste gewicht moet worden toegekend. Zoo zal bij een marsch naar den vijand (frontmarsch) de voorhoede, bij een terugtocht de achterhoede, en bij een marsch, waarbij de vijand op een der flanken te verwachten is (flankmarsch), de rechter- of de linkerflankdekking de voornaamste taak te vervullen en dus een voldoende sterkte moeten hebben, om den veiligheidsdienst naar behooren te kunnen verrichten.

De bevelhebber van de meerdere bovenbedoelde op parallelwegen marcheerende colonnes bepaalt, of iedere dier colonnes haar eigen voor- en achterhoede moet afzonderen en (behoudens het bepaalde in § 163) bij welke voor flankdekking moet worden gezorgd.

Aangezien de beginselen, waarop de sterkte, afstanden, indeeling en gedragsregels bij de onderscheiden

deelen van de voorhoede, flankdekkingen en achterhoede, bij front-, flank- en terugtochtsmarschen gegrond zijn, nagenoeg dezelfde zijn, wordt het hier ter vermindering van herhalingen voldoende geacht, alleen de handelingen van de voorhoede en hare deelen *uitvoerig* te vermelden, in de onderstelling, dat men tegen den vijand oprukt.

DE VOORHOEDE.

§ 141. De taak van de voorhoede is:

1°. het terrein voorwaarts en binnen zekere grenzen ook aan weerszijden van de marschrichting te doorzoeken;

2°. berichten omtrent den vijand in te winnen;

3°. de nadering van kleine vijandelijke afdeelingen of patrouilles tot de hoofdcouloonne te beletten;

4°. bijtijds kennis te geven van de aanwezigheid of nadering van den vijand, en hem in dat geval zóó lang tegen te houden, dat de hoofdcouloonne tijd heeft zich in den gevechtsvorm te ontwikkelen of wel het gevecht te ontwijken.

5°. het opruimen van hindernissen, die den marsch kunnen vertragen, zoomede het doen van de vereischte herstellingen aan wegen en bruggen.

SAMENSTELLING, STERKTE EN AFSTAND TOT DE HOOFDCOULONNE.

§ 142. De voorhoede bestaat, al naar gelang van de samenstelling en sterkte van de marcheerende troepenmacht, uit een of meer wapens.

Zooals reeds in het algemeen in § 139 is gezegd, moet het grootste deel der cavalerie, die bij de voorhoede is ingedeeld, wegens hare eigenaardige geschiktheid voor den verkenningsdienst, worden vooruitgezonden, zonder haar te veel aan bepaalde afstanden tot de beveiligende keten der infanterie te binden. De infanterie-voorhoede mag zich dan ook door bedoeld deel der cavalerie niet voldoende beveiligd achten, doch moet zelfstandig hare veiligheidsmaatregelen nemen.

Al bestaat een voorhoede ook enkel uit infanterie, dan wordt haar toch zoo mogelijk eenige cavalerie toe gevoegd, om verbinding met zijtroepen te onderhouden, rapporten snel over te brengen, patrouilles naar verwijderde punten te kunnen zenden, enz.

Veelal wordt, althans bij een eenigszins belangrijke troepenmacht, een detachement genietroepen bij de voorhoede ingedeeld en zoo noodig een pontontrein en een of meer patrooncaissons.

Eindelijk zijn in onbekende landstreken soms *gidsen* (§ 228) bij de voorste veiligheidsafdeelingen zeer noodig.

§ 143. De *sterkte* van de voorhoede hangt af van die der geheele troepenmacht, de gesteldheid van het terrein en den weerstand die geboden moet worden, om de hoofdcolonne den noodigen tijd te verschaffen, zich in den gevechtsvorm te ontwikkelen.

Het bepalen van die sterkte moet dus aan het oordeel en de inzichten van den bevelvoerende officier worden overgelaten. Deze moet bij eene cavalerie-colonne overwegen dat de voorhoede betrekkelijk sterker moet zijn dan bij eene colonne infanterie, omdat dit wapen beter weerstand kan bieden dan cavalerie.

§ 144. De *afstand* tusschen de voorhoede en de hoofdcolonne hangt van zoo velerlei voorwaarden af, dat er moeielijk bepaalde gegevens voor kunnen worden vastgesteld. In het algemeen mag die afstand niet zoo groot zijn, dat de voorhoede zou kunnen worden afgesneden of geslagen, voordat de hoofdcolonne haar te hulp kan komen, en niet zoo klein, dat zij op de hoofdcolonne zou kunnen worden teruggeworpen, alvorens deze tot het gevecht ontwikkeld is.

Het bepalen van dien afstand zal daarom mede aan het oordeel en de inzichten van den bevelvoerende officier moeten worden overgelaten.

INDEELING VAN DE VOORHOEDE.

§ 145. Teneinde het terrein behoorlijk te kunnen doen doorzoeken en de hoofdcolonne zoowel als zich zelf tegen verrassende aanvallen, hinderlagen of bespieding door den vijand te beveiligen, zal de voorhoede zich eenigermate in de breedte, aan weerszijden van den te volgen weg moeten uitbreiden.

Zij blijft daarom niet geheel bijeen, maar zondert het $\frac{1}{3}$ tot $\frac{1}{3}$ van hare sterkte af, dat als *voortroep* op eenigen afstand langs den hoofdweg vooruitgaat en *doorzoekingspatrouilles* (§ 148) vooruitzendt.

Indien de omstandigheden dekking op de flanken der voorhoede of een breed doorzoekingsfront vereischen, bestemt de voorhoede bovendien een gedeelte als *rechter-* en een ander gedeelte als *linkerzijtroep*, welke zijtroepen op nagenoeg gelijke hoogte met den hoofdtroep de met den hoofdweg in gelijke richting loopende zijwegen

volgen of — doch alleen bij noodzakelijkheid — in het zijwaarts gelegen terrein marcheeren. Die voortroep en zijtroepen doorzoeken met hunne patrouilles een voor de veiligheid der colonne genoegzaam breede terreinstrook.

Hierbij dient men op te merken, dat het uitzenden van zijtroepen in vele gevallen, ten gevolge van het geheel open of onbegaanbaar terrein zijwaarts van den hoofdweg — zooals in onze polderlanden meestal het geval is — overbodig of niet mogelijk is.

Daarentegen komt het in polderlanden dikwijls voor, dat de weg of dijk, waarop een colonne marcheert, door andere wegen of dijken wordt gekruist, of wel dat deze er evenwijdig mede loopen. In het eerste geval worden die wegen of dijken door patrouilles of detachementen bewaakt, totdat de hoofdcolonne genoegzaam is voorbij getrokken, terwijl men de evenwijdige dijken of wegen door zijpatrouilles, zijtroepen of, ter wille van het gewicht, dat zij met het oog op de mogelijkheid eener omtrekking bezitten, door een zelfstandige flankdekking (§ 161) kan doen volgen.

§ 146. Aan de voor- en zijtroepen van infanterie wordt zoo mogelijk eene kleine cavalerie-afdeeling of althans eenige cavaleristen toegevoegd zoowel om verbinding te onderhouden en berichten over te brengen, als om langs den hoofdweg (§ 148) en van tijd tot tijd tot het verkennen van zijwegen eenige honderden passen vooruit te rijden.

De bij de voorhoede ingedeelde geniesoldaten marcheeren gewoonlijk bij den voortroep.

§ 147. De *afstand* tusschen den voortroep en de rest der voorhoede, *hoofdtroep* genaamd, wisselt af naar mate van de sterkte. Bij een voorhoede ter sterkte van een compagnie, die een sectie als voortroep vooruitzendt, kan die 300 pas, bij een voorhoede ter sterkte van een bataljon, dat een compagnie tot voortroep heeft, kan hij 500 pas bedragen; zelden gaat hij de 600 tot 800 pas te boven.

De afstand, waarop de zijtroepen zijwaarts van den hoofdweg moeten marcheeren, hangt meestal af van de wegen, die evenwijdig met de marschrichting loopen, of van de gesteldheid van het terrein ten aanzien van de begaanbaarheid. In het algemeen moet die afstand zoodanig worden geregeld, dat de doorzoekingspatrouilles van den zijtroep zooveel mogelijk in verbinding kunnen blijven met die van den voortroep, hetzij rechtstreeks, hetzij door het uitzenden van kleine cavaleriepatrouilles of enkele ruiters.

De zijtroepen worden bij den aanvang van den marsch nagenoeg op gelijke hoogte van den voortroep vooruitgezonden, omdat zij veelal gedurende den marsch, ten gevolge van het maken van omwegen of wel door de minder goede begaanbaarheid van het terrein, langzamerhand achterblijven. Zij moeten evenwel zorg dragen, later zooveel mogelijk ter hoogte van den hoofdtroep der voorhoede te blijven, om de flanken van dien hoofdtroep niet te ontblooten.

§ 148. De voortroep zendt in den regel 3 *doorzoekingspatrouilles*, ieder uit 3 of 4 man bestaande, op ten hoogste 300 pas vooruit: een op den weg, een

rechts en een links van den weg. De doorzoekingspatrouille, die den weg volgt, wordt *spits* genoemd en door een officier of een onderofficier geleid. Aan deze spits worden zoo mogelijk eenige cavaleristen toegevoegd.

Laat de gesteldheid van het terrein niet toe of is het uitzicht op het terrein zoo ruim, dat het niet noodig is, patrouilles zijwaarts van den weg te doen marcheeren, dan worden niettemin de daarvoor bestemde manschappen bij de spits gevoegd, zoodat deze alsdan sterker is. De commandant van de spits kan alzoo steeds over een voldoende aantal manschappen beschikken, om zijwegen of zijwaarts gelegen punten te doen verkennen of de doorzoekingspatrouilles weder zijwaarts af te zenden, zoodra de gesteldheid van het terrein dit weder gedooft of noodig maakt. Hij zendt, waar hij dit wenschelijk acht, de hem toegevoegde cavaleristen langs den hoofdweg, in zijwegen of naar ter waarneming gunstig gelegen punten vooruit, in den regel op geen grootere afstanden dan 500 à 600 pas.

Indien er zijtroepen zijn, handelen zij op gelijke wijze als de voortroep.

Al die patrouilles, een onderlingen afstand van ten hoogste 300 pas nemende, kunnen op daarvoor gunstig terrein een eenigszins samenhangende keten vormen. Is dit niet mogelijk, dan moeten de onderlinge afstanden verminderd, het aantal patrouilles met een of meer vermeerderd of voor verbinding door enkele cavaleristen gezorgd worden.

Bestaat de colonne uitsluitend uit cavalerie, dan zenden de voor- en zijtroepen patrouilles uit, ieder 4 tot 8 man sterk. Deze patrouilles kunnen zich evenwel verder van haar troep verwijderen en tevens een grooteren onderlingen afstand nemen dan voor de infanterie is voorgeschreven.

Bij nacht of mistig weder zal men in den regel gedwongen zijn, zich aan de wegen te houden. Men zoeke alsdan den meesten waarborg voor de veiligheid in het bijeenhouden van den troep, weshalve dan ook de afstanden tusschen de verschillende onderdeelen aanmerkelijke vermindering moeten ondergaan.

§ 149. De *hoofdtroep* der voorhoede marcheert steeds in een zoodanig slagvaardigen toestand, dat hij de voor- of zijtroepen oogenblikkelijk te hulp snellen of in een goede stelling opnemen kan.

De hoofdtroep onderhoudt zoo noodig door patrouilles, bij voorkeur uit de hem toegevoegde cavaleristen, de gemeenschap met de voor- en zijtroepen en met de hoofdcolonne. Bij aanmerkelijke kronkelingen of op kruispunten van wegen, vooral in bedekte terreinen, is het ter verzekering der gemeenschap soms noodzakelijk, dat aldaar door de voorste afdeelingen manschappen worden achtergelaten, die zich later weder bij hun troep vervoegen. Zelfs kan het raadzaam zijn, een voortdurende verbinding van den hoofdtroep met den voortroep en de hoofdcolonne te onderhouden door tusschen die afdeelingen op afstanden van 100 pas of meer enkele manschappen of rotten (*verbindingsrotten*) te doen marcheeren.

Behalve tot het onderhouden der verbinding kunnen

bedoelde verbindingsrotten tevens dienen tot het snel overbrengen van waarschuwingen en berichten.

Als regel geldt, dat de kleinere afdeelingen zich voor het behoud van de afstanden naar de grootere regelen; de vervolging is hiervan uitgesloten.

§ 150. Bij kleine troepenafdeelingen, ter sterkte van 1 compagnie of 1 eskadron, vervalt de hoofdtroep en wordt alleen een voortroep vooruitgezonden.

RAPPORTEN, TEEKENS EN HET WOORD.

§ 151. Als algemeene regel geldt, dat elk onderdeel zijn rapporten of berichten zendt aan den commandant van het deel, waarvan hij is uitgezonden.

Verder worden bij alle verrichtingen van den veiligheidsdienst voor de infanterie zoowel als voor de cavalerie en artillerie als vaste teekens tot waarschuwing de volgende voorgeschreven: (1)

1°. De bewegingen *rechts*, *links*, *vóór*- en *achterwaarts* worden aangeduid door den arm in de bedoelde richting uit te strekken; om te *verzamelen* worden beide armen zijwaarts uitgestoken en daarna op de borst gekruist.

2°. Tot waarschuwing om *halt* te maken, wordt een arm omhoog gestoken; zwaaien met de hand boven het hoofd beteekent: »*de vijand komt*» of »*wordt gezien*». Stoot men plotseling op den vijand en blijft geen ander middel tot waarschuwing over, dan wordt *gevuurd*.

Als middel tot onderlinge herkenning, hoofdzakelijk

(1) Ieder wapen kan bovendien de in zijne exercitie-reglementen vastgestelde of gebruikelijke teekens en wenken benutten.

des nachts of bij duister en mistig weder, dient het *woord*, waartoe een echt Nederlandsch woord of uitdrukking wordt gekozen, bijv.: *Oranje boven; voor Koning en Vaderland; winnen of sterven; Willem*. Het wordt telkens om de 24 uren van hoogerhand vastgesteld en aan de troepen, die het noodig hebben, bekend gemaakt.

Hij, die het woord mededeelt aan personen, die het niet behoeven te kennen, pleegt verraad.

GEDRAGSREGELS VAN DEN COMMANDANT DER VOORHOEDE.

§ 152. De commandant der voorhoede is belast met de regeling van den veiligheidsdienst.

Hij ontvangt door het marschbevel (§ 88) of door een bijzonder bevel de vereischte instructiën van den bevelhebber der troepen, bevattende: het doel van den marsch en de tactische inzichten, die daarbij ten grondslag liggen, althans voor zooveel die voor de verrichtingen van de voorhoede noodig zijn te weten; de berichten, die omtrent 's vijands stellingen en bedoelingen zijn ingewonnen; den te volgen weg, met aanwijzing, tot welke grenzen de beveiliging der hoofdcollonne zich moet uitstrekken, en eindelijk zoo noodig het *woord*.

Naar aanleiding van de ontvangen instructiën of bevelen geeft de commandant der voorhoede zijnerzijds zijne inlichtingen en bevelen — zoo hij hiertoe den tijd heeft *schriftelijk* — bevattende: het doel van den marsch, de ingewonnen berichten aangaande den vijand, de indeeling van de troepen der voorhoede, de door

den voortroep en de zijtroepen te volgen wegen, den gang van de patrouilles naar verwijderde punten of tot het onderhouden van de verbinding met neven-colonnes bestemd, en verder alle zoodanige maatregelen, die een juiste uitvoering van den veiligheidsdienst verzekeren.

Hij onderricht de commandanten van den voortroep en de zijtroepen, alsmede die van de voor verwijderde punten bestemde patrouilles omtrent evenvermelde punten en deelt hun zoo noodig het *woord* mede.

Hij is aan geen bepaalde plaats gebonden en houdt zich dáár op, waar zijn tegenwoordigheid het meest noodig kan zijn. Meestal zal dit bij den voortroep wezen. Zoolang hij niet bij den hoofdtroep der voorhoede aanwezig is, voert aldaar de oudste in rang zijnde officier het bevel.

§ 153. Gedurende den marsch waakt de commandant der voorhoede, dat de voortroep zoomede de zijtroepen overeenkomstig zijne bevelen en inzichten handelen, en regelt hij, in den geest van de ontvangen instructiën, naar de bij hem inkomende rapporten den gang van de voorhoede zoodanig, dat de hoofdcolonne zich zoo geleidelijk mogelijk kan voortbewegen.

Met het oog op de mogelijkheid van een ontmoeting met den vijand, moet hij voortdurend het terrein nauwkeurig gadeslaan, teneinde zoo noodig onverwijd de meest doelmatige beschikkingen tot het gevecht te kunnen nemen.

Bij eenigszins groote troepenafdeelingen zal zich meestal een officier van den Generalen Staf bij de

voorhoede bevinden, om den commandant der voorhoede ter zijde te staan.

§ 154. Bij *rusten* van eenigen duur kan 's vijands nabijheid het noodig maken, dat de commandant der voorhoede deze geheel in de een of andere stelling in gevechtsformatie doet opmarcheeren.

Komt men daarbij aan een *défilé*, dan zal het in den regel voldoende zijn, dat de hoofdtroep opsluit, vooral indien zich bij zoodanig punt een goede verdedigingsstelling aanbiedt.

Bij dergelijke rusten is het, wanneer van 's vijands hoofdmacht nog niets te vreezen is, voldoende, dat de doorzoekingspatrouilles van den voortroep en de zijtroepen zich op gunstige punten als posten opstellen.

De hoofdtroep moet in den regel *défilé's* niet doortrekken, alvorens het terrein aan gene zijde daarvan door den voortroep en de zijtroepen is doorzocht, tenzij de vooruitgezonden cavalerie de veiligheid reeds voldoende mocht waarborgen.

§ 155. Zoodra door den voortroep of de zijtroepen wordt gemeld, dat de vijand in het gezicht is, begeeft de commandant der voorhoede zich derwaarts, om hem te verkennen.

Naargelang van den weerstand, dien de voortroep en zijtroepen ondervinden bij hun pogingen, om den vijand tot het ontwikkelen van zijne strijdkrachten te noodzaken en zodoende tot het ontdekken van zijn sterkte en bedoelingen te geraken, kan het noodig zijn dat de voorhoede een gevecht aangaat.

Bij zoodanig gevecht, dat dikwerf strekken zal tot

inleiding van het gevecht der hoofdcollonne, zal de commandant der voorhoede er naar streven, om terreinpunten en terreinvoorwerpen, wier bezit gunstig kan zijn voor den door de hoofdcollonne te ondernemen aanval, voor de verdediging of tot beveiliging van den terugtocht, onverwijd te bezetten of zoo noodig te vermeesteren, daarbij echter zorgende, dat hij den bevelhebber der hoofdcollonne in zijne vrijheid van handelen zoo weinig doenlijk belemmert.

In bedoeld geval zal de vooruitgezonden cavalerie, zelfs al mocht zij voor het oogenblik aan haar eigen krachten overgelaten zijn, des vereischt afstijgen, om belangrijke punten zóó lang vast te houden, totdat zij door infanterie kan worden afgelost.

Bij een plotselinge ontmoeting van den vijand, hetgeen alleen bij donkeren nacht of bij mistig weder kan of mag voorkomen, moet de voorhoede òf onverwijd in een goede stelling teruggaan, òf vastberaden met vereenigde krachten aanvallen.

Vervolgt de voorhoede den terugtrekkenden vijand, dan zullen de handelingen van den commandant der voorhoede en de te volgen richting, hetzij men den vijand rechtstreeks wil achterna zetten, of wel trachten hem om te trekken, zich regelen naar de bevelen en inzichten van den bevelhebber.

§ 156. Aangezien de taak van den voortroep en de zijtroepen soms zeer vermoeiend is, kan het noodig wezen hen gedurende den marsch af te lossen, hetgeen alsdan bij voorkeur bij een groote rust geschiedt.

GEDRAGSREGELS VAN DE COMMANDANTEN VAN
DE VOOR- EN ZIJTROEPEN.

§ 157. 1°. Zij deelen hun doorzoekingspatrouilles zoodanig in, dat er zich bij elke ten minste één schrandere soldaat bevindt. De spits wordt onder het bevel van een officier of onderofficier, de andere patrouilles zoo mogelijk ieder onder dat van een onderofficier of korporaal gesteld.

2°. Zij deelen aan de manschappen het *woord* mede en ongeveer den afstand, dien de patrouilles onderling en tot hun voor- of zijtroep moeten onderhouden.

3°. Zij zorgen, dat de doorzoekingspatrouilles nauwgezet, doch slechts voor zoover dit voor de algemeene veiligheid noodig is, het terrein doorzoeken. Daarbij alle terreinvoorwerpen, tot de geringste toe, te doorzoeken, zou den marsch van het geheel noodeloos vertragen en de beveiligende keten te zeer afmatten.

4°. Zij zorgen, dat de doorzoekingspatrouilles bijtijds worden versterkt, zooals bij het doorzoeken van bosschen en bewoonde plaatsen, zoomede op bedekte terreinen, waar het verband tusschen de patrouilles lichtelijk kan worden verbroken.

5°. Belangrijke terreinvoorwerpen, buiten het eigenlijke doorzoekingsfront gelegen, doen zij door afzonderlijke patrouilles doorzoeken. Zoo ook kan het noodig zijn, dat zij afzonderlijke patrouilles op eenigen afstand de dwarswegen, die op den hoofdweg uitloopen, inzenden. Dergelijke verrichtingen behooren evenwel bij voorkeur tot de taak van de cavalerie, die voor-

uitgezonden is of die zich bij de voor- en zijtroepen bevindt.

6°. Ontmoet de voortroep hindernissen, slechte gedeelten van den weg, vernielde bruggen, enz., dan wordt er van de daardoor ontstane vertraging rapport gemaakt en onmiddellijk tot het herstellen van een en ander overgegaan.

7°. Bij het passeeren van défilé's sluiten de zijtroepen gaandeweg tijdelijk bij den voor- of hoofdtroep aan.

8°. Indien de hoofdtroep halt maakt, dan wordt dit door de voor- en zijtroepen ook gedaan. Bij het rusten gedragen de voor- en zijtroepen zich als veldwachten, die een achter haar rustende afdeeling moeten beveiligen.

9°. Bij het ontdekken van den vijand, onttrekken zich de voor- en zijtroepen, al naargelang van de ontvangen bevelen, aan diens gezicht, of zetten den marsch behoedzaam voort, ontwikkelen een tirailleurlinie en gaan het gevecht aan, hoofdzakelijk met het doel om 's vijands sterkte en voornemens uit te vorschen. Het halt houden van een der doorzoekingspatrouilles is op zich zelf geen aanleiding tot vertraging van den marsch van voor- of zijtroepen.

Moeten de voor- en zijtroepen voor de vijandelijke overmacht wijken, dan geschiedt dit zoo langzaam mogelijk en in zoodanige richting, dat de ontwikkeling van den hoofdtroep tot het gevecht niet worde belemmerd.

Terreinpunten, die het gevecht van den hoofdtroep kunnen begunstigen, moeten tijdig bezet of vermeesterd, en met kracht vast gehouden worden.

10°. De doorzoekingspatrouilles moeten van tijd tot tijd worden afgelost; bij voorkeur bij rusten.

11°. De aanvoerders van de verschillende deelen moeten zich door het ondervragen van de bevolking inlichtingen trachten te verschaffen omtrent den vijand en den toestand van het door te trekken terrein. Van alle belangrijke bijzonderheden en voorvallen wordt onverwijld bericht gezonden.

GEDRAGSREGELS VAN DE DOORZOEKINGS-
PATROUILLES.

§ 158. 1°. De *spits* marcheert aan beide zijden van den weg en onderhoudt voortdurend de verbinding met den voortroep. Ofschoon de andere patrouilles dit ook moeten trachten te doen, zal het haar echter meestal slechts mogelijk zijn, met de nevenpatrouilles in verband te handelen. Zij moeten in allen gevalle steeds naar den kant van de spits eenigermate den bevolen onderlingen afstand bewaren.

2°. Gewoonlijk blijven de manschappen van iedere patrouille bijeen, doch mogen zij zich tot betere waarneming en doorzoeking eenigermate verspreiden. Is bij het doorzoeken van doorsneden en bedekte terreinen de afstand tusschen de patrouilles onderling of tusschen de eene of andere patrouille en den voortroep verloren gegaan, dan moet hij op de meer open terreinen snel worden hernomen.

3°. De manschappen van de doorzoekingspatrouilles laden hun geweer eerst dan, wanneer het te voorzien is, dat zij van het schot zullen moeten gebruik maken.

4°. In alle omstandigheden is het hoofdzaak, dat zij trachten te zien, zonder gezien te worden; daarom moeten zij zich nimmer op hoogten vertoonen, of uit bedekte terreinen te voorschijn komen, alvorens het voorgelegen terrein te hebben gadegeslagen.

5°. Nadert een patrouille een alleen staand huis of hofstede, dan gaan een of twee man er behoedzaam binnen, vragen inlichtingen aan de bewoners en doorzoeken vlug het huis, terwijl de anderen buiten blijven en zich zoo plaatsens, dat zij de toegangen van het huis en tevens het voorgelegen terrein kunnen blijven waarnemen.

Is de woning zeer groot, dan zal meestal nog een afzonderlijke patrouille van den voortroep tot het doorzoeken worden afgezonden.

In vijandelijk land worden de bewoners van het huis door een der manschappen bewaakt, totdat de woning is doorzocht. Blijkt daarbij verraad, dan worden zij gearresteerd en aan den voortroep overgegeven.

6°. Naderen infanteriepatrouilles groote hofsteden, dorpen of andere bewoonde plaatsen, dan moeten zij de eerste huizen doorzoeken, de bewoners ondervragen en een of meer van dezen onder geleide van één man naar den commandant van den voortroep doen brengen.

Nadat de patrouilles zoo noodig uit den voortroep versterkt zijn, rukt op bevel van den commandant van den voortroep de spits langs de hoofdstraat langzaam vooruit en trekken de andere patrouilles de overige straten door, het dorp doorzoekende, terwijl tevens zoo mogelijk een paar patrouilles aan weerszijden om het dorp heengaan. Aan den tegenovergestelden kant

van het dorp gekomen, houdt de spits halt, bij voorkeur op een punt, van waar zij een vrij uitzicht heeft op het voorgelegen terrein. Zoodra de andere patrouilles weder met haar in verbinding zijn gekomen, wordt de marsch voortgezet.

Cavaleriepatrouilles rijden eerst snel de bewoonde plaats door en om. De voortroep kan wijders enkele woningen doen doorzoeken.

7°. Bij bosschen of zeer bedekte terreindeelen aankomende, maken de doorzoekingspatrouilles halt, wanneer zij den rand of zoom daarvan onbezet hebben bevonden. Op last van den commandant van den voortroep trekken zij daarna, in vereeniging met de patrouilles door den voortroep tot versterking gezonden, in opgeloste orde het bosch door, waarbij de door de manschappen te houden onderlinge afstand van de meerdere of mindere dichtheid van het bosch, enz. zal afhangen. Aan gene zijde van het bosch wordt de vorige marschvorm hernomen.

Cavalerie zal veelal alleen in kleine patrouilles het bosch, enz. doorkruisen en er zoo mogelijk een paar patrouilles aan weerszijden om heen zenden.

8°. Bij bruggen of andere défilé's aankomende, sluiten de niet op den hoofdweg marcheerende patrouilles zoo mogelijk bij voor- of zijtroep aan en breiden zich aan gene zijde weder uit.

9°. Burgers, die van 's vijands zijde aankomen, alsmede voertuigen onder hun geleide, worden aangehouden, onderzocht en door een man van de patrouille aan den voortroep overgegeven. In geen geval mogen de patrouilles hun vergunnen terug te keeren.

Met vaartuigen van 's vijands zijde komende, wordt eveneens gehandeld.

10°. Militairen, die van 's vijands zijde naderen, alsmede voer- en vaartuigen onder hungeleide, worden op de in § 235 en volgende voorgeschreven wijze verkend, en wanneer het blijkt, dat zij tot het eigen leger behooren, doorgelaten.

11°. De patrouilles laten niemand naar de zijde van den vijand door zonder vergunning van den commandant van den voortroep, die daaromtrent naar de ontvangen bevelen of instructie handelt.

12°. Wanneer een patrouille den vijand ontdekt, waarschuwt zij den voortroep en de nevenpatrouilles met het teeken »de vijand wordt gezien" (§ 151). Deze patrouille blijft hem waarnemen, zonder zich zelf te vertoonen, terwijl de overige patrouilles behoedzaam den marsch voortzetten, de nevenpatrouilles onder verkenning van den gemelden vijand. Daarbij moeten de manschappen zich vooral onthouden door noodeloos schieten terstond alarm te maken.

Cavaleriepatrouilles zullen, wanneer zij daarmede niet in strijd handelen met de ontvangen bevelen, vijandelijke patrouilles aanvallen en trachten deze terug te werpen.

13°. Alleen ingeval zij onverwachts op den vijand stooten, zoodat er geen ander middel tot waarschuwing overblijft, mogen zij vuur geven.

14°. Valt er bij een der patrouilles een schot, dan behoeft dit voor alle patrouilles geen reden te zijn om halt te maken, indien zij nog geen vijand ontdekken.

Zij rukken integendeel, zonder evenwel de onderlinge verbinding te veel uit het oog te verliezen, omzichtig vooruit, om zich van de aanwezigheid des vijands te overtuigen. Op deze wijze zal worden voorkomen, dat een kleine vijandelijke patrouille of een bij toeval afgegaan schot noodelooze vertraging in den marsch teweegbrengt.

15°. Zijn de patrouilles genoodzaakt voor den vijand terug te gaan, dan trekken zij langzaam en geregeld, zooveel mogelijk zijwaarts op den voortroep terug, om het front van dezen vrij te maken.

16°. Indien de colonne rust, zullen de doorzoekingspatrouilles in eenigszins geregeld verband met elkaar op daartoe geschikte punten als posten worden opgesteld.

Bovenvermelde gedragsregels zijn ook toepasselijk bij de zijtroepen, indien deze er zijn.

DE VOORHOEDE BIJ EEN FLANKMARSCH.

§ 159. Zoolang de hoofdcollonne de vijandelijke stellingen nog niet is voorbijgetrokken en een aanval in het front nog niet tot de onwaarschijnlijkheden behoort, moet de voorhoede genoegzaam sterk worden samengesteld, om de taak te kunnen vervullen, welke op een voorhoede bij den frontmarsch rust.

DE VOORHOEDE BIJ EEN TERUGTOCHTSMARSCH.

§ 160. Bij een terugtochtsmarsch behoeft de voorhoede slechts zwak te zijn.

Haar taak bestaat alsdan enkel daarin, alle hindernissen, die den marsch van de hoofdcolonne zouden kunnen ophouden, uit den weg te ruimen. Tot bereiking van dat doel moet zij zóó ver worden vooruitgezonden, dat de daartoe vereischte werkzaamheden tijdig genoeg kunnen zijn afgelopen.

Eveneens zal de voorhoede reeds de noodige maatregelen treffen, om de vernieling der bruggen en het aanbrengen van hindernissen, ter vertraging van den marsch des vijands, voor te bereiden, zoodat de achterhoede daartoe zoo snel mogelijk kan overgaan.

DE FLANKDEKKINGEN.

§ 161. De flankdekkingen zijn bestemd om de hoofdcolonne tegen onverhoedsche aanvallen of bespieding op haar flanken te beveiligen.

Bij een marsch naar den vijand (*frontmarsch*) zijn de flankdekkingen van ondergeschikt belang. Indien bij zoodanigen marsch de voortroep en zijtroepen met hun doorzoekingspatrouilles een genoegzaam breede terreinstrook doorzoeken, en tevens de gesteldheid van het terrein op de flanken 's vijands nadering belet, dan is het veelal voldoende, dat van de hoofdcolonne eenige *flankpatrouilles* op 300 tot 500 pas zijwaarts van den weg marcheeren of op eenigen afstand de dwarswegen en toegangen, die op den hoofdweg uitloopen, worden ingezonden, tenzij die dwarswegen of toegangen, zoomede meer verwijderde belangrijke punten, vanwaar vijandelijke patrouilles op de flank der hoofd-

colonne zouden kunnen naderen, reeds door de vooruitgezonden cavalerie-patrouilles zijn doorzocht.

Is wegens de meerdere toegankelijkheid van het terrein en andere omstandigheden eene meerdere beveiliging van de flank der hoofdc colonne noodzakelijk, dan wordt daartoe een afzonderlijke troep bestemd. Dit zal vooral aan te bevelen zijn, wanneer er zijwegen in nagenoeg evenwijdige strekking met den hoofdweg loopen. Dusdanige meer zelfstandige *flankdekking* zal alsdan, evenals de voor- en zijtroepen der voorhoede, eenige doorzoekingspatrouilles ontwikkelen en naar verder zijwaarts afgelegene terreinvoorwerpen, défilé's, toegangen, enz. patrouilles, bij voorkeur uit de haar toegevoegde cavalerie genomen, afzenden, in dier voege, dat de hoofdc colonne over haar geheele lengte door flankpatrouilles gedekt is.

Bij eenigszins lange colonnes kan het soms doelmatig zijn, dat elk bataljon zijn eigen flanken dekt door een kleine flankdekking of enkel door eenige flankpatrouilles in den zin van het evenvermelde.

De verbinding van de flankdekkingen met de hoofdc colonne wordt door enkele cavaleristen of kleine infanteriepatrouilles onderhouden, indien het terrein niet veroorlooft de flankdekkingen, hetzij voortdurend, hetzij bij wijlen, van den hoofdweg af in het oog te houden.

De flankdekkingen trekken terreinhindernissen, zooals moerassen, rivieren, enz., langs de binnenzijde voorbij en zenden er een patrouille om heen, indien zij, langs de buitenzijde gaande, gevaar zouden kunnen loopen, van de hoofdc colonne afgesneden te worden;

soms sluiten zij tijdelijk geheel bij de hoofdc colonne aan.

§ 162. Bij een *flankmarsch* in de nabijheid van den vijand, waarbij dus de hoofdc colonne hoofdzakelijk op een harer flanken wordt bedreigd, zal het beveiligen van die flank der colonne van het meeste gewicht zijn. Daartoe wordt dan een zelfstandige, bij groote troepenafdeelingen zelfs uit de drie wapens samengestelde afdeeling bestemd.

Een dergelijke flankdekking heeft in hoofdzaak de taak te vervullen van een voorhoede bij een frontmarsch. Omtrent haar sterkte, samenstelling, afstand van de hoofdc colonne, indeeling en de verplichtingen van haar onderdeelen gelden in het algemeen dezelfde beginselen, die voor de voorhoede bij een frontmarsch zijn vermeld. Alleen dient men hierbij in acht te nemen, dat, wat de sterkteverhouding der onderdeelen betreft, de beveiliging voornamelijk in zijwaartsche richting — op de buitenflank — moet geschieden.

Wanneer bij gemis aan de noodige evenwijdige zijwegen het uitzenden van een flankdekking niet mogelijk is, maar niettemin onderscheiden toegangen naar den weg, dien de hoofdc colonne moet volgen, den vijand veroorloven bedoelde colonne op haar flank te bedreigen, dan beveiligt men die flank door meer of minder groote zelfstandige afdeelingen tijdig genoeg op die toegangen stelling te doen nemen. De daartoe bestemde troepen marcheeren met de voorhoede af, bezetten de hun aangewezen punten en sluiten bij den staart der hoofdc colonne weder aan, zoodra deze genoegzaam is voorbijgetrokken.

Ook mag ter meerdere beveiliging van de hoofd-

colonne niet worden verzuimd, bruggen en overgangen te vernielen, wegen onbruikbaar te maken of te versperren, welke, zonder dat zij noodig zijn voor de eigen gemeenschap, den vijand toegang zouden verleen tot de flank der colonne.

§ 163. Wanneer een belangrijke troepenmacht in meer dan ééne colonne een flankmarsch verricht, dan wordt de colonne, die het naast bij den vijand marcheert — met afwijking van het bepaalde in § 140 ten aanzien der benaming — *flankcolonne* genoemd, en zal op deze colonne de taak rusten, om den flankmarsch van het geheel te beschermen. Dusdanige colonne heeft alsdan haar eigen voorhoede, achterhoede en flankdekking. Er behoort derhalve onderscheid te worden gemaakt tusschen *flankcolonne* en *flankdekking*.

DE ACHTERHOEDE.

§ 164. De achterhoede is bij een marsch naar den vijand (frontmarsch) bestemd tot het handhaven der orde in den rug der hoofdc colonne. Zij is alsdan, onder de benaming *achtertroep*, te beschouwen als een maatregel van politie en heeft te zorgen, dat niemand achterblijft.

Hare sterkte behoeft in zoodanig geval niet groot te zijn. Bij een bataljon infanterie is één sectie doorgaans voldoende.

§ 165. Kan de colonne bij een frontmarsch ook in den rug door vijandelijke afdeelingen of door een vijandig gezinde bevolking worden verontrust, dan wordt

de achterhoede, naargelang zij meer weerstand zal moeten bieden, sterker samengesteld. Haar marschvorm komt dan overeen met die eener voorhoede, doch in omgekeerde orde. Men onderscheidt namelijk den *hoofdtroep* der achterhoede, die door een *achtertroep* op den hoofdweg gevolgd en zoo noodig door *zijtroepen* aan weerszijden van dien weg beschermd wordt, terwijl achtertroep en zijtroepen zich door *patrouilles* in den rug doen beveiligen.

Deze laatsten zijn nu minder bestemd tot het doorzoeken van het terrein, dan wel om 's vijands nadering bij tijds aan den achtertroep of de zijtroepen te melden.

Sterkte en afstanden tusschen genoemde afdeelingen onderling worden naar dezelfde beginselen, als die bij de voorhoede zijn aangegeven, geregeld.

Treedt de hoofdc colonne in gevecht, dan moet de commandant der achterhoede er op bedacht zijn, zoo noodig de toegangen, waarlangs vijandelijke cavalerie den kleinen trein zou kunnen bereiken, te doen bezetten en versperren.

§ 166. Moet een achterhoede den terugtocht dekken van een troepenafdeeling, die na een nederlaag of andere tegenspoeden door den vijand op den voet wordt vervolgd, of die om deze of gene reden haar stelling moet ontruimen of het gevecht wil ontwijken, dan is zij het meest gewichtige deel van de veiligheids-troepen. Indeeling eener in verhouding sterke artillerie — zoo mogelijk rijdende artillerie — en van cavalerie is wenschelijk.

Zoolang de vijand sterk opdringt of in de nabijheid

blijft, zal de achterhoede geheel of gedeeltelijk in gevechtsformatie van de eene stelling tot de andere, als het ware vechtende, moeten terugtrekken.

Volgt de vijand slechts van verre of staakt hij de vervolging geheel, terwijl de hoofdc colonne een genoegzamen voorsprong heeft gewonnen, dan gaan de troepen der achterhoede tot den in de vorige § aangegeven marschvorm over. De indeeling van den troep daarbij hangt evenwel af van de te nemen veiligheidsmaatregelen, in verband met de mogelijkheid tot een snelle ontwikkeling voor het gevecht.

Een van de voornaamste verplichtingen van de achterhoede, met het oog op de beveiliging van den marsch, zelfs wanneer de vijand niet hevig vervolgt of niet sterk opdringt, bestaat daarin, dat zij hem nimmer uit het oog mag verliezen, met andere woorden voortdurend voeling met hem moet houden.

Deze voeling met den vijand moet zich over een genoegzaam breed front uitstrekken, vooral om tijdig verwittigd te kunnen zijn van omtrekkende bewegingen, welke door hem mochten worden ondernomen. Daartoe worden door de achterhoede, zonder dat zij haar marschvorm, zooals die in de vorige § is vermeld, verandert, cavalerie-detachementen achtergelaten, die zich op de meest geschikte punten opstellen, den vijand door middel van patrouilles voortdurend waarnemen en alleen bij het aanrukken van overmachtige vijandelijke troepen op de eigenlijke achterhoede terug gaan. Bij gemis aan cavalerie bij de achterhoede zal deze taak aan de infanterie ten deel vallen en alsdan zooveel mogelijk

moeten verricht worden door de patrouilles van den achtertroep en de zijtroepen.

De marsch van den vijand moet door de achterhoede worden vertraagd door het versperren of onbruikbaar maken van wegen, het vernielen van bruggen, het leggen van hinderlagen, soms zelfs door het in brand steken van bewoonde oorden, die de vijand genoodzaakt is door te trekken. Tot voorbereiding van een en ander kunnen dikwijls met voordeel kleine afdeelingen op wagens vooruitgezonden worden.

Telkens wanneer de hoofdc colonne door de eene of andere oorzaak in haren marsch wordt opgehouden of wanneer de vijand te veel opdringt, neemt de achterhoede stelling, om den vijand tot krachtsontwikkeling te noodzaken en daardoor tijd te doen verliezen. Zij moet zich daarbij in geen ernstig gevecht wikkelen en dit op het geschikte oogenblik weten af te breken.

Geldt het daarbij de redding van het geheel, dan mag de achterhoede niet schromen, zich zoo noodig geheel of gedeeltelijk op te offeren.

Achtergelaten voertuigen worden vernield, verlaten vuurmonden vernageld, in één woord, alles moet worden aangewend, om hetgeen den vijand van nut zou kunnen zijn, onbruikbaar te maken.

VOORBEELDEN VAN MARSCHVORM DER VEILIGHEIDSTROEPEN VAN EENIGE TROEPENAFDEELINGEN
BIJ EEN FRONTMARSCH.

§ 167. Bij de grootere legerafdeelingen, zooals divisïen en brigades, hangen de sterkte, indeeling en

onderlinge afstanden van de onderscheiden deelen der veiligheidstroepen van zooveel verschillende omstandigheden af, dat daarvoor moeielijk een bepaalde marschvorm kan of mag worden vastgesteld. Dit moet aan het oordeel en de inzichten van den bevelvoerenden officier worden overgelaten.

Niettemin zal de marschvorm van bedoelde afdelingen in hoofdtrekken overeenstemmen met dien, welke in de volgende §, als voorbeeld ter toelichting van de in het voorafgaande ontwikkelde beginselen en voorschriften, voor een bataljon infanterie is aangeduid. Hierbij dient dan tevens te worden in acht genomen, dat sterke colonnes haar voorhoede verder moeten vooruitschuiven dan zwakkere, omdat zij meer tijd tot ontwikkeling noodig hebben.

Bovendien is het geval niet onwaarschijnlijk, dat een sterke colonne lange défilé's van geringe breedte, zooals onze smalle accessen veelvuldig aanbieden, niet eer zal doortrekken, alvorens den uitgang daarvan door haar voorhoede te hebben doen bezetten. Deze voorhoede zal dan als een zelfstandige colonne te beschouwen zijn en haar marsch moeten beveiligen op overeenkomstige wijze als een kleine troepenafdeeling.

§ 168. Een bataljon infanterie op oorlogssterkte, (Fig. 13) zelfstandig marcheerende, kan 1 compagnie tot *voorhoede* bestemmen. Deze voorhoede zal op omstreeks 500 tot 600 pas vóór de hoofdcolonne marcheren, en 1 sectie als *voortroep* en zoo noodig $\frac{1}{2}$ sectie als *rechter-* en $\frac{1}{2}$ sectie als *linkerzijtroep* op ongeveer 300 pas uitzenden. De voortroep kan 3

en de zijtroepen 2 of 3 *doorzoekingspatrouilles* oplossen. De beveiligende keten dezer *patrouilles* zal een terreinstrook van omstreeks 1500 pas breedte doorzoeken. Tot dekking van de flanken der hoofdcolonne kan iedere compagnie dier colonne een *flankpatrouille* van 3 of 4 man onder een onderofficier of korporaal rechts en een dergelijke *patrouille* links van den weg, tot op een afstand van 300 tot 500 pas daarvan verwijderd, laten marcheeren. Als *achtertroep* volgt op den trein 1 sectie, door de achterste compagnie te geven.

Indien aan het bataljon eenige cavalerie is toegevoegd, moet deze gebezigd worden om op verdere afstanden het terrein voorwaarts en zijdelings te *éclairer*, na aftrek van eenige ordonnansen voor de voorhoede en de hoofdcolonne. Het bataljon bestemt niettemin 1 compagnie als voorhoede, evenals hiervóór is aangegeven en neemt de overige aangeduide maatregelen.

§ 169. Een compagnie infanterie op oorlogssterkte (Fig. 14) bestemt 1 sectie als *voortroep* (§ 150). Zij dekt zoo noodig haar flanken door een paar rotten, en haren rug eveneens door een paar rotten, welke veiligheidsdeelen zich ongeveer 300 pas van de colonne verwijderen. De voortroep lost 3 *doorzoekingspatrouilles* op, die niet minder dan 200 pas vooruitgaan.

§ 170. Een infanterie-veldwacht (Fig. 15), die met veiligheidsmaatregelen moet marcheeren (§ 195), zendt een onderofficier of korporaal met 3 rotten tot op uiterlijk 300 pas vooruit: een rot met den onderofficier of korporaal als *spits* op den weg, een rot rechts en een rot links daarvan.

Is het detachement 1 peloton sterk, dan kan de beveiliging in het front eveneens geschieden; doch zouden de rotten door een kleinen voortroep van $\frac{1}{2}$ sectie ondersteund en iedere flank en de rug door een paar rotten gedekt kunnen worden.

§ 171. Een regiment cavalerie, dat afzonderlijk marcheert, doch niet als verkenningskorps (§ 254), kan 1 eskadron met den veiligheidsdienst belasten. Dit eskadron handelt zooals bij de volgende § wordt aangegeven. Daarenboven moet een peloton van het achterste eskadron, zoo noodig, in de beveiliging van de flanken en den rug van het regiment voorzien. De afstand van den hoofdtroep der voorhoede tot de hoofdcolonne kan tot 1000 pas bedragen.

§ 172. Een eskadron, dat afzonderlijk, doch niet als verkenningsdetachement (§ 242) marcheert, zendt 1 peloton als voortroep tot omstreeks 1000 pas vooruit. Dit peloton geeft de noodige doorzoekingspatrouilles. Deze patrouilles kunnen zich evenwel op grooteren afstand van den voortroep verwijderen en tevens een grootere onderlinge tusschenruimte nemen dan voor de infanterie is voorgeschreven.

§ 173. Een cavalerie-veldwacht, die met veiligheidsmaatregelen naar de plaats harer bestemming moet marcheren (§ 195), zendt 1 korporaal met 4 ruiters als *spits* in de door de wacht te volgen richting vooruit, doch niet verder dan dat de voorgeschreven teekens (§ 151) kunnen gewisseld worden. Indien het terrein dit aan de cavalerie toelaat, kan men op 200 tot 300 pas rechts en links van die spits een paar rotten doen

marcheeren; is het terrein daartoe niet gunstig, dan voegt men aan de spits nog een paar rotten toe, waarvan op geschikte punten, kruiswegen, enz. enkele rotten op korte afstanden of tot de naastbij marcheerende veldwachten kunnen worden afgezonden; die rotten keeren dan vervolgens naar de spits terug, hetzij langs denzelfden, hetzij langs een anderen weg (Fig. 3).

MARSCHVEILIGHEIDSDIENST IN BIJZONDERE OMSTANDIGHEDEN.

BIJ NACHTMARSCHEN.

§ 174. Bij marschen, die des nachts of bij mistig weder plaats hebben, worden de veiligheidstroepen in hoofdzaak evenals bij marschen over dag ingedeeld. Intusschen zullen de onderdeelen, die zijwaarts van de marschrichting moeten marcheeren, in den regel alleen de gebaande wegen volgen, en de afstanden tusschen de verschillende deelen zooveel moeten worden verkleind, dat de onderlinge verbinding niet kan verloren gaan.

Het doorzoeken van het terrein zal meestal alleen langs de wegen kunnen geschieden.

Indien hiertoe de mogelijkheid bestaat, mag men niet verzuimen, vóór den aanvang van den marsch, nog bij dag, in de richting van den vijand patrouilles of detachementen uit te zenden, teneinde gewichtige punten, zooals défilé's, kruispunten van wegen, enz. te bezetten, of de wegen, waarlangs de vijand zou kunnen naderen, gade te slaan.

Bij nachtmarschen zal de veiligheidsdienst hoofd-

zakelijk door de infanterie worden waargenomen en de cavalerie slechts voor den ordonnansendienst worden gebezigd.

BIJ GEHEIME MARSCHEN.

§ 175. Bij geheime marschen is het noodig, de veiligheidstroepen niet te ver van de hoofdcollonne te verwijderen, vooral niet indien de marsch geschiedt met het doel, om den vijand te verrassen of te overvallen.

Daar een geheime marsch bovendien bezwaarlijk kan geschieden, zonder dat men nauwkeurig kennis draagt van den stand en de bewegingen des vijands, treedt de beveiliging der hoofdcollonne tegen vijandelijke aanvallen daarbij van zelf meer op den achtergrond.

BIJ HET VERVOER VAN TROEPEN EN TRANSPORTEN LANGS SPOORWEGEN.

§ 176. In de onmiddellijke nabijheid van den vijand zal zelden van de spoorwegen tot het vervoer van troepen worden gebruik gemaakt. Moet dit evenwel plaats hebben, dan behoort de veiligheid van zoodanig vervoer te zijn gewaarborgd door het opstellen van troepen langs den spoorweg, sterk genoeg en op voldoende afstand daarvan verwijderd, om dien weg tegen een vijandelijken aanval te dekken.

Daarentegen zal in den rug van het leger zoowel de aanvoer van troepen en krijgsbehoefden, als de verwijdering van zieken, gewonden en krijgsgevangenen dikwerf met behulp van de spoorwegen geschieden. Een voortdurende bewaking van den spoorweg kan

dan, vooral in 's vijands land, noodzakelijk zijn, om de aanslagen van een ondernemende vijandelijke cavalerie of van de bevolking tegen te gaan. Tot dat einde worden stations en andere belangrijke punten door de gemeenlijk daarvoor aangewezen etappe-troepen bezet, die het terrein aan weerszijden van de spoorbaan door patrouilles verkennen, van afstand tot afstand militairen als baanwachters of posten kunnen plaatsen en door middel van de telegraphische en andere seintoestellen of van optische signalen en ordonnansenposten de te verwachten transporten waarschuwen. Verkenningsdetachementen of sterke patrouilles van cavalerie worden op de voornaamste wegen, die naar den spoorweg voeren, tot op verscheiden KM. afstand in de richting van den vijand vooruitgeschoven, om bijtijds elke onderneming tot vernieling van de baan of tot stremming van het vervoer te ontdekken en te beletten, desnoods door snel van een der bezette stations hulp te ontbieden.

Met het oog op laatstbedoeld geval neemt men bij de stations de voorzorg, steeds een trein gereed te houden, teneinde met spoed infanterie naar het bedreigde punt te kunnen vervoeren. Bij schaarschte van materieel geschiedt dit vervoer met voertuigen, welke alsdan in een park worden bijeengehouden. Eveneens zal het goed zijn, eenige wagens met rails en gereedschappen geladen beschikbaar te hebben, om eenige aangebrachte vernieling spoedig te kunnen gaan herstellen.

Bij het vervoer zelf, doet men den trein waarop het transport en het grootste gedeelte der bedekking zich bevinden, op ongeveer één uur afstands vooraf-

gaan door een kleine voorhoede op een trein van een paar wagens, ten einde het terrein op de meest blootgestelde punten te doorzoeken en het transport bijtijds te waarschuwen. Ofschoon dit geen afdoend middel tegen een verrassing of oponthoud van het transport is, zal men die echter op deze wijze dikwerf voorkomen.

§ 177. Aan een ondernemende cavalerie zal het veeltijds kunnen gelukken, zelfs met kleine afdeelingen of patrouilles, het vervoer langs een spoorweg voor korter of langer tijd te stremmen, of de telegraphische gemeenschap op eenig punt te verbreken. De daartoe bestemde afdeeling voorziet zich van de noodige gereedschappen, tracht op eenig minder goed bewaakt gedeelte tot den spoorweg door te dringen en de rails op te breken of te vernielen.

BIJ HET VERVOER VAN TROEPEN MET VOERTUIGEN.

§ 178. Bij het vervoer van troepenafdeelingen met voertuigen in de nabijheid van den vijand moet het transport in front, op de flanken en zoo noodig ook in den rug worden beveiligd door cavaleriepatrouilles, die op zoodanigen afstand marcheeren, dat zij bij ontdekking of ontmoeting van den vijand de troepen tijdig genoeg kunnen waarschuwen, zoodat deze stelling nemen, of wel door snel terug te keeren zich aan een gevecht onttrekken kunnen.

BIJ HET VERVOER VAN TROEPEN MET VAARTUIGEN.

§ 179. Zijn bij het vervoer van troepen met vaartuigen de omstandigheden van dien aard, dat de

vijand wellicht een van de oevers zou kunnen bereiken of bezetten, om van daar het vaarwater onder vuur te houden, dan moet het transport aan de bedreigde zijde door een voldoende aantal cavalerie-patrouilles worden gedekt.

Deze patrouilles strekken alsdan hare verkenningen op zoodanigen afstand van den oever uit, dat de vaartuigen tijdig genoeg worden gewaarschuwd, om de met de omstandigheden overeenkomende maatregelen te kunnen treffen.

Geschiedt een zoodanig transport met stoomschepen stroomafwaarts, dan behooren eenige patrouilles bijtijds op den bedreigden oever te worden vooruitgeschoven, daar zulk een transport zich met aanzienlijke snelheid beweegt (1).

De patrouilles geven van de nadering des vijands kennis door het teeken »de vijand wordt gezien». De commandant van het transport zendt daarop een sloep naar den wal, om inlichting te verkrijgen omtrent de sterkte en samenstelling van de vijandelijke troepen en dienovereenkomstig te handelen.

BIJ KONVOOIEN.

§ 180. Men verstaat door *konvooi* elk transport van zieken, gewonden, krijgsgevangenen en krijgsbehoefden onder militair geleide. De konvooien worden onderscheiden in die *te land* en *te water*.

(1) Stroomafwaarts gewoonlijk 15—18 KM., stroomopwaarts 8—12 KM. in het uur.

Hoewel de meeste transporten met behulp van spoorwegen en stoombooten zullen geschieden, blijven althans de konvooien van krijgsbehoeften noodzakelijk, om deze van het station van aankomst haar eigenlijke bestemming bij eenig onderdeel van het leger te doen bereiken. De daarbij af te leggen afstanden zullen gewoonlijk niet aanzienlijk zijn.

De politie-maatregelen bij konvooien te land en te water te nemen, komen overeen met hetgeen daaromtrent is vermeld in § 65 en § 66 van Hoofdstuk II.

De veiligheidsmaatregelen bij konvooien *te land* bestaan hoofdzakelijk in het volgende: er worden een voorhoede, een achterhoede en flankdekkingen gevormd evenals bij alle marschen; hier echter zal de veiligheidsketen veel verder vooruitgebracht moeten worden dan gewoonlijk, omdat het konvooi veel tijd noodig heeft om zich in staat van verdediging te stellen of zich aan den aanval des vijands te onttrekken, en dus veel vroeger bericht moet krijgen van 's vijands nadering. Uit dien hoofde zullen de voorhoede en flankdekkingen bij voorkeur uit cavalerie bestaan, die in alle richtingen patrouilles uitzendt. Eenige geniesoldaten of van gereedschap voorziene manschappen gaan met evenbedoelde patrouilles mede, om hindernissen op te ruimen of overgangen, waarlangs de vijand zou kunnen naderen, te vernielen.

De samenstelling en sterkte van het geleide hangen af van het terrein, van de gezindheid der bevolking en van de meerdere of mindere waarschijnlijkheid van een vijandelijken aanval.

Moet het konvooi in bijzondere gevallen voor geruimen tijd halt houden, dan bezetten de veiligheidstroepen de hoofdtoegangen.

De veiligheidsmaatregelen bij konvoeien *te water* zijn, wanneer men niet volkomen tegen een vijandelijken aanval is gewaarborgd, dezelfde als die in § 179 voor het vervoer van troepen met vaartuigen zijn voorgescreven.

Men kan daar echter nog bijvoegen, dat stroomopwaarts langs den bedreigden oever op korten afstand en ter hoogte van het konvooi infanterie-patrouilles behooren te marcheeren, terwijl eenige ledige schuiten of een klein stoomvaartuig aan dien oever in de nabijheid blijven, om die patrouilles zoo noodig snel op te nemen of op den anderen oever over te zetten. Stroomafwaarts zouden die patrouilles te veel achterblijven en wordt de bedekking alsdan op een of meer stoomvaartuigen van geringen diepgang ingescheept, om op de waarschuwing der zijwaarts marcheerende cavalerie-patrouilles aan wal te gaan en gunstige punten op den oever te bezetten, ten einde den vijand zoolang tegen te houden, dat het konvooi buiten gevaar is.

Tot onmiddellijke bewaking wordt op ieder vaartuig van het konvooi een officier of onderofficier met eenige manschappen geplaatst.

VOORPOSTENDIENST.

§ 181. De voorposten, bestemd zijnde tot het beveiligen van een in kantonnementen, op bivak of in oordbivaks gelegerde troepenmacht, hebben tot taak:

1°. Om de nadering van den vijand bijtijds te berichten en hem zoolang tegen te houden, dat de onder hun bescherming rustende troepen zich tot het gevecht gereed kunnen maken.

2°. Om berichten omtrent 's vijands opstelling en handelingen in te winnen.

Het eerste doel wordt in het algemeen bereikt door het naar vaste beginselen opstellen van bepaalde afdeelingen op de toegangen, waarlangs de vijand zou kunnen naderen, zoodat het terrein als het ware eeniger mate wordt afgesloten; het tweede daarentegen door het uitzenden van patrouilles, die buiten den gezichtskring van die stilstaande afdeelingen den vijand moeten trachten op te sporen en te verkennen.

Tot dat einde plaatst de met den voorpostendienst belaste troepenafdeeling A (Fig. 16) op de hoofdwegen, die van 's vijands zijde naar het front en in zekere mate naar de flanken der hoofdmacht voeren, vóór zich uit *voorpostendetachementen* BB.

Deze detachementen schuiven voor zich uit *veldwachten* CC, die op haar beurt posten DD — bij de infanterie *schildwachten*, bij de cavalerie *vedetten* of bij beiden *korporaalsposten* genaamd — uitzetten, in dier voege, dat er een min of meer aaneengeschakelde postenketen ontstaat, die de veldwachten onderling in verband brengen en het terrein afsluiten.

Mochten daarbij een of meer veldwachten, tengevolge van de bijzondere gesteldheid van het terrein te ver vooruitgeschoven moeten worden, of mocht er zich tusschen een voorpostendetachment en zijn veldwachten

een défilé bevinden, zoodat deze gevaar kunnen loopen afgesneden te worden, dan wordt tusschen het voorpostendetachment en bedoelde veldwachten een *ondersteuningstroep X* geplaatst.

Door de aldus opgestelde voorpostenafdeelingen worden vervolgens zwakkere en sterkere patrouilles uitgezonden, om het terrein meer voorwaarts te doorkruisen en den vijand in het oog te houden of berichten omtrent hem in te winnen.

Op die wijze zullen de voorpostendetachementen met hun veldwachten en posten in een min of meer regelmatig boog het front en voor zooveel noodig de flanken van de rustende hoofdmacht dekken; terwijl de menigvuldige, van die deelen uitgaande patrouilles in hooge mate tot de algemeene veiligheid zullen bijdragen.

Het dekken der flanken is, vooral tegenover cavalerie, van groot belang. Men moet er naar streven een ruim uitzicht op het terrein aldaar te hebben, en veel gebruik van patrouilles maken. Dikwijls is het wenschelijk geschikte punten in de flanken te bezetten. In alle gevallen moeten de wegen bewaakt worden, langs welke de vijand, zonder tijdroovende omwegen te maken, de hoofdmacht bereiken kan.

§ 182. De kern van het weerstandsvermogen der voorposten wordt uitgemaakt door de rest van de met den voorpostendienst belaste troepen A, het *Gros der voorposten* genaamd. Het gros is dus te beschouwen als de reserve van de gezamenlijke voorpostenafdeelingen.

In het algemeen geldt voor de handelingen en maatregelen van de commandanten der onderscheiden deelen het beginsel, dat het gros en de voorpostendetachementen het *beschermend* of *weerstandbiedend*, de veldwachten met haar posten en de patrouilles het *waarnemend* of *beveiligend* gedeelte van de voorposten uitmaken. Dit algemeen beginsel sluit nochtans niet uit, dat, evenwel slechts in bijzondere gevallen, reeds in de lijn der veldwachten een krachtige tegenweer tot oponthoud van den vijand mag worden geboden.

§ 183. Naar de bovengeschetste normaalopstelling zal, in verband met het terrein, bij het uitzetten der voorposten gestreefd moeten worden; in sommige gevallen kan daarvan echter worden afgeweken. Bij grootere troepenafdeelingen bijv. kan men het te bewaken terrein, indien zulks voordeelen oplevert, in twee (bij uitgestrekte voorposten-opstellingen in meer) zônes verdeelen, elk van welke door een stelsel van voorposten wordt bewaakt. Voor het noodige verband tusschen de verschillende voorposten-opstellingen moet dan worden gezorgd.

Bij kleine troepenafdeelingen vervallen de voorpostendetachementen en worden de veldwachten rechtstreeks door het gros uitgezet. Soms ook worden voorpostendetachementen op de verschillende toegangen geplaatst en geen gros afgezonderd. Nog kleinere afdeelingen zetten zelf rechtstreeks de veldwachten uit.

Na een gevecht ter plaatse blijvende of gevechtsbereid moerende rusten, zal men slechts kleine detachementen of posten op geringen afstand kunnen vooruitschuiven.

De bezetting van een fort of versterkten post in onze verdedigingsliniën, zal, indien zij van geringe sterkte is, er zich toe moeten bepalen, op de accessen enkel veldwachten, gedetacheerde posten (§ 199 6°.) of korporaals- of dubbelposten te plaatsen, wier taak hoofdzakelijk zal zijn, de nadering van den vijand tijdig te doen kennen.

BEVELVOERING EN TOEZICHT BIJ DE VOORPOSTEN.

§ 184. De door de voorposten te bezetten stelling wordt in hoofdtrekken aangewezen door den bevelhebber van iedere zelfstandige troepenmacht, die zich moet beveiligen; het toezicht op de goede uitvoering van de daaromtrent gegeven bevelen, den geregelden gang van den dienst en het naleven der bestaande voorschriften op den velddienst, wordt door hem opgedragen aan den *voorpostencommandant*, die het bevel krijgt over de troepen, die tot de waarneming van den voorpostendienst zijn aangewezen.

Is de troepenafdeeling, die zich beveiligen moet, van geringe sterkte, bijv. 1 bataljon, dan treedt de commandant van zoodanige afdeeling zelf als voorpostencommandant op.

In den regel zal het uitzetten van de voorposten op de volgende wijze geschieden:

De bevelhebber bepaalt, in verband met eigen toestand en standplaats en met hetgeen van den vijand bekend is, volgens de kaart de richting en uitgebreidheid der voorpostenstelling, de aanleuning van de

vleugels, de aansluiting aan neven geplaatste voorposten en de sterkte van de te bezigen troepen; hij wijst de standplaatsen van het gros, de voorposten-detachementen en de te detacheren afdeelingen ongeveer aan en voorts het aantal veldwachten, welke hem noodig voorkomen.

Hij geeft dienaangaande de noodige aanwijzingen en instructiën aan den voorpostencommandant, behelzende tevens alle bijzonderheden, die hij moet of wenscht te regelen. Zoo zal daarbij moeten worden bevolen op welke wijze de verkenningsdienst moet worden geregeld en door wien, wanneer en waarheen de daarvoor noodige detachementen en patrouilles worden uitgezonden; welke gedragslijn bij vijandelijken aanval moet worden gevolgd, met name, door welke onderdeelen de hoofdweerstand moet worden geboden; hoe de verpleging moet worden geregeld; welke wijzigingen in de voorpostenstelling en de dienstregeling voor den nacht noodig geoordeeld worden; en welke bijzonderheden bij de voorposten in acht genomen moeten worden, als: in hoever vuur mag worden aangemaakt, in hoever het passeeren van de postenketen vergund of verboden is, of het verkeer door de voorpostenlinie op alle punten mag plaats hebben of tot een of meer doorlatingspunten moet worden beperkt, hoe met parlementairs, deserteurs, enz. moet worden gehandeld, een en ander, voor zoover zulks afwijkingen van den in dit voorschrift bepaalden gewonen gang van zaken betreft of de bevelhebber de regeling niet aan den voorpostencommandant wenscht over te laten. Hij geeft

het woord uit en neemt de noodige maatregelen voor de juistheid der tijdaanwijzingen.

De voorpostencommandant bepaalt in den zin der ontvangen instructie of bevelen de juiste plaats van het gros en de grens van den bewakingskring van elk voorpostendetachement en wijst den commandanten der voorpostendetachementen de plaatsen aan, waar de veldwachten ongeveer moeten staan, met opgave van de nummers der wachten, aan welke hij van den rechter naar den linkervleugel een doorlopend nummer geeft. Hij doet hen, ingevolge de ontvangen opdracht de noodige mededeelingen en geeft hen dienovereenkomstig — of, voor zoover de regeling van den dienst aan hem is overgelaten, naar zijn goedvinden — de noodige bevelen omtrent de bovenomschreven punten, benevens die, welker regeling hij verder noodig acht. Hij doet een en ander in eene, zoo mogelijk schriftelijke en anders mondelinge *voorpostenorder*.

De commandanten der voorpostendetachementen bepalen nu op hun beurt de juiste plaats van hun detachement, wijzen den veldwachtcommandanten de grens aan van den bewakingskring van iedere veldwacht, zoomede ongeveer de plaats waar iedere wacht moet worden geplaatst, deelen aan bedoelde commandanten verder het noodige uit de voorpostenorder mede en geven hun in verband daarmede de noodige aanwijzingen en bevelen (§ 194).

De veldwachtcommandanten eindelijk zetten de posten uit en kiezen, in verband met de opstelling der postenketen, voor hun wacht de juiste en geschiktste plaats uit.

De voorpostencommandant

Bij het aanwijzen van de plaatsen van de veldwachten moet er vooral op worden gelet, dit niet in te algemeen zinnig te doen, omdat men alsdan gevaar loopt, dat de onderlinge verbinding dier wachten niet spoedig tot stand zal zijn gebracht.

Bij de keuze eener voorpostenstelling is hoofdzaak, dat op eene voordeelige terreingesteldheid en eene gemakkelijke en verzekerde gemeenschap tusschen de onderdeelen der opstelling worde gelet.

§ 185. Behoudens de verantwoordelijkheid van den voorpostencommandant voor de goede beveiliging in het algemeen, zijn de commandanten der voorpostendetachementen en veldwachten, ter verzekering van die beveiliging, in het bijzonder aansprakelijk voor den geregelden gang van den dienst en het toezicht, voor zooveel ieder hunner aangaat in den hun aangewezen bewakingskring.

§ 186. De commandant der voorposten houdt zich bij het gros der voorposten op. Nogtans kan hij zich daarheen begeven, waar zijn tegenwoordigheid wordt vereischt, maar geeft dan het bevel over het gros, met de noodige aanwijzingen, over aan den in rang op hem volgende officier.

Hij overtuigt zich in persoon van den stand der verschillende voorpostenafdeelingen en van den geregelden gang van hare dienstverrichtingen.

Alle rapporten en belangrijke mondelinge berichten van de veldwachten en patrouilles moeten, door tusschenkomst van den commandant van het betrokken voorpostendetachment, bij hem inkomen.

Zoodra hij van de verschillende deelen der voorposten rapport heeft ontvangen, dat zij geplaatst zijn, geeft hij daarvan en, voor zooveel noodig, van de door hem getroffen maatregelen kennis aan den bevelhebber der troepen.

Ontvangt de voorpostencommandant het *woord* niet vroegtijdig genoeg, dan is hij bevoegd een woord uit te geven, mits daarvan aan hoogerhand kennis gevende.

HET GROS, DE VOORPOSTENDETACHEMENTEN EN ONDERSTEUNINGSTROEPEN.

SAMENSTELLING, STERKTE EN ONDERLINGE AFSTANDEN.

§ 187. De voor den voorpostendienst bestemde troepenmacht zondert voor de voorpostendetachementen en veldwachten in den regel niet meer dan de *helft* van haar sterkte af. Het overblijvend gedeelte vormt het *gros*, waarvan de samenstelling dan van zelf bepaald is.

De afstand van het gros der voorposten tot de te beveiligen hoofdmacht zal afhangen van den weerstand, dien de voorposten kunnen bieden, om aan die hoofdmacht den noodigen tijd te verschaffen, om slagvaardig te zijn, in verband met de meer of minder gunstige stellingen, die het terrein voor het gros, de voorpostendetachementen en de veldwachten oplevert.

§ 188. De *voorpostendetachementen* bestaan bij uitzondering uit de drie wapens. De toevoeging van artillerie zal echter over dag nuttig kunnen zijn, wan-

neer een voorpostendetachement bij een défilé of ander terreinpunt is opgesteld, dat hardnekkig moet worden verdedigd.

De sterkte van elk voorpostendetachement behoort zoodanig te zijn, dat daarbij, na aftrek van de uit te zetten veldwachten, een voldoende getal troepen overblijft, om zoo lang weerstand te kunnen bieden, dat het gros den noodigen tijd verkrijgt, om het gevecht op te nemen. Doorgaans zal een compagnie of een eskadron voldoende zijn. Aan een uit infanterie bestaand voorpostendetachement worden zoo mogelijk eenige ruiters toegevoegd.

De voorpostendetachementen moeten bij voorkeur worden geplaatst op punten, waar zij een geschikte verdedigingsstelling aantreffen. In verband daarmede kunnen zij door het gros op afstanden van $\frac{1}{4}$ tot $\frac{1}{2}$ uur worden vooruitgeschoven.

§ 189. De *ondersteuningstroepen* moeten, wanneer de voorposten niet uitsluitend uit cavalerie bestaan, uit infanterie worden samengesteld, daar dit wapen tot ondersteuning der veldwachten meer kracht kan ontwikkelen dan de cavalerie. Bovendien mag de cavalerie niet noodeloos aan den patrouille- en ordonnansendienst worden onttrokken.

GEDRAGSREGELS BIJ HET GROS, DE VOORPOSTENDETA- CHEMENTEN EN DE ONDERSTEUNINGSTROEPEN.

§ 190. Naarmate van het bestaan van meer of minder gevaar voor een vijandelijken aanval, zal het gros bivakkeeren, zoo noodig in gevechtsformatie achter

de te bezetten stelling, oordbivaks betrekken, of wel, wanneer hiertoe de gelegenheid bestaat, geconcentreerd worden gehuisvest. Op verren afstand van den vijand kan het gros in enge kantonnementen worden onder dak gebracht.

De voorpostendetachementen en ondersteuningstroepen zullen moeten bivakkeeren, oordbivaks betrekken of in huizen en schuren onder dak gebracht worden, voor zoover de noodzakelijkheid tot meerdere of mindere slagvaardigheid dit toelaat.

De meerdere of mindere slagvaardigheid, waarin de troepen bij het gros, de voorpostendetachementen en de ondersteuningstroepen moeten worden gehouden, wordt door den voorpostencommandant of van hoogerhand met het oog op den algemeenen toestand van veiligheid bepaald. Zoo kan het noodig zijn, dat de infanterie het leergoed omhoudt, de cavalerie en artillerie opgezadeld, opgestangd en opgetuigd blijven; dat slechts bij gedeelten mag worden gevoederd en gedrenkt; dat de vuurmonden worden afgelegd en tot vuren gereed geplaatst in de stelling; dat er geen signalen mogen worden geslagen of geblazen, enz. Overigens moet, zooveel als de toestand dit toelaat, aan de manschappen rust worden gegund.

Elk der hierbedoelde afdeelingen neemt steeds de noodige maatregelen tegen een vijandelijken aanval en versterkt haar stellingen. Hare opstelling moet zooveel mogelijk voor het oog des vijands verborgen zijn.

Wat de veiligheid en inwendige orde van haar bivak of kantonnement aangaat, nemen zij de daarvoor gegeven voorschriften (Hoofdstuk III) in acht.

Zij onderhouden met elkaar en met de veldwachten een gestadige verbinding door de eventueel aanwezige veld-telefooninrichtingen, het uitzenden van patrouilles, het plaatsen van observatieposten op verheven punten, zooals torens, molens, enz. Is een voorpostentelegraaf voorhanden, dan wordt deze in den regel gebezigd ter verbinding van de hoofdmacht met het gros der voorposten.

Zoo noodig worden van hoogerhand bevelen gegeven, om bij het gros optische signalen (§ 270) in gereedheid te brengen.

Aangezien de patrouilles, door de veldwachten uit te zenden (§ 213), zich in den regel niet verder dan op een kwartieruur afstands buiten de postenketen mogen begeven, moeten door het gros, de voorpostendetachementen en soms ook, naargelang van hun sterkte, door de ondersteuningstroepen de grootere *verkenningspatrouilles* (§ 227) worden uitgezonden.

DE VELDWACHTEN.

SAMENSTELLING, STERKTE EN ONDERLINGE AFSTANDEN.

§ 191. De veldwachten zullen uit infanterie of uit cavalerie kunnen bestaan.

Daar de cavalerie evenwel des nachts zooveel mogelijk moet worden gespaard, om haar over dag des te meer voor de grootere verkenningspatrouilles en den marschveiligheidsdienst te kunnen bezigen, zal zij des nachts, met uitzondering van de patrouilles, die voeling met

den vijand moeten bewaren en de ordonnansen, behoudens het hiervolgende, bij het gros worden ondergebracht.

Cavalerie-veldwachten worden alleen gebezigd: 1°. bij dag op uitgestrekte open terreinen; 2°. op de vleugels van uitgebreide voorpostenstellingen of op gewichtige punten buiten de postenketen, mits het terrein daartoe gunstig zij, en 3°. wanneer de cavalerie geheel op zich zelf staat.

Aan de infanterie-veldwachten, in de eerste plaats aan die, welke op de belangrijkste punten komen te staan, zullen, wanneer er cavalerie aanwezig is, een paar cavaleristen worden toegevoegd tot het snel overbrengen van rapporten.

§ 192: Ofschoon de *sterkte* van een veldwacht afhangt van het aantal schildwachten of vedetten, dat zij moet uitzetten, en van den omvang van haar patrouilledienst, neemt men met het oog op het bepaalde bij §§ 138 en 188 gewoonlijk voor de sterkte van een infanterie-veldwacht 1 sectie (oorlogssterkte), voor die van een cavalerie-veldwacht 1 peloton, welke behooren tot het onderdeel of de onderdeelen, welke het voorpostendetachement, hetwelk de veldwacht uitzet, uitmaken.

Voor *commandanten van de veldwachten* moeten in den regel, althans van de veldwachten op gewichtige punten geplaatst, *officieren* worden aangewezen.

Op minder belangrijken of weinig bedreigde punten of ter bewaking van beperkte terreinstrooken kan echter met een zwakkere veldwacht worden volstaan; de sterkte

van deze kan dan afdalen tot een twaalfstal minderen met 1. of 2 ordonnancen, in den regel onder commando van een onderofficier. Deze wachten kunnen door een officier gecommandeerd worden, wanneer zij slechts een kleine terreinstrook, bijv. een enkelen toegangsweg, behoeven te bewaken maar nauwgezette waarneming dier strook van groot gewicht is.

§ 193. De afstand, waarop de veldwachten vóór haar voorpostendetachement staan, bedraagt gewoonlijk voor een infanterie-veldwacht niet meer dan 1000, voor een cavalerie-veldwacht niet meer dan 2000 pas; onderling hebben de infanterie-veldwachten een afstand van 600—1000, de cavalerie-veldwachten van ten hoogste 2000 pas.

Deze cijfers moeten evenwel slechts als algemeene gegevens worden beschouwd.

DE AFMARSCH DER VELDWACHT EN HET UITZETTEN VAN DE POSTEN.

§ 194. Ieder, wien door zijn dienstbetrekking het bevel van een veldwacht kan worden opgedragen, moet voorzien zijn van papier en potlood, van de noodige rapportkaarten (§§ 22 en 23), en zoo mogelijk van een kaartje der omstreken. Is hij in het bezit van een goed geregeld horloge, dan zal hem dit nuttig zijn.

De commandant van een veldwacht ontvangt zijne inlichtingen en bevelen van den meerdere die hem uitzendt, bij voorkeur schriftelijk. Deze inlichtingen en bevelen betreffen de volgende punten:

1°. Voor zoover de kennis daarvan voor den commandant van belang is, hetgeen van den vijand (stelling, afstand, sterkte, vermoedelijke voornemens) bekend is en de eigen toestand, daaronder de plaats van het voorpostendetachement (en, zoo die er is, van den ondersteuningspost);

2°. Ongeveer de plaats en het nummer der veldwacht en de uitgestrektheid van het door haar te bewaken terrein.

De veldwachten van dezelfde samenhangende voorpostenstelling worden namelijk van den rechter- naar den linkervleugel doorlopend genummerd;

3°. Den naar de plaats der veldwacht te volgen weg;

4°. De vermoedelijke plaats van de nevenveldwachten;

5°. Het doel van de veldwacht, of zij namelijk enkel tot waarschuwing of waarneming dient, of wel zich moet verdedigen, en vanwaar zij in dit geval ondersteuning kan verwachten;

6°. De regeling van den gang van de patrouilles en of daarbij op sommige punten meer bijzonder de aandacht moet worden gevestigd;

7°. Den terugtochtsweg, bijaldien deze niet van zelf is aangewezen;

8°. In hoever landlieden, reizigers, bijzondere personen, voertuigen, parlementairs mogen worden toegelaten;

9°. Op welke wijze in de voeding van de manschappen en paarden moet worden voorzien;

10°. Of er vuur mag worden aangelegd;

11°. Welke maatregelen voor den nacht moeten worden genomen;

12°. Het woord, tenzij hem dit later zal worden toegezonden.

Alleen afwijkingen van den in dit voorschrift bepaalden gewonen gang van zaken worden vermeld.

Overigens worden hem zoo mogelijk inlichtingen, die hem van nut kunnen zijn, verschaft omtrent sommige punten zooals: de richting en gesteldheid van wegen, rivieren en beken; de bruggen en waadbare plaatsen; de ligging en namen van dorpen, gehuchten, bosschen en andere terreinvoorwerpen.

Worden den veldwachtcommandant geen schriftelijke inlichtingen en bevelen ter hand gesteld, waartoe in den oorlog veelal tijd en gelegenheid zullen ontbreken, dan teekent hij het hem mondeling medegedeelde in zijn zakboekje op. Hij vraagt de ophelderingen en inlichtingen, die hij meent dat verder noodig of nuttig voor hem zijn.

Daarna ziet hij zijn manschappen na, overtuigt zich dat wapenen, kleeding en schoeisel in goeden staat zijn en ieder man van zijn munitie en verdere behoeftigheden voorzien is.

Bij een cavalerie-veldwacht moet de commandant, behalve de wapenen en munitie, ook het opzadelen en pakken en vooral het hoefbeslag nazien.

Het verdient aanbeveling, dat de commandant eener veldwacht de namen van zijne manschappen opschrijve en bekend zij met hun meerdere of mindere schranderheid en bijzondere geschiktheid voor den patrouilledienst.

§ 195. De marsch van de veldwacht naar de haar aangewezen plaats kan onder tweeërlei omstandigheden plaats hebben: óf zij moet een andere veldwacht gaan aflossen en dus door een bezette streek trekken, óf zij moet zich op een nog onbezet en onbewaakt terrein gaan opstellen. In het eerste geval behoeft zij gedurende den marsch geen veiligheidsmaatregelen te nemen. In het andere geval zal zij zich op haar marsch beveiligen, zooals in §§ 170 en 173 (Fig. 15 en 3) is aangeduid, onverschillig, of er al dan niet patrouilles tot verkenning zijn uitgezonden; de marsch geschiedt met omzichtigheid en zooveel mogelijk in eenig verband met de nevenveldwachten.

Op marsch moet de commandant der veldwacht nauwkeurig acht geven op het terrein, de wegen, dorpen, wateren, bruggen, bosschen, merkbare punten, enz. en de aandacht zijner ondergeschikten daarop vestigen, vooral op den weg, dien de wacht volgt en welke ook meestal die zal zijn, waarlangs zij gemeenschap houdt met het voorpostendetachment of den ondersteuningstroep.

§ 196. Mocht het reeds *donker* of *nacht* zijn, wanneer de veldwacht op de haar aangewezen plaats aankomt, dan zet de veldwachtcommandant, zoo goed als het kan, in een kleinen kring, in het bijzonder op de wegen, posten uit, om het terrein eenigermate af te sluiten, terwijl hij door menigvuldig patrouilleeren de veiligheid verzekert. De wacht verspert de toegangen tot haar standplaats, in zoover dat zij beveiligd is tegen verrassingen, vooral van vijandelijke

cavalerie. De commandant bepaalt, daarbij de meerdere of mindere nabijheid des vijands in acht nemende, welk gedeelte der wacht onder de wapenen blijft, terwijl het overige rust.

Zoodra de dag aanbreekt, handelt hij zooals in § 198 wordt vermeld.

§ 197. Vindt de veldwacht de voor haar bestemde plaats reeds *door den vijand bezet*, dan neemt zij op behoorlijken afstand van den vijand stelling en blijft hem door patrouilles of posten waarnemen. De veldwachtcommandant zendt onverwijld van zijn bevinding rapport in en wacht nadere bevelen af; terwijl hij er ook kennis van geeft aan de nevenveldwachten, zoo daartoe gelegenheid bestaat.

De veldwacht moet echter een zwakkeren vijand terstond trachten terug te drijven, waarbij zij er naar moet streven gevangenen te maken.

§ 198. Bij *dag* te bestemder plaatse aankomende en deze onbezet vindende, zoekt de veldwachtcommandant een geschikt punt tot plaatsing van de wacht uit, laat deze daar halt maken en de veiligheidsketen waarschuwen zich als voorloopige postenketen op te stellen.

Zoo noodig zendt hij een of een paar patrouilles uit, om het voorgelegen terrein op korten afstand te doorzoeken en later een patrouille naar de nevenveldwachten, om de juiste plaatsen daarvan op te sporen.

Zoodra de commandant der veldwacht, naar aanleiding van de door hem getroffen veiligheidsmaatregelen meent te mogen besluiten, dat er geen vijand in de

onmiddellijke nabijheid is, gaat hij met een gedeelte der manschappen en een korporaal tot het uitzetten van de posten vooruit, terwijl de rest onder bevel van den oudsten onderofficier achterblijft en stelling neemt, om mogelijke verrassingen te keer te gaan.

Indien de aard van het terrein of andere omstandigheden het wenschelijk maken, kan het uitzetten der posten ook straalsgewijze geschieden, als wanneer de posten, elk onder geleide van een onderofficier of korporaal en zoo mogelijk met de voor elken post ter aflossing bestemde manschappen, rechtstreeks naar de door den commandant der veldwacht aangeduide opstellingspunten marcheeren. Zoo noodig wordt de standplaats der posten later door dien commandant verbeterd.

§ 199. Bij het uitzetten van de posten zal de veldwachtcommandant de volgende punten in het oog houden:

1°. De postenketen bestaat uit *dubbelposten*, dat zijn posten, die ieder samengesteld zijn uit 2 schildwachten of 2 vedetten of uit *korporaalsposten* bestaande uit 1 korporaal (bij uitzondering een onderofficier) en 3 of meer man. De infanterie maakt, met uitzondering van op bijzonder bedreigde punten en op de vleugels der opstelling te plaatsen posten — op welke punten toepassing van korporaalsposten in den regel aanbeveling verdient — bij voorkeur van dubbelposten gebruik. Bij dezelfde veldwacht mogen te gelijker tijd beide soorten van posten gebezigd worden.

De infanterieposten kunnen van 300 tot 500, de cavalerieposten tot 1000 pas van de veldwacht staan;

terwijl de onderlinge afstand der eerstgenoemden eveneens van 300 tot 500 en der laatstgenoemden tot 1000 pas kan bedragen.

2°. De posten moeten zoo mogelijk naar 's vijands zijde een vrij uitzicht hebben en te gelijker tijd aan diens oog onttrokken zijn. De infanterieposten kunnen zich op geheel open terrein des noods ingraven.

3°. Zij moeten zoodanig geplaatst zijn, dat, indien zij elkaar al niet rechtstreeks kunnen zien, zij althans met hun gezichtskringen het tusschen hen gelegen terrein zoodanig afsluiten, dat niemand ongemerkt door de postenketen kan sluipen.

4°. Tusschen de veldwacht en de posten moet een behoorlijke verbinding bestaan. Voordeelig zal het daarom zijn, wanneer al de posten door den schildwacht voor het geweer kunnen worden gezien; men kan daarin soms voorzien door van de plaats der wacht in de richting der posten openingen te maken in heggen en struikgewas, hoog koren neer te trappen, enz. Kan het beoogde doel op die wijze niet worden bereikt, dan kan daarin worden te gemoet gekomen door het plaatsen van een of meer *tusschenposten*, elk uit 1 man bestaande.

5°. De commandant der veldwacht moet steeds van het beginsel uitgaan, dat de veiligheid van zijn wacht meer wordt verzekerd door een goed geregelden en gestadigen patrouillegang dan door een groot aantal posten. Hij moet er derhalve naar streven, zoo weinig mogelijk posten te plaatsen, om des te meer manschappen voor den patrouilledienst beschikbaar te hebben.

Indien de veldwachten onderling den in § 193 opgegeven afstand hebben, dan kan hij bij een infanterieveldwacht in den regel volstaan met 3 posten en wel, wanneer de veldwacht aan een weg staat, 1 vooruit op dien weg, 1 rechts en 1 links daarvan.

Bij een cavalerie-veldwacht zal men zich met 2 posten moeten tevreden stellen, teneinde een genoegzaam aantal ruiters voor den patrouilledienst beschikbaar te houden.

6°. Het kan voorkomen, dat punten, waarvan de voortdurende waarneming noodzakelijk is, te ver vóór- of zijwaarts zijn gelegen, om in de postenketen te worden opgenomen; ook kunnen er zich in de nabijheid der veldwacht verheven punten, molens, hooge gebouwen, torens, enz. bevinden, die een vrij uitzicht op het voorgelegen terrein aanbieden. Men plaatst dan op die verheven punten een *observatiepost*, en op eerstbedoelde punten een *gedetacheerden post*. Een observatiepost bestaat in den regel uit 1 officier of onderofficier, zoo mogelijk voorzien van een goeden kijker, met 1 of 2 ordonnansen; een gedetacheerde post uit 3 tot 6 man onder een onderofficier of korporaal.

7°. Eindelijk moet er op worden gelet, de posten zoodanig te plaatsen, dat hun verplaatsing voor den nacht zoo min mogelijk noodig is, ten einde het nadeel te vermijden, dat de manschappen zich bij het invallen van de duisternis niet meer genoegzaam bekend kunnen maken met het terrein om hun post gelegen. Niettemin zal men dit in enkele gevallen niet kunnen nalaten, daar bijv. schildwachten, die bij dag op hoogten staan, des nachts meer teruggetrokken moeten worden,

daar zij duidelijker naar de hoogte kunnen zien, en andere, die bij dag bij sluizen, watermolens of fabrieken staan, des nachts op eenigen afstand daarvan gesteld moeten worden, om beter te kunnen hooren. Schildwachten of vedetten moeten zoo noodig 's nachts voorwaarts van bosch- of dorpsranden worden geplaatst, ten einde deze randen door de veldwacht te kunnen doen bezetten.

In de meeste gevallen zal het meer aanbeveling verdienen, zoo noodig gedurende den nacht tusschen de dagposten een paar posten in te schuiven.

Bij cavalerie-veldwachten zullen, met het oog op den grooten afstand, de vedetten nader bij de wacht moeten worden aangetrokken, tenzij de veldwacht zelf worde vooruitgeschoven.

§ 200. De veldwachtcommandant nummert de posten van den rechter- naar den linkervleugel, onverschillig welke soorten van posten zijn uitgesteld. Hij geeft aan iederen post in het bijzijn van den korporaal van aflossing of aan den commandant van een korporaalspost kort en zakelijk de noodige consignes en licht hen in omtrent de volgende punten:

- 1°. Het nummer van hun post.
- 2°. Waar de vijand staat en wat men van hem weet.
- 3°. De van den vijand naar de wacht voerende wegen; de namen van de dorpen, bosschen en andere terreinvoorwerpen binnen hun gezichtskring gelegen.
- 4°. Welke wegen of terreinpunten door hen meer bijzonder moeten worden gadeslagen.
- 5°. De plaats van de nevenposten en de veldwacht.

6°. Een teeken om den examineertroep (of den veldwachtcommandant) te ontbieden, en een teeken waardoor de manschappen der eigen veldwacht elkander kunnen herkennen.

De veldwachtcommandant doet de consignes herhalen.

DE PLAATS DER VELDWACHT.

§ 201. Nadat hij de posten heeft uitgezet, keert de veldwachtcommandant naar het achtergebleven gedeelte der wacht terug en kiest de juiste plaats voor de wacht uit. Mocht die aanmerkelijk verschillen met de aanvankelijk daarvoor gekozen plaats, dan worden de posten daarvan onderricht.

Aangaande de plaats der veldwacht valt het volgende in acht te nemen:

1°. Zooveel mogelijk moet de veldwacht ongeveer achter het midden van de postenketen, in de nabijheid van den weg staan; steeds moet zij gemakkelijk te vinden zijn.

2°. Nooit op, maar altijd naast den weg; liever achter (aan deze zijde), dan vóór (aan gene zijde) een défilé; altijd onttrokken aan het oog van den vijand, achter huizen of schuren, in houtgewas, enz.

3°. In den regel mag de wacht niet in huizen of schuren worden geplaatst. In hoever van dezen regel mag worden afgeweken, wordt door den voorpostencommandant bepaald.

4°. De veldwacht verspert door middel van een paar boomen of wagens den weg of de toegangen tot haar standplaats, ten einde tegen verrassingen van

vijandelijke cavalerie beveiligd te zijn; hierbij moet evenwel op de gemeenschap voor de eigen patrouilles en posten worden gelet. Binnen de omheiningen van hofsteden, achter heggen of slooten is de plaatsing voordeelig.

Moet een veldwacht zich op de haar aangewezen plaats verdedigen, dan zal zij niet mogen verzuimen, zooveel als tijd en middelen dit veroorloven, de alsdan te bezetten stelling in staat van verdediging te brengen.

5°. De wacht, die meest altijd zal moeten bivakkeeren, kan zich tegen wind en guur weder beschutten door het vervaardigen van afdaken van stroo, riet, planken, enz.

6°. Verder moet, in verband met het voorgeschrevene bij punt 7 van § 199, de plaats van de wacht zoodanig worden gekozen, dat het niet noodig is haar voor den nacht te veranderen, hetgeen veelal meer na- dan voordeel zal opleveren. Soms echter is de verplaatsing van de wacht onvermijdelijk, wanneer zij namelijk over dag, om aan 's vijands oog onttrokken te zijn, niet dáár kan staan, waar zij zich beter verdedigen kan of wel veiliger is.

VERDERE DIENSTREGELING.

§ 202. De *schildwacht* (*vedet*) voor 't geweer wordt uitgezet. Een enkele man is daartoe voldoende; hij wordt bij de wacht zoodanig opgesteld, dat hij, zoo niet alle posten, althans een daarvan of den tusschenpost kan zien.

§ 203. Daarna gaat de commandant, wanneer dit niet reeds ten deele bij een straalsgewijze uitzetting der posten is geschied, over tot het indeelen van twee aflossingen van 2 man voor iederen dubbelpost en van 1 man voor den post voor 't geweer en, in den regel, van een aflossing voor de gedetacheerde posten en korporaalsposten. Het overblijvend gedeelte wordt voor den patrouilledienst bestemd en daartoe in gedeelten van 2 of 3 man gesplitst.

De eerste sluippatrouilles (§ 213) worden in de richting van den vijand afgezonden. Mochten de in den aanvang tot beveiliging van het uitzetten der posten uitgezonden patrouilles nog niet teruggekeerd zijn, dan zal eerst haar terugkomst worden afgewacht.

Overeenkomstig bovenstaande indeeling worden de geweren aan rotten gezet, neergelegd of tegen iets aan geplaatst, zoo mogelijk voor 't regen beschut. Bij een cavalerie-veldwacht stijgen de ruiters af. De paarden worden aangebonden of door eenige manschappen aan de teugels gehouden; zij blijven steeds opgezadeld en opgestand.

§ 204. Ofschoon de veldwachtcommandant ten allen tijde *persoonlijk verantwoordelijk blijft*, dat al wat door de postenketen wordt gelaten nauwkeurig onderzocht wordt, kan hij zich echter daarbij door een onder-officier of korporaal met een paar man, de *examineertroep* genaamd, behulpzaam doen zijn.

De examineertroep heeft derhalve de bestemming, zich bij de wacht steeds gereed te houden, om op waarschuwing van een der posten (§ 200, 6°) terstond

tot nader onderzoek toe te snellen en overeenkomstig de bevelen van den veldwachtcommandant te handelen.

Des nachts of bij duister weder kan het bij eenig druk verkeer door de postenketen noodig zijn, dat de examineertroep zich eenige passen achter een der posten opstelt, en wel bij voorkeur achter den post, die op den weg staat, waarlangs het algemeen verkeer plaats vindt.

Is de veldwacht te gering van sterkte, om een examineertroep af te zonderen, zooals bij cavalerie-veldwachten veelvuldig zal voorkomen, dan neemt de veldwachtcommandant zelf de taak op zich.

Bij weinig of geen verkeer bij de voorposten is de examineertroep overbodig.

§ 205. Alsnu maakt de veldwachtcommandant het Rapport N°. 1 op, behelzende de maatregelen door hem genomen en de berichten tot op dat oogenblik aangaande den vijand ingekomen. (Zie § 22 en Bijlage 1.)

GEDRAGSREGELS VAN DE VELDWACHT EN DEN VELDWACHTCOMMANDANT.

§ 206. Behalve de algemeene verplichtingen, aan iedere wacht ten aanzien van waakzaamheid en orde opgelegd, zal bij een veldwacht nog in 't bijzonder het volgende worden in acht genomen:

1°. De oudste onderofficier, die voortdurend bij de wacht moet blijven, zorgt onder toezicht en verantwoordelijkheid van den commandant voor den geregelde gang van den dienst.

2°. De enkele en dubbelposten worden om de 2 uren afgelost; in strenge koude, bij guur weder of groote vermoeidheid der troepen, om het uur. De aflossing der korporaals-, gedetacheerde en observatieposten geschiedt in den regel om de 6 uren of onder de evengenoemde omstandigheden binnen korter tijd.

3°. De wacht doet geen eerbewijzen; zij komt in 't geweer, de cavalerie stijgt op, slechts op last van den veldwachtcommandant of den oudsten onderofficier; bovendien telkens wanneer er een schot in de postenketen valt.

4°. De commandant der wacht, of, bij zijn afwezigheid ingevolge punt 12 van deze §, de oudste onderofficier, meldt zich bij ieder superieur, die de wacht nadert.

5°. De grootst mogelijke stilte moet aan de wacht worden gehandhaafd.

6°. Niemand mag zich zonder vergunning van de wacht verwijderen.

7°. Omtrent het aanleggen van vuur aan de wacht worden bepaalde voorschriften gegeven. In allen gevalle onttrekke men het vuur zooveel doenlijk aan 's vijands oog. Het eten zal gewoonlijk bij de achterstaande afdeelingen gereed gemaakt en, evenals de noodige fourage, door die afdeelingen bezorgd worden.

8°. Bij dag wordt bij gedeelten gerust, zoo noodig gekookt, gevoederd en gedrenkt.

9°. Bij nacht hangt het van de meerdere of mindere veiligheid van de wacht of van de meerdere of mindere waarschijnlijkheid van een vijandelijken aanval af, of

de manschappen bij gedeelten mogen rusten en de *uitrus.*
~~ruisels~~, die over dag worden ^tafgelegd, ~~gedurende den~~
~~nacht~~ al dan niet moeten worden ~~gedragen.~~ *omgehouden.*

10°. De cavalerie blijft opgezadeld; bij geen onmiddellijk gevaar kunnen bij gedeelten de paarden worden omgezadeld, om de ruggen te verfrissen, de zadels te verleggen en de dekens opnieuw te vouwen.

11°. De veldwachtcommandant onderhoudt zijn manschappen over hun verplichtingen, deelt hun mede, wat van den vijand bekend is, en licht hun den toestand zooveel noodig toe.

12°. De veldwachtcommandant is over dag niet gehouden voortdurend bij de wacht te blijven, maar is verplicht zich volkomen bekend te maken met het om zijn wacht gelegen terrein. Des nachts verlaat hij zonder noodzakelijkheid de wacht niet.

13°. Het kan noodig zijn, dat de veldwacht in polderland of in met slooten en wateren doorsneden terreinen zich tracht te voorzien van planken, ladders en polsstokken, van schuiten, roeibootjes en vloten; bij dicht water van schaatsen en ijssporen.

14°. Wordt de aankomst van een *parlementair* — zijnde in den regel een vijandelijk officier, vergezeld door een trompetter met een witte vlag of doek, door eenig signaal op de trompet de aandacht der posten op diens komst vestigende — gemeld, dan begeeft de veldwachtcommandant zich naar de postenketen om hem te ontvangen. Volgens de verkregen bevelen zendt hij den parlementair naar den voorpostencommandant op of doet hem in afwachting van nadere bevelen bij de postenketen wachten.

Alvorens de parlementair de postenketen doorgaat, wordt hij door den veldwachtcommandant geblinddoekt. De hem vergezellende personen van minderen rang worden bij de postenketen gehouden. Met den parlementair en de hem vergezellende personen mag niet worden gesproken. Op een parlementair en zijn gevolg te vuren, hen te beleedigen of kwalijk te behandelen, is in strijd met de oorlogsgebruiken en derhalve strafbaar.

Heeft de parlementair slechts *dépêches* of andere bescheiden te overhandigen, dan neemt de veldwachtcommandant deze, na hiertoe bekomen machtiging van den commandant der voorposten, in ontvangst en geeft daarvoor een geteekend bewijs af.

15°. Met afdeelingen of personen, behoorende tot het *Roode Kruis* zal gehandeld moeten worden ingevolge de van hoogerhand daaromtrent te geven bevelen. Zoolang deze niet ontvangen zijn, worden zij als onschendbaar beschouwd en als parlementairs behandeld.

16°. Deserteurs en gevangenen worden onmiddellijk ontwapend en onder gewapend geleide opgezonden. Is het getal deserteurs aanzienlijk, dan komt de wacht in 't geweer en doet hen op eenigen afstand buiten de postenketen door de noodige manschappen met geladen geweer bewaken, terwijl inmiddels voor het gewapend geleide versterking wordt aangevraagd bij het voorpostendetachment of den ondersteuningstroep.

17°. Deserteert een schildwacht of een man van de veldwacht, die met het woord bekend is, dan geeft de veldwachtcommandant terstond een ander woord uit, meldt dit aan de commandanten der nevenveldwachten,

die het op hun beurt aan de naastbijzijnde veldwachten doen overbrengen; al de veldwachtcommandanten geven er dadelijk kennis van aan den commandant van het voorpostendetachment, waartoe zij behooren:

18°. De veldwachtcommandanten moeten dadelijk aan de nevenveldwachten alle bijzonderheden mededeelen, die tot de veiligheid van deze kunnen strekken.

19°. Bij het ondervragen van vreemdelingen tracht de veldwachtcommandant zich te overtuigen, dat het geen spionnen (§ 224) zijn. Verdachte lieden, ook eigen spionnen en zij, die zich als zoodanig aanmelden, worden onder gewapend geleide opgezonden.

20°. Het *woord* moet vóór het invallen van de duisternis aan de posten en manschappen van de wacht worden bekend gemaakt.

GEDRAGSREGELS VAN DEN EXAMINEERTROEP.

§ 207. De manschappen vestigen om beurten onafgebroken de aandacht op de posten, die zij kunnen zien, teneinde op de eerste waarschuwing van dezen terstond toe te snellen.

In alle twijfelachtige gevallen betreffende de doorlating van personen, voertuigen, enz. door de postenketen, vraagt de commandant van den examineertroep, alvorens te beslissen, nadere bevelen van den veldwachtcommandant. Van alle voorvallen bij de posten maakt hij terstond melding.

Des nachts wordt niets, zonder een onderzoek op de wijze als voor de schildwachten is voorgeschreven, in- of uitgelaten (§ 211).

GEDRAGSREGELS VAN DEN POST VOOR 'T GEWEER.

§ 208. De post voor 't geweer ~~legt bij de infanterie den ransel af en~~ verricht bij de cavalerie den dienst te voet. Hij houdt de posten, die hij zien kan, in het oog. Bij dag meldt hij alles aan de wacht, wat binnen zijn gezichtskring voorvalt, bijv.: »de voorpostencommandant», »een onbekend officier», »de korporaal N.N. met de patrouille», »een troep nadert rechts», »een man van den examineertroep komt», »post n°. 2 waarschuwt den examineertroep», enz.

Des nachts roept hij alles met *halt! wie daar?* aan; de veldwachtcommandant zal in persoon de naderenden verkennen.

GEDRAGSREGELS VAN EEN GEDETACHEERDEN POST.

§ 209. De post stelt zich zoo gedekt mogelijk op en zet 1 schildwacht uit; bij de cavalerie blijft deze in den regel te paard.

Van alle bijzondere voorvallen wordt aan de veldwacht rapport gemaakt. De commandant handelt overigens naar de van den veldwachtcommandant ontvangen bevelen.

Het is aan te bevelen, dat de post, teneinde minder gevaar te loopen van opgelicht te worden, vooral gedurende den nacht, nu en dan van plaats verandert, voor zoover altijd als dit met het doel van zijn plaatsing op een bepaald punt is overeen te brengen.

GEDRAGSREGELS VAN DE AFLOSSINGEN.

§ 210. Bij het aflossen van de posten marcheert de aflossing behoedzaam en gedekt, over dag achter langs de postenketen, teneinde de richting dier keten of de standplaatsen der posten niet noodeloos aan den vijand te verraden, 's nachts bij voorkeur vóór die keten.

In de nabijheid van een af te lossen dubbelpost gekomen, gaat de korporaal met de beide manschappen der aflossing tot aan de standplaats van den post, zoo noodig sluipenderwijs vooruit, terwijl hij de overige manschappen gedekt achterlaat. Nadat de post, front makende naar den vijand, is afgelost, begeeft zich de korporaal met de afgeloste manschappen naar de achtergelatene terug en zet op gelijke wijze de aflossing voort.

De voornaamste plicht van den korporaal van aflossing is te zorgen voor het juist en volledig overgeven en overnemen van de consignes door de manschappen. De afgeloste posten deelen daarbij mede, wat zij hebben waargenomen.

Gedetacheerde posten, observatieposten en korporaalsposten, worden rechtstreeks uit de veldwacht afgelost.

GEDRAGSREGELS VAN DE DUBBELPOSTEN.

§ 211. 1°. De opmerkzaamheid der schildwachten en vedetten moet voornamelijk naar de zijde van den vijand gericht blijven; zij maken van al het merkwaardige, dat zij zien of hooren, zooals stofwolken,

geraas, schieten, flikkering van wapenen, elke beweging van troepen, vermoedelijke bespieders, enz. terstond melding aan de wacht, waartoe een der manschappen zich zoo noodig derwaarts begeeft.

2°. De schildwachten ~~mogen niets van hunne uitrusting afleggen en~~ hebben het geweer geladen; stilstaande, zetten zij het bij den voet en in beweging zijnde, dragen zij het omlaag. Het zitten of liggen wordt hun slechts dan veroorloofd, wanneer zij alleen in die houding aan het oog van den vijand kunnen worden onttrokken.

3°. De vedetten blijven te paard, hebben de karabijn geladen en dragen haar in den haak zooveel mogelijk gedekt.

Wanneer het bij uitzondering, ter sparing van de paarden noodig wordt geacht dat de vedetten afzitten en de post daartoe met een ruiter wordt versterkt, houden de ruiters om beurten de drie paarden vast.

4°. De posten doen geen eerbewijzen; zij beantwoorden slechts de hun door superieuren gestelde vragen zonder daarbij hun waakzaamheid te doen afleiden.

5°. De manschappen van een dubbelpost moeten bij nacht, duister weder of in bedekt terrein, in het algemeen dus indien zij hun nevenposten moeielijk of niet kunnen zien, zich om beurten van den post verwijderen, teneinde de verbinding met de nevenposten te onderhouden en het tusschengelegen terrein gade te slaan. Een van de beide manschappen moet echter inmiddels op den post blijven.

6°. Niemand mag zich in de postenketen ophouden

dan hij, die er wegens dienstverrichtingen in moet vertoeven.

7°. Niemand mag de postenketen van binnen naar buiten doorgaan dan met toestemming van den veldwachtcommandant, die daarvan de posten, waar de belanghebbenden moeten passeeren, doet verwittigen.

8°. Bij *dag* worden patrouilles van de wacht door de posten niet aangeroepen, maar doorgelaten, indien zij als zoodanig het herkenningsteeken hebben gegeven en naderbij gekomen werkelijk als manschappen van de wacht herkend zijn.

Aan onbekende personen, hetzij militairen, hetzij burgers, wordt door de posten op gebiedenden toon „*halt*” toegeroepen. Een der manschappen van den post waarschuwt daarna den examineertroep of den veldwachtcommandant, die de aankomenden nader verkent. Aan bestuurders van vaartuigen wordt tevens gelast aan te leggen en aan wal te stappen.

9°. Bij *nacht* of *duister weder* roepen de posten alles met *halt! wie daar?* op gebiedenden toon aan. Indien uit het antwoord blijkt, dat de aangeroepenen tot de veldwacht behooren, dan roept de schildwacht of vedet: *een man voor*, en wanneer deze hem tot op 10 pas genaderd is: *halt! het woord?* daarbij zijn geweer vaardig houdende. Herkent de schildwacht of vedet den voorgekomen man als een der manschappen van de veldwacht, dan roept hij: *passeert!* en laat de aflossing, de patrouille of den man haar of zijn weg vervolgen.

Duidt het antwoord op den aanroep aan, dat de aankomenden onbekenden zijn, militairen of burgers,

dan waarschuwt een der manschappen van den dubbelpost den examineertroep of den veldwachtcommandant, die dan ter nadere verkenning toesnelt, terwijl de andere inmiddels de aangekomenen in 't oog houdt.

In het algemeen moeten de posten op de laatstbedoelde wijze handelen, zoodra zij den minsten twijfel koesteren.

10°. Wanneer aan eenig bevel van de posten niet wordt voldaan, dan herhalen zij het, en wordt daaraan nogmaals geen gevolg gegeven, dan geven zij vuur.

11°. Naderen vijandelijke patrouilles de postenketen, dan waarschuwen de posten den examineertroep of den veldwachtcommandant. Deze zendt een patrouille af, om de vijandelijke gade te slaan of te verdrijven.

12°. Indien de schildwachten of vedetten den vijand plotseling in de nabijheid van hun post ontdekken, zoodat er geen oogenblik mag worden verzuimd om de veldwacht te alarmeeren, dan geven zij terstond herhaaldelijk vuur; bij de cavalerie rijdt bovendien een der manschappen in den snelsten gang naar de wacht.

GEDRAGSREGELS VAN DE KORPORAALSPOSTEN.

§ 212. De voor de dubbelposten voorgeschreven gedragsregels worden zooveel doenlijk in toepassing gebracht.

De korporaal houdt voortdurend toezicht; hij stelt in den regel 1, anders 2 man op den uitkijk en blijft met de overige manschappen, zooveel mogelijk gedekt,

in de onmiddellijke nabijheid. De man op den uitkijk wordt in den regel om het uur, anders om de 2 uur vervangen.

Bestaat de post {uit infanterie, dan mogen de niet op uitkijk geplaatsten hunne geweren aan rotten of uit de hand zetten, mits in hunne onmiddellijke nabijheid

Bestaat de post uit cavalerie, dan is de man op den uitkijk in den regel te voet; hij zit te paard wanneer dit ter wille van de betere waarneming van het terrein wenschelijk is. De overigen blijven te voet; een man houdt de paarden vast; bij onraad wordt evenwel onmiddellijk opgestegen. Staat de post langer dan 6 uur uit, alvorens afgelost te worden, zoo mogen de paarden beurtelings worden omgezadeld, gedrenkt en gevoederd.

DE VELDWACHTPATROUILLES.

§ 213. Reeds in § 199, 5°. is gezegd, dat de veiligheid van de veldwacht minder moet gezocht worden in het groote aantal posten, dan wel in het veelvuldig uitzenden van patrouilles. Dit is vooral bij nacht of mistig weder noodzakelijk.

De patrouilles door de veldwacht uit te zenden zijn tweeërlei: de *visiteer-* en de *sluippatrouilles*.

De *visiteerpatrouilles*, bestaande uit 1 onderofficier of korporaal met 1 of 2 man, dienen om de waakzaamheid van de posten na te gaan en om de gemeenschap met de nevenveldwachten te onderhouden.

Zij gaan van tijd tot tijd, meestal tusschen de uren van aflossing, langs de postenketen en doorzoeken tevens, vooral des nachts en bij mistig weder, het tusschen de posten gelegen terrein.

Zij nemen zoo noodig, even als voor de aflossing der posten in § 210 is voorgeschreven, de vereischte voorzorgen, om den stand der posten niet aan den vijand te verraden.

Bij dag worden zij niet aangeroepen; bij nacht wordt gehandeld zooals bij de gedragsregels der posten is aangegeven. Vinden zij een post onbezet, dan maken zij daarvan terstond rapport aan den veldwachtcommandant, terwijl zij tevens een man op den post achterlaten.

De *sluipatrouilles*, 2 of 3 man sterk, worden uitgezonden tot het doorzoeken van het vóór de veldwacht of op de flanken der voorpostenopstelling gelegen terrein, ten einde dit terrein te leeren kennen, zich te overtuigen, dat er geen vijand in de nabijheid der wacht is, en tevens om kleine vijandelijke patrouilles te beletten de postenketen te naderen en te bespieden. Bij de cavalerie heeten zij *patrouilles in het voorterrein*.

Zij gaan in den regel niet verder dan een kwartieruur afstands buiten de postenketen. Bij cavalerieveldwachters kan die afstand grooter worden genomen. Op bedekt terrein, bij nacht of mistig weder, worden zij menigvuldiger uitgezonden dan op open terrein en bij dag

Voor den dienst dezer patrouilles moeten de schranderste manschappen worden bestemd; geraasmakende

voorwerpen worden achtergelaten; de manschappen der infanterie nemen niet meer dan de hoog noodige uitrusting mede en zijn gekleed met de kwartiermuts; die der cavalerie zijn voorzien van de karabijn of revolver en het patroonzakje.

Het is noodzakelijk aan de patrouille nauwkeurig aan te duiden het punt, tot waar zij moet vooruitgaan, den weg dien zij volgen moet, het terrein dat zij in het bijzonder moet waarnemen en wat verder van haar verlangd wordt, alsmede haar het oogenblik van terugkomst ongeveer aan te geven.

Gedragsregels van de patrouille zijn:

1°. Zij laadt eerst dan, wanneer zij denkt van haar vuurwapen gebruik te moeten maken.

2°. Zij beweegt zich langzaam, omzichtig en zoo stil en gedekt mogelijk, maakt dikwerf halt om te luisteren en het terrein om zich heen gade te slaan.

3°. Op open terrein blijven de manschappen bijeen, op bedekt terrein verspreiden zij zich eenigermate, maar houden elkaar steeds in 't oog en letten op elkaars wenken.

4°. Bij de nadering van personen, militairen of burgers, houdt zij zich schuil. Herkent zij echter de naderenden voor een patrouille der eigen veldwacht of eigen troepen, dan vraagt zij aan deze inlichtingen omtrent den vijand.

5°. Bij de nadering van een vijandelijke patrouille moet zij deze in een gedekte stelling blijven waarnemen en de bijzondere kenteekenen der vijandelijke uniformen goed onthouden; is zij door den vijand

ontdekt, dan onttrekt zij zich snel aan zijn gezicht, maar blijft hem gadeslaan, en wordt zij door hem overvallen — hetgeen bij het inacht nemen van de noodige omzichtigheid zeer zelden kan voorkomen — dan maakt zij gebruik van de wapenen, om zich te verdedigen of den vijand terug te drijven.

Bestaat er kans om gevangenen te maken, zonder zelf gevaar te loopen gevangen genomen te worden, dan mag zij dit niet verzuimen.

6°. Ontwaart zij een sterke vijandelijke patrouille, die in de richting van de voorposten aanrukt, dan wordt onmiddellijk een man naar de veldwacht gezonden om daarvan kennis te geven, terwijl de anderen blijven waarnemen. Bij het bestaan van bepaald gevaar voor de veldwacht, wordt er gevuurd, om het geheel te alarmeeren.

7°. Behalve in de gevallen, bij 5°. en 6°. van deze § bedoeld, mag een patrouille nimmer vuren, omdat dit in het algemeen onnoodig is en zelfs gevaarlijk kan zijn voor patrouilles van eigen troepen, die in de verte bij vergissing voor vijandelijke worden aangezien.

8°. Bij nacht of duister weder handelt de patrouille als bij § 236 is omschreven.

9°. Bij het terugkeeren naar hare veldwacht, maakt zij zich over dag reeds op eenigen afstand aan de posten kenbaar door middel van het teeken, daartoe bij haar veldwacht vastgesteld (§ 200, 6°.).

10°. De patrouille meldt zich bij terugkomst bij den veldwachtcommandant, om rapport te maken omtrent de gedane waarnemingen.

HET AFLOSSEN VAN DE VOORPOSTEN.

§ 214. Bij een frontmarsch zullen, indien de troepen uit het bivak, oordbivak of kantonnement opbreken, de voorposten gewoonlijk kunnen inrukken, zoodra de voorhoede de lijn van de veldwachten doortrekt. Deze laatsten vereenigen zich, ingevolge de daaromtrent gegeven order of het marschbevel, op een aangewezen punt, om daar bij den hoofdtroep der voorhoede of bij de hoofdcollonne aan te sluiten.

Bij een terugtochtsmarsch gaan de veldwachten en voorpostendetachementen op het gros der voorposten terug. Inmiddels worden de achter- en zijtroepen uit het gros of de voorpostendetachementen geformeerd. Nadat de veldwachten opgenomen en de marschveiligheidsafdeelingen ingedeeld zijn, wordt de marsch door de achterhoede aangevangen.

Bij voorpostenstellingen, die gedurende meerdere dagen bezet moeten blijven, wordt de aflossing der tot den voorpostendienst bestemde troepen door den bevelvoerenden officier van de betrokken troepenafdeeling geregeld.

De aflossing der voorpostendetachementen uit het gros heeft veelal plaats, nadat hun onderdeelen allen op veldwacht zijn geweest.

§ 215. De aflossing van de veldwachten geschiedt in den regel om de 24 uren en wel meestal met het aanbreken van den dag. In elk geval moet dat tijdstip zoodanig worden gekozen, dat de nieuwe veldwachten niet in het donker naar hunne standplaatsen behoeven te marcheeren.

De nieuwe veldwacht marcheert naast de oude op; eerbewijzen worden niet gedaan. De commandant deelt zijn wacht in posten en patrouilles af op gelijke wijze als de oude wacht.

Daarop gaan de commandanten der beide wachten met de noodige manschappen, geleid door de korporaals van aflossing der beide wachten, langs de postenketen, doen de schildwachten of vedetten en korporaalsposten aflossen en letten nauwkeurig op het juist overgeven en overnemen van de consignes.

Middelerwijl worden de gedetacheerde posten en observatieposten afgelost en gaan patrouilles van de nieuwe veldwacht, begeleid door de patrouillecommandanten van de oude wacht, op eenige honderden passen buiten de postenketen, ten einde het voorgelegen terrein te doorzoeken.

De commandant der oude wacht onderricht dien van de nieuwe omtrent al hetgeen van belang kan zijn te weten, zoowel wat het terrein als den vijand betreft.

Heeft hij een schriftelijke instructie, dan geeft hij die aan zijn opvolger over. Heeft hij een mondelinge instructie ontvangen, dan moet hij niet verzuimen, alle bijzonderheden gedurende zijn wachtdienst op te schrijven, welke schriftelijke aantekeningen hij aan den nieuwen veldwachtcommandant ter hand stelt.

Nadat de nieuwe veldwacht volkomen gereed is met haar dienstregeling en de uitgezonden patrouilles zijn teruggekeerd, zonder iets te hebben ontdekt, wat een onderneming van 's vijands zijde zou kunnen doen vermoeden, marcheert de oude veldwacht af. Dreigt

eenig gevaar, dan blijft de oude wacht voorloopig bij de nieuwe, in afwachting van nadere bevelen.

Acht de commandant der nieuwe veldwacht wijzigingen in de opstelling der posten noodig, dan maakt hij rapport van de door hem gemaakte veranderingen.

GEDRAGSREGELS DER VOORPOSTEN BIJ EEN VIJANDELIJKEN AANVAL.

§ 216. Zoodra de sluippatrouilles of de posten melden, dat vijandelijke afdeelingen naderen, of wanneer in of vóór de postenketen schoten vallen, komt de veldwacht in 't geweer of stijgt te paard, en begeeft de commandant zich met een patrouille vooruit, om zich persoonlijk te overtuigen van het gevaar dat dreigt. Bij nacht zal hij in den regel een der onder-officieren met de patrouille vooruitzenden en zelf bij de wacht blijven.

Indien hij zijn positie werkelijk bedreigd ziet, zendt hij onverwijld bericht daarvan naar de nevenveldwachten en het voorpostendetachment, die het bericht aan de naastbij zijnde afdeelingen en het gros doorzenden.

Gaat de vijand tot den aanval op de veldwacht over, dan handelt de veldwachtcommandant overeenkomstig de ontvangen bevelen, hetzij om stand te houden, hetzij om terug te gaan. Bij eene infanterieveldwacht versterkt hij de posten, vormt een tirailleurlinie en houdt een gedeelte als soutien achter, of wel bezet hij een te voren gekozen stelling, waarin hij de posten opneemt.

Het terugtrekken moet steeds zoo langzaam mogelijk geschieden en daarbij getracht worden het vooruitrukken van den vijand te vertragen.

Bij nacht zal de veldwacht bijeenblijven, en zoo mogelijk een tegenaanval doen, om den vijand omzichtiger te maken en daardoor tijd te winnen. Evenwel zijn des nachts ernstige aanvallen zeldzaam; daarentegen heeft het alarmeeren der veldwachten alsdan meermalen plaats.

Is een nevenveldwacht genoodzaakt terug te trekken, dan gaat de veldwacht eveneens terug, doch slechts zoover, dat zij buiten gevaar is afgesneden te worden.

De voorpostendetachementen en ondersteuningstroepen bezetten hun stellingen, om de veldwachten op te nemen of rukken vooruit om ze te ondersteunen, al naargelang van de ontvangen bevelen.

Het gros eindelijk maakt zich mede tot het gevecht gereed, en zal naar omstandigheden een verdedigingsstelling innemen of tot den aanval oprukken.

In het algemeen moeten alle afdeelingen der voorposten bij een vijandelijken aanval het beginsel inacht nemen, dat zij dienen, om de achter haar rustende troepen tegen verrassingen te beveiligen en hun den noodigen tijd te verschaffen, om zich tot het gevecht gereed te maken of zich daaraan te onttrekken.

VOORPOSTENDIENST IN BIJZONDERE OMSTANDIGHEDEN.

MARSCHVOORPOSTEN.

§ 217. De eigenaardige gesteldheid van het terrein en vooral de omstandigheid, dat de voorposten soms na een afgelegden marsch of na een gevecht tegen het vallen van den avond moeten worden uitgezet, maken het niet zelden bezwaarlijk, aan de voorpostenstelling een zoo regelmatigen vorm te geven, als in Fig. 16 is aangeduid, en de voorgeschreven verplichtingen door alle afdeelingen der voorposten te doen nakomen.

In dergelijke gevallen schuift men op de voornaamste wegen, waarlangs de vijand zou kunnen naderen, sterke detachementen, geheele compagnieën met eenige cavalerie vooruit, die zich gedurende den nacht door posten en talrijke patrouilles beveiligen, en soms dorpen, bosschen, défilé's en andere tot verdediging geschikte terreinvoorwerpen bezetten.

De zoodanig uit te zetten voorposten, die in een bewegingsoorlog menigvuldig voorkomen, worden ter onderscheiding van die, welke meer regelmatig en volledig kunnen geplaatst worden, *marschvoorposten* genoemd.

Ofschoon aan de marschvoorposten de vereischte regelmatigheid en volledigheid ontbreken, omdat zij veelal in de duisternis en met spoed moeten worden uitgezet, is dit minder te duchten, daar de vijand tot den volgenden dag evenmin den tijd zal hebben de zwakke punten der stelling te ontdekken en er partij van te trekken.

Ten einde dit ook voor later te voorkomen geldt dan ook als algemeene regel, dat, bijaldien een troepenmacht, door marschvoorposten gedekt, den volgenden dag den marsch niet voortzet, haar voorloopige voorpostenstelling bij het aanbreken van den dag zoo spoedig mogelijk moet worden verbeterd.

BIJ UITGEBREIDE KANTONNEMENTEN.

§ 218. Troepen in uitgebreide kantonnementen gelegerd, zorgen voor hunne onmiddellijke beveiliging op de wijze zooals dit in § 100 en § 104 van Hoofdstuk III wordt voorgeschreven.

Tot een tijdige waarschuwing omtrent 's vijands nadering, die tot een meerdere concentreering en dus tot een andere wijze van legering der troepen zal noodzaken, kan doorgaans vertrouwd worden op het verkenningskorps, dat ingevolge de bepalingen, voorkomende in § 254 en volgende van Hoofdstuk V, op grooten afstand is vooruitgezonden.

Het kan noodig zijn, hetzij om het verkenningskorps op te nemen, hetzij wanneer in eenige richting, vanwaar de vijand zou kunnen naderen, geen zoodanige afdeeling is vooruitgezonden, nog eenige troepen tot beveiliging der kantonnementen vooruit te schuiven.

Zoodanige op de hoofdwegen uitgezonden detachementen, waarbij in het laatste der voormelde gevallen een ruime toevoeging van cavalerie noodig is, verzekeren hun eigen veiligheid voldoende, indien zij op de verschillende toegangen tot en op geruimen afstand van

hun standplaatsen kleine afdeelingen als veldwachten uitzetten.

Deze veldwachten kunnen aan haar opdracht, d. i. beveiliging van zich zelf en tijdige kennisgeving van de nadering der eigene verkenningskorpsen of van den vijand, beter voldoen door aanhoudend patrouilleeren dan door het uitzetten van een regelmatige postenketen.

Zijn de troepen achter een verdedigingslinie gekantonneerd, dan zal gehandeld worden naar de in § 222 omschreven beginselen.

RIVIERBEWAKING.

§ 219. Moet een rivier worden gadeslagen met het oogmerk, om tijdig van een plaats gehad hebbenden overtocht van vijandelijke troepen te worden verwittigd, dan zullen de voor den ophelderingdienst uitgezonden cavalerie-afdeelingen daartoe voldoende zijn.

Heeft de rivierbewaking ten doel, om elke poging van den vijand tot een overgang op het een of ander punt zóó tijdig te ontdekken, dat de achterwaarts staande troepen naar de bedreigde punten kunnen oprukken, alvorens de vijand op den aan deze zijde gelegen oever vasten voet heeft gekregen, dan moet een volledige voorpostenlinie langs dien oever worden uitgezet.

Daartoe zal de met de bewaking der rivier belaste troepenmacht, die óf vereenigd een centrale stelling bezet, óf wel zich achter de waarschijnlijke overgangspunten verdeelt, voorpostendetachementen uitzenden,

welke van hun zijde de noodige veldwachten langs de rivier plaatsen.

Is de hoofdmacht of zijn haar verschillende deelen zoo dicht bij de rivier geplaatst, dat zij zelf de veldwachten kunnen doen aflossen, dan kunnen natuurlijk de voorpostendetachementen vervallen.

Wat de eigenlijke beveiliging van de met de rivierbewaking belaste troepen, zooeven bedoeld, betreft, zullen de veldwachten met haar posten en patrouilles de hoofdzaak zijn.

De sterkte, afstanden, verplichtingen en beginselen, vroeger voor de verschillende deelen der voorposten aangegeven, blijven ook hier van toepassing.

Een wezenlijk verschil daarmede ontstaat bij de rivierbewaking door de wijze, waarop hierbij de patrouilledienst wordt uitgevoerd. De veldwachten zenden namelijk, vooral des nacht of bij mistig weder, kleine patrouilles in booten naar den vijandelijken oever uit. In hoever die patrouilles op den vijandelijken oever moeten overgaan, hangt af van haar opdracht en van de meer of minder gunstige omstandigheden.

Afgescheiden van de veldwachtpatrouilles zullen van de voorpostendetachementen of andere grootere afdeelingen sterkere patrouilles worden uitgezonden, die hun verkenningen op verderen afstand op den vijandelijken oever kunnen uitstrekken.

Het zal altijd voordeelig zijn, indien er tusschen de verschillende afdeelingen, met de rivierbewaking belast, een onderlinge gemeenschap bestaat door middel van

ordonnansenposten, optische signalen of door een telegraphische verbinding.

KUSTBEWAKING.

§ 220. De bewaking van de kust, voor zoover die taak aan de landmacht wordt opgedragen, geschiedt door op eenigen afstand achterwaarts van de vermoedelijke landingspunten detachementen te plaatsen, die op hun beurt veldwachten en posten uitzetten.

In den regel zal de te bewaken uitgestrektheid vrij groot zijn in verhouding tot de daarvoor beschikbare troepen, zoodat de onderlinge afstanden dier veldwachten veel grooter genomen zullen moeten worden dan in § 193 is voorgeschreven.

Bij dag en helder weder zullen weinige posten, op de duinen geplaatst, in verband met optische signalen, bij de veldwachten op te richten, en een goed geregelden ordonnansendienst voldoende zijn, om bij de nadering van een vijandelijke scheepsmacht de achterwaarts gelegerde troepen te alarmeeren en hun de gelegenheid te geven naar het bedreigde punt op te rukken.

Des nachts en bij mistig weder moet de bewaking hoofdzakelijk geschieden door veelvuldige patrouilles langs het strand; terwijl ook dan de signalen en de ordonnansendienst onontbeerlijk zijn. Ofschoon de dienst in dit geval zeer moeielijk is, moet men echter in aanmerking nemen, dat een landing gedurende den nacht voor den vijand evenzeer groote bezwaren oplevert.

Des nachts mag niet worden verzuimd, zoo mogelijk

booten met varensgezellen bemand, op eenigen afstand in zee te zenden; in elke boot wordt een officier met eenige manschappen opgenomen, om alarmschoten te kunnen geven.

Eveneens zal het goed zijn, dat zich bij iedere wacht een ervaren zeeman bevindt, daar deze dikwijls reeds uit den vorm, de soort en de bewegingen van een naderend vaartuig belangrijke gevolgtrekkingen kan maken.

Alle gemeenschap van de kust met onbekende schepen moet streng worden tegengegaan. Daartoe is het veelal noodig, alle vaartuigen, tot de kleinste booten toe, op een of meer geschikte punten bijeen te brengen en daar te bewaken.

Geen vaartuig of boot mag de kust verlaten, zonder schriftelijke vergunning van den commandeerenden officier in het te bewaken kustgedeelte. Daarvan zijn uitgezonderd de in militairen dienst zijnde vaartuigen.

Bij elke poging om zonder bijzondere vergunning de kust te verlaten, wordt de bemanning van het vaartuig gearresteerd en naar den bedoelden commandeerenden officier opgezonden.

Met bevriende booten of vaartuigen worden signalen afgesproken, des nachts bijv. met lantaarns, waardoor zij zich reeds in de verte als zoodanig kunnen doen herkennen. Zij worden niettemin bij aankomst aan het strand behoorlijk verkend, alvorens de bemanning aan land te laten komen.

Bij aankomst van een vreemd vaartuig of boot, begeeft de veldwachtcommandant zich met eenige man-

schappen naar het landingspunt, laat den gezagvoerder aan land komen en handelt na behoorlijke verkenning overeenkomstig zijne instructie.

Heeft de kustbewaking plaats in vereeniging met onze oorlogsvloot. dan wordt de gemeenschap van deze met de landmacht op de kust onderhouden door een te voren bepaald stelsel van seinen en, voor zoover zij aan boord zijn medegenomen, door postduiven.

VOORPOSTENDIENST IN DEN VESTINGOORLOG.

a. *De aanvaller.*

§ 221. De voorpostendienst voor vestingen verschilt wezenlijk van dien te velde. Het terrein der voorpostenstelling is doorgaans tevens de verdedigingsstelling voor de hoofdmacht der troepen, op welke omstandigheid bij de keuze dier stelling moet worden gelet. Plaatst men te velde eerst de voorpostendetachementen, daarna de veldwachten en eindelijk de schildwachten, hier gaat men omgekeerd te werk en bepaalt men eerst de linie van de schildwachten, daarna de plaatsen der veldwachten en vervolgens die van de voorpostendetachementen, van het gros en van de meer achterwaarts geplaatste reserves.

Het patrouilleeren in het voorgelegen terrein, aanvankelijk bij voorkeur door cavalerie uit te voeren, zal, na de volledige insluiting, ook voor de infanterie, zeer beperkt of geheel onmogelijk worden, daar de postenketen zoo dicht mogelijk naar de vesting zal moeten worden vooruitgeschoven. Op die gedeelten

der insluitingslinie echter, welke niet samenvallen met het eigenlijke aanvalsveld, zal de patrouilledienst ruimere toepassing moeten blijven vinden.

De voorpostendetachementen en het gros moeten dichter achter de veldwachten worden opgesteld en de onderlinge afstanden tusschen de posten en de veldwachten kleiner worden genomen; vooral des nachts moet de postenketen dichter worden bezet. Volledige afsluiting der verdedigers moet hierbij steeds op den voorgrond staan.

De verschillende onderdeelen der voorposten met inbegrip der veldwachten moeten onder dak gebracht, maar daarbij met zorg de noodige maatregelen voor de verzekering der veiligheid getroffen worden.

Van observatie-posten op verheven punten moet een ruim gebruik worden gemaakt. Optische en andere telegrafien en telefonen kunnen zeer nuttig zijn.

Gewichtige steunpunten worden door grootere troepenafdeelingen bezet, en in het algemeen de veiligheids-troepen zoodanig verdeeld, dat ieder deel een bepaald gedeelte der vesting gadeslaat en een bepaald gedeelte der insluitingslinie voorloopig, in afwachting van versterkingen, beschermen en verdedigen kan. Verdeeling der te bewaken strook in zònes (§ 183) is hier dus regel.

Tot dekking der troepen tegen geschut- en geweer-vuur en ter afwering van verrassende uitvallen, moet, evenals ter verzekering van de noodige communicatiën, op ruime schaal van de veldverschansing worden gebruik gemaakt.

b. *De verdediger.*

§ 222. Zoolang troepen van het veldleger zich vóór eene verdedigingsstelling bevinden en deze dekken, zal de veiligheidsdienst kunnen beperkt worden tot de onder alle omstandigheden noodige zekerheidsmaatregelen in en bij de verdedigingswerken, de plaatsing van veldwachten of gedetacheerde posten op de belangrijke toegangswegen tot de stelling en het zenden van patrouilles tot voorkoming van spionneeren en van het verkennen door vijandelijke officierspatrouilles enz., die achter den ring der veldtroepen mochten zijn doorgedrongen. De in het voorterrein opgestelde bewakingstroepen zullen alsdan in den regel kunnen volstaan met de uitvoering van den voorpostendienst overeenkomstig de in § 218 ontwikkelde beginselen.

Wanneer de stelling niet meer door troepen van het veldleger gedekt is, zal de veiligheidsdienst, voor zoover dienaangaande van hoogerhand geen voorschriften of andere bepalingen zijn gemaakt, geschieden overeenkomstig de door den commandant der stelling gegeven aanwijzingen en bevelen. Hierbij zullen de volgende grondslagen worden in acht genomen:

Heeft de commandant der stelling cavalerie te zijner beschikking, dan wordt deze ter waarneming en verkenning van de vijandelijke aanvalstroepen, materieeltransporten, enz. zoolang mogelijk voorwaarts gezonden en moeten, op daarvoor geschikte punten, de noodige detachementen infanterie ter opneming van die cavalerie geplaatst worden.

Troepen in het voorterrein passen de beginselen voor de uitvoering van den voorpostendienst volgens dit voorschrift toe, zoo noodig met vermeerdering van het aantal onderdeelen in de voorpostenstelling en vermindering van hunne onderlinge afstanden overeenkomstig de omstandigheden en met vermeerderde toepassing van hindernissen.

In en onmiddellijk vóór de stelling moet bij de regeling van den dienst in de verschillende deelen der stelling in aanmerking genomen worden of men zich slechts tegen verkenning of spionneering beveiligen moet, of de nadering der vijandelijke troepen ieder oogenblik verwacht kan worden, dan wel of die troepen reeds voor het betrokken deel der stelling aangekomen zijn.

De te treffen maatregelen moeten in het bijzonder ten doel hebben het doen mislukken en afweren van verrassingen, overvallingen en gewelddadige aanvallen. Het verband tusschen de beveiligings- en de eigenlijke verdedigingsmaatregelen moet daartoe veel inniger zijn, dan in den veldoorlog.

De bewaking van toegangen te water vereischt bijzondere zorg.

HOOFDSTUK V.

OPHELDERINGSDIENST.

§ 223. De ophelderingsdienst geeft in het algemeen de middelen aan om berichten aangaande den toestand, de bewegingen en de bedoelingen van den vijand in te winnen. Daarmede gaat gepaard het verkrijgen van kennis omtrent de gesteldheid van het terrein en andere omstandigheden, die het welslagen van de handelingen der eigen troepen kan bevorderen.

De berichten, die noodig zijn om tot de kennis aangaande den vijand, het terrein, enz. te geraken, kunnen gegrond zijn op *mededeelingen*, *ondervraging* en op *kenteekenen*, of moeten door *eigen waarneming* en door het uitzenden van troepenafdeelingen, *verkenningsspatrouilles*, *verkenningsetachementen* en *verkenningsskorpsen* genaamd, verkregen worden.

De bevelhebber moet kunnen vertrouwen op de ingewonnen berichten en op de waarnemingen, door anderen geschied. Hiertoe is een goede regeling van den ophelderingsdienst noodig. De inrichting van dezen tak van dienst in ruimeren zin is het werk van den bevelhebber; bovendien wordt hij door elken eenigszins

zelfstandig handelenden onderbevelhebber geregeld voor wat zijn afdeeling in het bijzonder betreft.

In het algemeen behoort elk met zekerheid bekend bericht — tenzij geheimhouding dringend wordt gevorderd — te worden mededeeld aan allen, die daaruit tot betere uitvoering van eenige opdracht nut kunnen trekken. Somwijlen is het zelfs van groot belang zoodanige berichten op ruime schaal bekend te maken.

MEDEDEELINGEN EN ONDERVRAGING.

§ 224. Mededeelingen kunnen ontvangen worden van ingezetenen, zoowel in het eigen als in 's vijands land, van reizigers, krijgsgevangenen, deserteurs en spionnen.

De waarde van elke mededeeling hangt voornamelijk af van den persoon, van wien men haar ontvangt. Op welke wijze men ook berichten gekregen heeft, nimmer moet men er onbepaald geloof aan hechten, tenware zij van meer dan ééne zijde bevestigd zijn.

Daarentegen achte men geen enkel bericht zonder nader onderzoek van onwaarde; zelfs van schijnbaar onbeduidende mededeelingen valt dikwijls nog partij te trekken.

Tot het inwinnen van berichten vervoege men zich bij het hoofd der gemeente, bij rijksambtenaren enz. Een goed middel daartoe in 's vijands land bestaat in het beslag leggen op postkantoren, telegraafbureau's, spoorweg- en postduivenstations, in het openen van

brievenmails, het oplichten van vijandelijke koeriers — dezen als krijgsgevangenen te behandelen —, vooral ook in het lezen der voornaamste dagbladen.

Toonen de ingezetenen zich welgezind, dan worden zij vriendelijk en voorkomend behandeld; bij kwaadwilligheid past men gestrengheid toe.

Vooraf in vijandelijk land of als de inwoners kwaadgezind zijn, behoort de ondervraging met veel beleid te geschieden. In den regel heeft dit voor elken persoon afzonderlijk plaats en tracht men te weten te komen:

1°. Waar op eenig tijdstip de vijandelijke afdeelingen zich bevonden, of zij rustten, marcheerden of per versnelde middelen werden vervoerd, en in welke richting zij zich bewogen.

2°. Uit welke wapensoorten de troepen bestonden; welke uniformen zij droegen; de nummers van de regimenten; de opschriften van voertuigen; de namen van bevelhebbers.

3°. Hun sterkte, die soms kan worden afgeleid uit de hoeveelheid gerequireerde levensmiddelen en fourages, zoomede uit de ingenomen bivakruimte.

4°. Den toestand van de vijandelijke troepen; of zij opgewekt of vermoeid uitzagen; de geest die onder hen heerscht; in welken toestand de paarden verkeerden.

5°. De huizen, alwaar hooggeplaatste officieren hebben gehuisvest of gegeten; men vraagt naar hun gesprekken, naar wellicht door hen achtergelaten papieren, enz.

Reizigers moeten bovendien mededeelen, vanwaar

zij komen en waarheen zij zich begeven. Veelal zal de voorzichtigheid eischen hen niet naar 's vijands zijde door te laten.

Krijgsgevangenen en *deserteurs* worden ontwapend en hunne papieren in beslag genomen. In geen geval mag men hen mishandelen of dooden, dan tot zelfverdediging. Zij worden dadelijk na hun gevangenneming, nog onder den indruk van den schrik zijnde, ondervraagd, en onder opgave van het punt waar, en de omstandigheden, waaronder zij zijn gevangen genomen, benevens van hetgeen zij hebben medegedeeld, naar de voorposten opgezonden.

Spionnen of als zoodanig verdachte lieden worden gearresteerd, streng onderzocht en bewaakt, en mede naar de voorposten gebracht.

KENTEEKENEN.

§ 225. De nabijheid van den vijand wordt in het algemeen merkbaar door een minder druk verkeer van de bewoners der streek.

Voet-, hoef- en wagensporen op en zijwaarts van de wegen geven de marschrichting en de wapensoort van troepen aan; betreding van de bermen en van de aangrenzende velden duidt infanterie aan; dichte hoefslagen over de geheele breedte van den weg kenmerken de cavalerie; diepe wagensporen en verschil met de in die streken gebruikelijke spoorwijdte geven vermoeden op artillerie of treinvoertuigen.

Dichte, laag hangende stofwolken duiden den marsch

van infanterie, artillerie of treinvoertuigen aan; lichte, hoog opstijgende stofwolken verraden cavalerie.

De uitgestrektheid van een bivakplaats kan strekken tot beoordeeling van de sterkte van den troep, die zich aldaar heeft opgehouden.

Wapenen, kleedingstukken, couverten met adressen, soms zelfs stukken papier, enz. langs den weg of in een bivak gevonden, kunnen tot belangrijke ophelдерingen leiden, en moeten dus altijd zorgvuldig worden nagezien.

Bij helder weder onderscheidt het gezonde onbewapend oog op ongeveer 2000 pas een infanterie-colonne nog als een dikke streep met een flikkerende lijn er boven; een cavalerie-colonne als een aanmerkelijk dikkere streep, waarvan de bovenkant gekarteld is. Boven de 2000 pas zijn menschen en paarden moeilijk meer te onderscheiden en vertoonen zij zich als punten.

Het schijnsel van wachtvuren wijst op bivakkeerende troepen.

Wanneer in bewoonde plaatsen op een ongewoon tijdstip veel schoorsteenen gelijktijdig beginnen te rooken, beteekent dit veelal, dat er troepen aangekomen zijn; eveneens wekken aanhoudend hondengeblaf en gehinnik van paarden daartoe het vermoeden op.

Buitengewone drukte langs spoor- en waterwegen, aanhoudend gedruisch over harde wegen en bruggen doen aanzienlijke transporten van troepen of materiëel vermoeden.

Veelvuldig kappen van timmerhout of afdrijven van houtsplinters duidt op aanstalten tot bruggenbouw.

Een snelle daling van den waterstand kan beteekenen, dat bovenwaarts bijzondere maatregelen zijn getroffen tot stremming van den gewonen wateraanvoer.

EIGEN WAARNEMING.

§ 226. Het beste middel om juiste inlichtingen te verkrijgen is *eigen waarneming*. Wanneer de mogelijkheid daartoe bestaat, zal men zich immer omtrent de waarde van berichten, door mededeelingen en onderzaging verkregen, vergewissen.

Officieren of troepen, tot eigen waarneming uitgezonden, mogen moeite noch gevaar ontzien, om hunne taak volledig uit te voeren.

Verkenningen, die niet ver genoeg doorgezet of niet met voldoende zorg verricht worden, hebben een nadeeligen invloed, omdat zij het doel missen en bovendien een ongewettigde gerustheid veroorzaken. Desnoods zal men het verlies van eenige manschappen of paarden niet schromen, wanneer alleen ten koste daarvan de waarneming behoorlijk kan worden uitgevoerd.

De waarneming behoort van zoo nabij te geschieden, dat geen twijfel overblijft of men den vijand al dan niet heeft gezien, of dat men door hem wordt beschoten. Men drage zorg voortdurend de kaart te raadplegen, teneinde zich met juistheid te oriënteren, en de opdracht sneller en vollediger uit te voeren.

De bijzonderheden, waarop men de aandacht ves-

tigt tot waarneming van marcheerende vijandelijke afdeelingen zijn dezelfde, als in § 224 bij het onderfragen van personen vermeld, teneinde daaruit op te maken, welk gedeelte van het vijandelijk leger men tegenover zich heeft.

De waarneming van *kleinere troepenafdeelingen*, als enkele patrouilles of detachementen, geschiedt veelal snel en met een enkelen blik.

Om *grootere troepenmassa's* te verkennen tracht men dezen omzichtig te naderen en in haar geheel onbemerkt — op een toren, op een molen, achter een opgelichte dakpan, op een hooiberg — gade te slaan. De eenheden (bataljons, eskadrons, batterijen) worden zoo mogelijk geteld en anders de sterkte beoordeeld naar de diepte der colonnen of den tijd, welke zij noodig hebben om voorbij te trekken.

Tot waarneming van *een vijandelijke legerplaats of een bezette stelling* gaat men o. a. na, waar de vleugels van de voorposten zijn aangeleund, om van de uitgestrektheid der postenketen en het verder waargenomene tot hare sterkte en samenstelling en daaruit tot die van de hoofdmacht te besluiten. Zooveel mogelijk tracht men tot het bivak of de stelling door te sluipen, of deze van een gunstig gelegen punt waar te nemen. Veelal zal de waarneming alleen door een openlijke verkenning kunnen geschieden (§ 155 en 251).

Om zich te overtuigen omtrent de *bruikbaarheid van een spoorweg* tot het vervoer, wint men alvorens bij den stationschef of eenig ander bevoegd ambtenaar inlichtingen in aangaande de bijzonderheden in § 14 b.

vermeld. Vervolgens verdient het aanbeveling de baan te berijden met een zoogenaamd dienstwagentje of een locomotief, vóór welke tot opsporing van ondergravingen of mijnen, eenige zwaar, b. v. met steen beladen wagens worden geplaatst.

VERKENNINGSPATROUILLES.

SAMENSTELLING EN STERKTE.

§ 227. Deze patrouilles, naar den aard van hare bestemming en ook ter onderscheiding van de *doorzoekingspatrouilles* (§ 148) en de *veldwachtpatrouilles* (§ 213), *verkenningspatrouilles* genaamd, zijn de kleinste troepenafdeelingen, die zelfstandig tot de verrichtingen van den ophelderingsdienst door de grootere deelen der veiligheidstroepen worden uitgezonden.

Zij bestaan in den regel uit cavalerie; alleen des nachts, in zeer doorsneden of voor de paarden moeilijk begaanbaar terrein, op kortere afstanden en wanneer van patrouilles op schaatsen gebruik gemaakt kan worden, wordt infanterie daartoe gebezigd.

Aangezien het doel van elke verkenning bestaat in waarnemen en berichten inwinnen, zooveel mogelijk *ongezien en zonder gevecht*, wordt de sterkte der patrouilles niet grooter genomen dan tot bereiking van dat doel noodig is en geregeld naar het terrein in verband met de nabijheid des vijands.

De commandant der verkenningspatrouille — zoo mogelijk steeds een officier — is de ziel der waarne-

ming en voor deze taak alleen verantwoordelijk; de manschappen der patrouille ondersteunen hem daarbij.

De beste uitkomsten worden soms verkregen door patrouilles samengesteld uit één of meer uitmuntend bereden officieren, slechts door 2 of 3 ordonnansen vergezeld, *officierspatrouilles* genoemd, die tot een stoute uitvoering van hunne opdracht bovenal op de snelheid hunner paarden vertrouwen.

Overigens verschilt de sterkte der verkenningspatrouilles bij de cavalerie van twee manschappen tot één peloton, bij de infanterie van één rot tot één sectie.

Naar gelang van de sterkte kunnen infanteriepatrouilles, afzonderlijk marcheerende, zich verwijderen tot op afstanden van 3000 passen. Cavaleriepatrouilles en patrouilles op schaatsen zijn veel minder aan afstanden gebonden.

GEDRAGSREGELS VAN DEN COMMANDANT.

§ 228. De commandant ontvangt een mondelinge of schriftelijke *instructie*, waarin, na mededeeling van hetgeen hij aangaande de eigen voornemens en den vijand dient te weten, nauwkeurig het te bereiken doel wordt omschreven, soms met opgave van de te volgen wegen, van plaatsen, welke moeten worden aangedaan, van zaken, waaromtrent meer bijzonder verslag wordt verlangd, enz.

Immer worden bij de instructie vermeld de plaats, waarheen de berichten moeten worden afgezonden, op welk tijdstip de lastgever uiterlijk sommige zaken weten moet, of, tot het tijdig melden, relais moeten

worden achter gelaten, als niet van de telegraaf kan of mag worden gebruik gemaakt en het woord.

Bij mondelinge instructie teekent de commandant de hoofdpunten daarvan op; eveneens handelt hij op weg met al hetgeen hij van belang acht te moeten berichten.

Hij regelt zijn horloge naar dat van den bevelhebber of de militaire autoriteit, die hem afzendt.

Indien hij niet nauwkeurig bekend is met de door te trekken landstreek, zal hij trachten door tusschenkomst van het gemeentebestuur een goeden gids te verkrijgen.

Gidsen, waartoe postboden, marktkramers, voerlieden, jagers, veldwachters, sluikhandelaars, enz. het meest geschikt zijn, moeten welwillend behandeld en ruim beloond worden. Zij marcheeren onder geleide van een of twee man, die het geweer of de karabijn geladen hebben. Zijn zij niet volkomen te vertrouwen, dan bindt men hun een touw om het lijf, waarvan het einde door een der geleiders vastgehouden of aan den zadel van een der paarden bevestigd wordt. Is de gids bereden, dan bindt men hem bovendien met de beenen aan de stijgbeugels vast, terwijl zijn paard aan den teugel wordt geleid.

Behalve hetgeen in § 194 is opgegeven, is het wenschelijk, dat de commandant een kijker medeneemt en kan het noodig zijn hem voldoende van geld te voorzien.

§ 229. Vóór den afmarsch overtuigt de commandant zich, dat de manschappen en paarden in goeden staat verkeereren en laatstgenoemden behoorlijk gevoederd

zijn en gedronken hebben. Weinig te vertrouwen, hoestende en zwakke manschappen, slappe paarden, paarden, die sterk hinneken of kleven, worden niet bij de patrouille ingedeeld, en wanneer de aard der opdracht zulks medebrengt worden slechts paarden, die groote snelheid kunnen ontwikkelen en ook alléén gewillig over belangrijke hindernissen springen, meêgegeven. De commandant inspecteert de wapens en de munitie, het schoeisel, het hoef- en het reserve-beslag — des winters wordt, indien het winterbeslag is ondergelegd, een gespleten beitel meêgenomen —, het zadelen en de bepakking, en ziet toe, dat voor minstens 24 uur levensmiddelen en haver voorhanden zijn.

§ 230. Gedurende of bij het aanvaarden van den marsch — doch niet vóór dien tijd — maakt de commandant, om de samenwerking bij de verkenning te bevorderen, zijn manschappen bekend met den hem opgedragen last en de wijze hoe hij dien denkt uit te voeren.

Aan zijn opvolger in rang deelt hij bovendien al datgene mede, wat meerdere geheimhouding vordert, alsmede zijn opmerkingen gedurende den marsch, opdat deze, wanneer de commandant onder weg mocht blijven, diens taak in denzelfden geest zou kunnen volvoeren.

Hij maakt verder zijn manschappen, zooveel als hij kan met de landstreek, met de opstelling der eigen troepen en met die des vijands bekend.

Ook deelt hij hun het woord mede en overtuigt zich, dat zij bekend zijn met de in § 151 vastgestelde teekens.

MARSCH DER PATROUILLE.

§ 231. Een patrouille is niet aan een bepaalden marschvorm gebonden; de hoofdzaak hierbij is zoodanig te marcheeren, dat zij zelf zooveel mogelijk ziet, zonder gezien te worden. De infanterie bereikt dit doel door bedekt te marcheeren; de cavalerie door hare snelheid.

Op open en vlak terrein, meestal ook des nachts, blijft de patrouille bijéén en marcheert zooals de weg het toelaat.

In bedekt en golvend terrein marcheert de patrouille met veiligheidsmaatregelen, waarbij men soms noodzaak zal zijn om in plaats van rotten, enkele manschappen voor de beveiliging te bezigen.

Zoo zal b. v. een patrouille van 8 man een rot vooruit, één man op de rechter-, één man op de linkerflank en één man achter zich kunnen doen marcheeren. De manschappen verwijderen zich niet verder van de patrouille, dan dat de in § 151 voorgeschreven teekens tusschen hen en den commandant gewisseld kunnen worden.

De commandant van de patrouille marcheert dáár, waar hij het best kan waarnemen en den gang van de patrouille, indien de manschappen eenigermate verspreid zijn, het best kan besturen. De leiding geschiedt door middel van de meerbedoelde voorgeschreven zichtbare teekens; van hoorbare teekens mag slechts zeer spaarzaam worden gebruik gemaakt. De commandant moet zich telkens met behulp van de kaart oriënteeren, om daarnaar den marsch te regelen. Ver-

wijdert hij zich op eenigen afstand van de patrouille, dan doet hij zich door een paar man vergezellen.

§ 232. De manschappen marcheeren steeds slagvaardig, stil en opmerkzaam. De infanterie draagt de geweren omlaag en met de bajonet op; omtrent het laden wordt verwezen naar § 213, 1°. De voor- en zijwaarts uitgezonden ruiters houden de geladen karabijn gedekt voor op den zadel of over den hals van het paard, zoowel om gekletter te voorkomen als om te beletten, dat de vijand reeds van verre door het flikkeren van wapenen de patrouille ontdekt. De overige ruiters dragen de karabijn op gelijke wijze, doch ongeladen. Bij kleine ruiterspatrouilles trekt de commandant de sabel of draagt de geladen revolver in de hand.

Alleen over dag kan het rooken worden vergund.

§ 233. De patrouille vermijdt zooveel mogelijk de groote wegen; zij marcheert niet op, maar naast den weg; in 's vijands onmiddellijke nabijheid sluipt zij langs heggen, muren en door het hout.

Zij gaat als het ware sprongsgewijze van het eene waarnemingspunt naar het andere.

Daarbij maakt zij bij helder weder gebruik van hooge punten, kerktorens, molens of dergelijke terreinvoorwerpen, die een ruim uitzicht over het terrein aanbieden. Op duistere dagen moet men om iets te zien, tot in 's vijands onmiddellijke nabijheid doordringen.

Des nachts maakt de patrouille dikwerf halt om te luisteren, ook met het oor op den grond, waartoe een

paar ruiters afstijgen. Ook letten de ruiters nauwkeurig op, of hunne paarden de ooren spitsen.

Bij elke halt tot waarneming slaan de voor- en zijwaarts uitgezonden manschappen alle toegangen nauwkeurig gade. In 's vijands onmiddellijke nabijheid zendt de commandant daartoe enkele rotten of manschappen meer uit, waarbij zoo noodig sommige ruiters afstijgen en tot op 200—300 passen sluipend vooruitgaan, terwijl de rest der patrouille zich gedekt opstelt (Fig. 17). Heeft de commandant de waarneming volbracht en een ander waarnemingspunt bepaald, dan wordt de marsch voortgezet.

Mocht de patrouille uiteengedreven worden, dan moeten de manschappen zich op het voorgaande waarnemingspunt of wel op een daartoe te voren aangewezen punt trachten te verzamelen.

Open terreindeelen trekt de patrouille over in snellen gang, de cavalerie in draf. Nadert zij verhevenheden of hoogten, dan gaan of rijden twee manschappen, elkaâr op eenigen afstand volgende, snel vooruit om het voorgelegen terrein te overzien; terwijl de een over de hoogte heen ziet, houdt de ander tot waarschuwing aan den voet daarvan halt; de rest der patrouille volgt langzaam of stelt zich voorloopig bedekt op.

Het doorzoeken van terreinvoorwerpen en bedekte terreinen geschiedt in het algemeen op overeenkomstige wijze, als bij den marschveiligheidsdienst is omschreven (§ 158), doch met inachtneming, dat daarbij nimmer de voorzichtigheid ten koste van de snelheid

der patrouille mag worden overdreven. Voor de cavalerie geldt in het algemeen de regel, dat terreinvoorwerpen, zooals bosschen, bewoonde oorden, enz., zoover de mogelijkheid daartoe bestaat, worden vermeden of omgetrokken, tenzij hunne verkenning speciaal de opdracht der patrouille is.

De patrouille moet steeds bedacht zijn op een veiligen terugtocht; daartoe kan het soms aan te bevelen zijn bij den terugkeer een anderen weg in te slaan.

Wanneer een patrouille geruimen tijd moet uitblijven, dan overnacht zij op afgelegen plaatsen of in woningen, wier bewoners zich alsdan niet mogen verwijderen, in bosschen, enz.; een paar posten worden uitgezet, allen blijven gewapend, de paarden worden, om drukkingen te voorkomen, beurtelings omgezadeld — 1 of 2 maal in de 24 uur — en alleen afgestand om te voederen of te drenken.

Ontwaart de patrouille de vijandelijke voorpostenketen, dan tracht de commandant, van een daartoe geschikt punt, ongezien waar te nemen: de richting dier voorpostenketen, het aantal posten, hun onderlingen afstand, het terrein vóór de keten, het geschiktste punt om die te naderen, het aantal der vijandelijke patrouilles en de richting, waarin zij zich bewegen, terwijl uit het waargenomene bij benadering de plaats van de onderdeelen der voorpostenstelling wordt afgeleid.

De waarneming van marcheerende troepen of van een vijandelijke legerplaats geschiedt als in § 226 is omschreven.

HET AANROEPEN.

§ 234. In den regel moet een verkenningspatrouille niet alleen het gevecht, maar zelfs iedere ontmoeting ontwijken, en zoo mogelijk trachten, zich schuil houdende nabij den weg, waarlangs de aankomenden moeten passeeren, zich te vergewissen, of zij met vriend of vijand heeft te doen.

Behooren de voorbijkomenden tot de eigen troepen, dan is het aan te bevelen, bij hen inlichtingen te vragen, vooral indien zij van 's vijands zijde komen.

§ 235. Over *dag* is bij de ontmoeting van patrouilles van het eigen leger, die elkaar als zoodanig herkennen, een nadere verkenning overbodig.

Zoodra de tot beveiliging van de patrouille uitgezonden manschappen (§ 231) iets verdachts opmerken, houden zij halt om beter te kunnen waarnemen. Blijft de verschijning verdacht, dan wordt het teeken, „de vijand komt” gegeven en verricht de commandant de verdere verkenning.

Burgers, voertuigen, enz. worden, wanneer de patrouille door hen gezien is, aangehouden, door den commandant ondervraagd en naarmate van diens bevinding doorgelaten, medegenomen of naar de voorposten opgezonden.

§ 236. Des *nachts* of bij *duister weder*, wanneer de patrouille op eenigen afstand niet kan onderscheiden of zij vriend of vijand voor zich heeft, en zij zich niet kan of wil schuilhouden, wordt er aangeroepen. De commandant, indien hij aan het hoofd marcheert,

of anders een der manschappen, die de naderenden ontwaart, roept op gebiedenden toon: »*halt! wie daar?*» en maakt zich gereed om te kunnen vuren.

Behooren de aangeroepen tot het eigen leger, dan zal er bijv. geantwoord worden »*patrouille van het 2de Regiment Huzaren.*»

De aanroepende hervat nu »*een man vóór!*» en, wanneer deze hem tot op 10 pas is genaderd, laat hij er op volgen »*halt! het woord?*»

Is het woord — dat nimmer al te luid wordt gegeven om af luisteren te voorkomen — richtig bevonden, dan gaan de commandanten der patrouilles elkander te gemoet en deelen van weerszijden mede, wat zij ontdekt of vernomen hebben. Gedurende het aanroepen staan beide patrouilles tot het gevecht gereed.

Meestal zal de aangeroepen patrouille uit de wijze, waarop het aanroepen geschiedt, ontwaren of zij met vriend of met vijand te doen heeft; soms kan het noemen van de namen der wederzijdsche commandanten alle onzekerheid dienaangaande terstond wegnemen.

Is het *woord niet richtig*, dan is het goed, alvorens tot dadelikheden over te gaan, door eenige vragen zich te overtuigen, of men landgenooten voor zich heeft.

Overigens wordt, zoodra aan den herhaalden aanroep van »*halt! wie daar?*», niet wordt voldaan, vuur gegeven of gehandeld zooals in § 238 wordt vermeld.

§ 237. De verkenning van vaartuigen geschiedt door één der opvarenden aan wal te doen komen en te ondervragen; blijft daarna nog twijfel bestaan, dan wordt het vaartuig onderzocht.

ONTMOETING VAN DEN VIJAND.

§ 238. Zoodra een patrouille den vijand op eenigen afstand ontdekt, tracht zij zich te verbergen, doch blijft hem gadeslaan. Heeft de vijand haar gezien, dan zal dit laatste in den regel het best kunnen geschieden, wanneer de patrouille eenige manschappen in 's vijands gezicht laat, die hem vervolgens omtrent de marschrichting der patrouille zoeken te misleiden, terwijl de overigen de waarneming bedekt of langs een anderen weg voortzetten.

Zwakkere vijandelijke patrouilles moet zij trachten om te trekken, af te snijden of in een hinderlaag te lokken, ten einde gevangenen te maken.

Opent de vijand het vuur, dan verspreiden zich de manschappen.

Wordt de patrouille 's nachts door een vijandelijke afdeeling aangeroepen, dan antwoordt men niet, doch houdt zich schuil en tracht daarna te ontwijken. In geen geval wordt aanstonds vuur gegeven dan tot zelfverdediging of als alarmsein.

§ 239. Stoot een patrouille eensklaps op een vijandelijke, dan moet zij deze zonder aarzelen aanvallen; een infanterie-patrouille geeft in dit geval onmiddellijk vuur. In zoodanig geval blijft het voordeel meestal aan de zijde niet van den sterksten, maar van den stoutsten.

Wijkt de vijand aanstonds, dan achtervolgt men hem slechts op korten afstand met eenige manschappen, terwijl de overigen gezamenlijk hun weg vervol-

gen; men moet omzichtig zijn, daarbij niet in een hinderlaag te vallen.

§ 240. Een patrouille, die omringd of afgesneden wordt, tracht zich door te slaan of gaat uiteen, opdat althans enkele manschappen zouden kunnen ontsnappen.

De manschappen, die den vijand in handen vallen, moeten hem niets mededeelen. De commandant tracht in zoodanig geval zijn papieren of aantekeningen te vernietigen.

§ 241. Zoodra de patrouille het doel, waartoe zij is uitgezonden, heeft bereikt, keert zij snel terug. Nochtans moet zij bij den terugmarsch dezelfde behoedzaamheid in acht blijven nemen als bij den heenmarsch en dus nimmer de noodige veiligheidsmaatregelen uit het oog verliezen. De commandant meldt zich bij den meerdere, die hem heeft uitgezonden, doet verslag van zijn bevindingen of levert een schriftelijk rapport in.

In dit rapport neemt de commandant alles op, wat van eenig belang voorkomt, zoo mede het uur van vertrek en van terugkomst; heeft een ontmoeting met den vijand plaats gehad, dan worden ook vermeld de geleden verliezen — aan dooden, gekwetsten en vermisten, zoo manschappen als paarden — het aantal gemaakte gevangenen, eveneens de namen der manschappen, die zich bijzonder mochten hebben onderscheiden.

Overigens worden ook reeds gedurende den marsch van alle voor de eigen troepen wetenswaardige voorvallen of waarnemingen schriftelijke rapporten ingezonden.

VERKENNINGSDETACHEMENTEN.

§ 242. De verkenningsdetachementen verschillen alleen in getalsterkte met de patrouilles. Zij worden uitgezonden, wanneer de verkenning van belangrijke terreingedeelten, de waarneming van den vijand of de uitvoering van een bijzondere onderneming tot den ophelderingdienst behoorende, waarschijnlijk niet zonder gevecht kan geschieden.

Nochtans zal ook het verkenningsdetachement er steeds naar streven de waarneming zooveel mogelijk onbemerkt en dientengevolge beter en vollediger te verrichten. Het gevecht blijft het uiterste middel tot waarneming, hetwelk niet mag worden te baat genomen, dan wanneer het doel op geen andere wijze is te bereiken.

De naam van verkenningsdetachement wordt ook gegeven aan de sterkere afdeelingen, welke door een verkenningskorps tot uitvoering van zijn opdracht worden uitgezonden (§ 259).

§ 243. Gewoonlijk bestaat een verkenningsdetachement uit cavalerie, ter sterkte van $\frac{1}{2}$ tot 1 eskadron. In terrein voor de werking van cavalerie weinig geschikt en bij verkenningen op korteren afstand — 2 tot 3 uur van de voorposten — bezigt men ook wel $\frac{1}{2}$ tot 1 compagnie infanterie.

In bijzondere gevallen, wanneer bijv. een terrein-afscheiding, een défilé, enz. moet bezet of vastgehouden worden, alvorens de eigenlijke verkenning kan geschieden, verdient het aanbeveling het verkennings-

detachement uit beide wapens samen te stellen. De infanterie zal daarbij zoo noodig worden vervoerd op wagens, met vaartuigen, des winters met bespannen sleden of op schaatsen; zij onderhoudt de gemeenschap achterwaarts en draagt zorg voor de verzending der inkomende berichten.

§ 244. De afstand, waarop de infanterie alsdan uitgaat, kan een dagmarsch bedragen. De cavalerie kan verder gaan.

Enkele malen kan het voorkomen, dat het verkeningsdetachement verscheiden dagen achteréén in 's vijands nabijheid moet vertoeven.

Is het detachement alleen uit cavalerie samengesteld en bestaat de mogelijkheid niet, om den opgedragen last te paard uit te voeren, hetzij omdat de gesteldheid van het terrein dit verhindert, hetzij omdat de vijand een terreinafscheiding, een défilé, enz. met afgezeten ruitery of met zwakke afdeelingen infanterie heeft bezet, terwijl aan het omtrekken van zulke terreindeelen overwegende bezwaren zijn verbonden, dan zal de cavalerie trachten tot bereiking van het doel zich een weg te banen door het gevecht te voet.

§ 245. Bij de *instructie*, welke de commandant ontvangt, moet het doel, tot welks bereiking hij uitgaat, juist worden omschreven en afgebakend. Worden aan hem, behalve de waarneming van den vijand nog andere ondernemingen opgedragen, als om 's vijands verbindingen te bedreigen, gedeelten van spoorwegen op te breken of te vernielen, telegraphische gemeenschap af te snijden, enz., dan moet de instructie dit

uitdrukkelijk voorschrijven. Dit sluit echter niet uit, dat wanneer de gelegenheid zich voordoet, om, al heeft het detachement hiertoe geen last, den vijand op bedoelde wijze afbreuk te doen, zonder het eigenlijke doel der waarneming uit het oog te verliezen, die gelegenheid alsdan mag worden te baat genomen.

Omtrent het gedrag in dergelijke gevallen zijn geen algemeen geldende regels te geven; daarbij behoort de commandant naar eigen oordeel en naar gelang van de gezindheid der bevolking te handelen.

Zijn den commandant omtrent het onderhouden van de gemeenschap met den bevelhebber, die hem uitzendt, geen bijzondere bevelen verstrekt, dan bericht hij alle werkelijk belangrijke voorvallen. Hij waarschuwt onmiddellijk, wanneer hij op den vijand stoot; zelfs al verkeert hij daarbij nog in het onzekere omtrent 's vijands sterkte en bedoelingen, zendt hij een voorloopig bericht in, waarop dan een meer volledige melding moet volgen. Valt er niets bijzonders te berichten, dan doet de commandant minstens éénmaal in de 24 uur van zich hooren.

Overigens geldt voor deze instructie hetgeen bij § 228 is aangemerkt.

Aangaande de te houden inspectie wordt verwezen naar § 229.

Bestaat er eenige kans, dat het verkenningsdetachement langer dan één dag zal uitblijven, dan wordt het voor twee dagen van levensmiddelen voorzien. Zooveel mogelijk voorziet de commandant in de verpleging door requisitie; men laat de levensmiddelen door de ingezetenen bereiden.

De voertuigen en de bagage blijven achter bij den trein; de hand- en reserve paarden, het geneeskundig personeel en het pakpaard gaan mede.

§ 246. Tot meerdere geheimhouding kan het raadzaam zijn, dat de commandant het doel der onderneming alleen aan de officieren, soms zelfs enkel aan zijn opvolger mededeelt. Aan de onderofficieren en de manschappen wordt dan alleen datgene gezegd, wat zij volstrekt noodig hebben te weten.

Soms, vooral in 's vijands nabijheid, zal men voorbedachtelijk valsche geruchten uitstrooien, door bijv. requisitiën te bevelen voor een sterkere troepenmacht dan het detachement, door openlijk eenig uur te bepalen voor den afmarsch, hoewel men het voornemen heeft reeds vroeger op te breken, enz. Als regel worden de werkelijk gemeente bevelen tot den marsch slechts kort vóór het oogenblik van vertrek gegeven.

§ 247. De marsch geschiedt snel, soms bij nacht, of op ongewone uren.

Moet men den vijand nog opzoeken, dan worden tot beveiliging slechts weinig patrouilles, nimmer meer dan hoog noodig zijn, uitgezonden; in open terrein en op de zijwegen zijn enkele manschappen voldoende, in bedekt terrein en op de hoofdwegen sterkere patrouilles. Veelal zal de waarneming alsdan door officierspatrouilles kunnen geschieden (§ 227).

Een sectie infanterie, die zich oplost in drie patrouilles (fig. 18) op tusschenruimten van ongeveer 500 pas, zal zelfs in zeer bedekt terrein gemakkelijk een uitgestrektheid van 1500 pas in front kunnen

waarnemen. Een peloton cavalerie verkent in zoodanig terrein met drie patrouilles (fig. 19), onderling met ongeveer 1000 pas tusschenruimte rijdende, een uitgestrektheid terrein van minstens 3000 pas; in minder bedekt en in open terrein 5000 tot 6000 pas en meer.

De *middelste patrouille*, meestal de sterkste en aangevoerd door een officier, marcheert langs den weg, dien het detachement volgt, en vormt als het ware de kern, waarbij de anderen zoo noodig aansluiten. De *rechter-* en de *linkerpatrouille*, door officieren of onderofficieren aangevoerd, gaan langs de zijwegen, alwaar gewoonlijk het best de gelegenheid tot waarneming best is, en trachten ongeveer op gelijke hoogte te marcheeren met de middelste patrouille.

Is het verkenningsdetachement alleen uit infanterie samengesteld, dan onderhoudt het tot de middelste patrouille een afstand van minstens 500 pas (fig. 18), daarmede door middel van enkele rotten verbinding houdende.

Een verkenningsdetachement van cavalerie kan, zolang de vijand nog niet is waargenomen, de patrouilles 3 tot 4 KM. (de officierspatrouilles op grootere afstanden) vooruitzenden; hoewel deze afstand gaandeweg zal verminderen, zorgen de patrouilles op minstens 1000 pas afstand vóór het detachement te blijven. De commandant houdt zich gewoonlijk hierbij op.

Is éénmaal de vijand bespeurd, dan begeeft hij zich daarheen, waar zijn waarneming volgens de van de patrouilles inkomende berichten het best kan geschieden en zorgt hij, dat de met den vijand verkregen voeling niet weer verloren ga.

§ 248. De patrouilles ontvangen de instructie en nemen de gedragsregels in acht bij § 228 en volgende vermeld. Bovendien blijven zij onderling en met het detachement in verbinding door enkele manschappen.

De verbinding tusschen de patrouilles mag niet door belangrijke terreinafscheidingen worden verbroken. Bij alle overgangen wordt het aan gene zijde gelegen terrein door enkele manschappen snel verkend, terwijl de marsch der patrouille eerst na hun terugkeer wordt hervat.

Stuit de patrouille langs den hoofdweg op een belangrijke hindernis, dan zoekt zij een overgang verder zijwaarts, terwijl één man het detachement te gemoet gaat, om dit den kortsten weg naar het overgangspunt te wijzen. De andere patrouilles zoeken in zoodanig geval een overgang in de richting van de patrouille op den hoofdweg en breiden zich daarna weder snel op verderen afstand uit.

Komt men op den hoofdweg bij een bewoonde plaats, dan waarschuwt de aldaar marcheerende patrouille het detachement alleen dan, wanneer het moet halt houden. De andere patrouilles trachten gedurende het onderzoek door de middelste patrouille een voorsprong op deze te winnen, teneinde gelijktijdig het zijwaarts van den hoofdweg gelegen terrein te doorzoeken.

§ 249. Om te rusten, te eten of te voederen zal het verkenningdetachement, nadat de uitgezonden patrouilles zijn gewaarschuwd, voor korten tijd ($\frac{1}{2}$ tot 1 uur) halt houden, bij voorkeur op een afgelegen

plaats, nimmer in bewoonde oorden of bij herbergen. Op de toegangen worden op ongeveer 300 pas afstand korporaalsposten of gedetacheerde posten (§ 199, 1°. en 6°.) uitgezet.

Slechts de helft der paarden wordt gelijktijdig gevoerd of naar de drinkplaats geleid; de overige ruiters blijven te paard of houden hunne paarden aan den teugel.

Stelt een verkenningsdetachment, bij een oponthoud van langeren duur, veldwachten uit, dan worden bij de cavalerie de plaatsen voor deze zoodanig gekozen, dat zij ongehinderd ten aanval kunnen vooruitgaan.

Om de krachten van de manschappen en vooral van de paarden te sparen, wordt het verkenningsdetachment des nachts zooveel doenlijk onder dak gebracht, tenzij 's vijands nabijheid en zijn ondernemingsgeest het bivakkeeren onvermijdelijk maken.

In eerstgemeld geval betreft het detachment een afgelegen groote hofstede of eenige bijeenstaande schuren. Heeft men enkel vijandelijke cavalerie te vreezen, dan zullen veelal gedetacheerde posten op 300 tot 400 pas afstand op de toegangen geplaatst, voldoende in de veiligheid voorzien, waarbij dan van tijd tot tijd een officier of een onderofficier een eind weegs in de richting van den vijand uitgaat, om te luisteren. Tegenover vijandelijke infanterie zullen, wanneer infanterie bij het detachment aanwezig is, door deze gewoonlijk veldwachten uitgezet en door de cavalerie een geregelde patrouilledienst onderhouden worden. Wijders voorzien de §§ 104 en 105 in de bij zulk een kantonnement te volgen gedragsregels.

De verdediging zal veelal het best geschieden door het gevecht te voet.

§ 250. Wanneer het verkenningsdetachement den vijand nadert, worden soms de uitgezonden patrouilles versterkt of onderling op korteren afstand samenge-trokken. De eigenlijke waarneming geschiedt het best zijwaarts, op 's vijands flank en vleugels gelegen punten door officiers- of andere kleine patrouilles. Inmiddels blijft het overige van het detachement bijeen, teneinde den terugtocht te verzekeren.

Heeft het detachement last ontvangen, van zeer nabij voeling met den vijand te onderhouden, dan is het meestal noodig, het aantal patrouilles te vermeer-deren, en deze voortdurend onderling en met het de-tachement in nauwe verbinding te doen blijven. Kleinere vijandelijke patrouilles drijven zij terug; daarentegen ontwijken zij grootere afdeelingen in de richting van het detachement, den vijand steeds in het oog houdende. Alleen door overmacht daartoe gedwongen trekken de patrouilles geheel terug op het detachement, om dit bij een aanval op den vijand van terzijde te onder-steunen. Zoodra de gelegenheid gunstig is, verspreiden de patrouilles zich opnieuw.

Bestaat het verkenningsdetachement uit infanterie en cavalerie, dan zal laatstgenoemd wapen dikwerf een vóór- of zijwaarts gelegen terreinafscheiding of wel ver-wijderde punten snel bezetten en deze tot de aankomst van de infanterie, zoo noodig door het gevecht te voet vasthouden.

§ 251. Verhindert 's vijands waakzaamheid elke

ongemerkte waarneming van nabij, dan kan het doel alleen worden bereikt door een *openlijke verkenning*; alzoo genoemd in tegenstelling van elke andere waarneming, waarbij als regel geheimhouding wordt in genomen.

Alvorens tot de openlijke verkenning over te gaan, moet men met behulp van de kaart uitvorschen, welke punten van 's vijands stelling of legerplaats de voordeligste kansen tot waarneming gedurende een kort gevecht aanbieden. Ook bij een openlijke verkenning blijft *waarnemen* het eenige doel.

Terwijl patrouilles in verschillende richtingen worden uitgezonden om 's vijands aandacht van het gekozen aanvalspunt af te leiden, tracht het detachement ongemerkt te naderen, breekt door de voorpostenketen, rijdt snel het bivak of kantonnement binnen, om aldaar eenige gevangenen te maken, bij voorkeur officieren, of wel worden de naastbij zijnde schildwachten door de infanterie bekropen, welke daarna de vijandelijke veldwacht onstuimig aanvalt en vervolgt, waardoor de ondersteuningstroepen van deze zullen genoodzaakt worden vooruit te rukken of zich te ontwikkelen. Inmiddels tracht de commandant van een hiertoe geschikt punt de vijandelijke troepen waar te nemen, en maakt gevolgtrekkingen uit hetgeen hij ontwaart.

Is de waarneming geschied, dan trekt het detachement ijlings terug, voordat de vijand tijd heeft gehad maatregelen tot vervolging te treffen.

In polderland en in stellingen door onderwaterzettingen gedekt, kan zoodanige *openlijke verkenning* op

de door den vijand bezette accessen en zijne aanvalswerken met behulp van infanterie op vaartuigen geschieden.

Alvorens tracht men zich te overtuigen, of soms gewapende vaartuigen nabij die accessen zijn gestationneerd.

Blijkt dit het geval niet te wezen, of zijn deze vaartuigen gemakkelijk te overrompelen, dan wordt het detachement zoo bedekt mogelijk ingescheept en onder bescherming van den nacht of in het duister nabij het verkenningspunt aan wal gezet, om den vijand of diens batterijen te overvallen, den aard en den voortgang van zijn arbeid te beoordeelen, of wel de plaats, waar deze is voorgenomen, met juistheid te bepalen en zich daarna weêr snel te verwijderen.

Een openlijke verkenning zal de meeste kans van slagen hebben, wanneer zij het karakter draagt eener overvalling, en heeft vooral dan waarde wanneer men in de gelegenheid is om de gegevens, door de verkenning verkregen, terstond te benutten.

§ 252. Om 's vijands verkenningsdetachementen de nadering te beletten of hun nadering te vertragen, tracht men hen in een *hinderlaag* te lokken, d. i. men stelt het eigen detachement of een gedeelte daarvan bedekt op, om van daar den vijand te overvallen. Zulk een hinderlaag wordt gelegd in de nabijheid van défilé's, alwaar de vijand moet voorbijgaan en slechts met een smal front kan marcheeren. Daarentegen moet men zich uit de hinderlaag snel tot het gevecht kunnen ontwikkelen.

Eenige manschappen beklimmen boomen of daken, om door afgesproken teekens 's vijands nadering te melden, waarna hij op korten afstand krachtig wordt aangetast. Soms tijds vertoont men kleine patrouilles, welke, teruggaande in de richting van de hinderlaag, den vijand daarheen trachten te lokken.

§ 253. Wanneer het verkenningsdetachement langer dan één dag uitblijft, dan worden de patrouilles of veiligheidstroepen elke 24 uur afgelost. Ook binnen dien tijd kan aflossing van onderdeelen, welke een afmattenden dienst verrichten, door den commandant bevolen worden, op de daarvoor door hem meest geschikt geoordeelde tijdstippen.

Is het doel bereikt, dan keert het verkenningsdetachement terug en neemt de commandant in acht, hetgeen bij § 241 is voorgeschreven.

VERKENNINGSKORPSEN.

§ 254. Verkenningskorpsen dienen tot de uitvoering van den ophelderings- en den veiligheidsdienst in strategischen zin, waartoe zij reeds vóór den aanvang der operatiën worden uitgezonden. Hun taak is tweeledig. Zij moeten den vijand *waarnemen* en diens *waarnemen verhinderen*.

§ 255. Met het oog op de dubbele bestemming van de verkenningskorpsen verdient het aanbeveling, hen uit de drie wapens samen te stellen, minstens 4 tot 6 eskadrons, ondersteund door 1 batterij bij voorkeur rijdende, anders veld-artillerie, en naarmate van de

gesteldheid van het terrein door $1/2$ of 1 bataljon infanterie.

De cavalerie blijft uitsluitend belast met de waarneming en de opsporing van den vijand. Kan zij daarbij haar doel niet te paard bereiken, dan zullen soms enkele afdeelingen moeten afstijgen om korten tijd te voet te vechten, bijv. tot het bezetten van voor- of zijwaarts gelegen terreinvoorwerpen, défilé's, enz.

Alleen in geval van nood mag de cavalerie op de haar toegevoegde infanterie teruggaan.

De hoofdbestemming van de infanterie bij het verkenningskorps is om als *laatste reserve* een belangrijke terreinafscheiding in den rug of zijwaarts van de cavalerie te bezetten. Zonder de cavalerie in eenig opzicht bij de uitvoering van hare geheel zelfstandige taak te belemmeren, moet de infanterie haar integendeel op die wijze in staat stellen de waarneming gedurende den vereischten tijd voort te zetten, terwijl zij overmachtige vijandelijke cavalerie kan beletten verder voort te dringen.

Alleen onder zeer bijzondere omstandigheden zal het voorkomen, dat de infanterie met kleinere afdeelingen bijv. tot verrassing, in de voorste waarnemingslinie der cavalerie voor korten tijd offensief optreedt.

De artillerie is, in zoover haar vuur den vijand tot ontwikkeling van strijdkrachten kan noodzaken, behulpzaam bij de waarneming en versterkt den weerstand van het korps.

Gewoonlijk zal de infanterie zich niet verder dan één dagmarsch van de eigen voorposten verwijderen;

de rest van het verkenningskorps kan één of twee dagmarschen en soms nog verder gaan. Is de vijand op minder dan één dagmarsch van de door het leger bezette stellingen verwijderd, dan is een afzonderlijke toevoeging van infanterie aan het verkenningskorps meestal overbodig.

§ 256. Het verkenningskorps wordt uitgezonden rechtstreeks door het hoofdkwartier van het veldleger of wel door den commandeerenden officier van een zelfstandig optredende legerafdeeling, en staat onder de orders van een afzonderlijken commandant, die een schriftelijke instructie ontvangt.

Deze bevat: de opstelling van de achterstaande legerafdeelingen of de richting en de uitgestrektheid der door dezen uit te voeren operatie; al wat reeds omtrent de sterkte, de ordre de bataille en de bewegingen des vijands is bekend geworden; het doel, waarmede het verkenningskorps wordt uitgezonden; de te volgen marschrichting en de uitgestrektheid van het waar te nemen of te bewaken terrein; onder welke omstandigheden het korps op ondersteuning mag rekenen of behoort terug te trekken.

Voorts wordt daarbij aangegeven: langs welke plaatsen de verbinding zal worden onderhouden; waarheen de berichten moeten worden gezonden; hoedanig in de verpleging zal voorzien en met den trein gehandeld moet worden; soms ook het uur van vertrek voor den eersten marschdag.

De commandant ontvangt verder alle inlichtingen en gegevens, die kunnen strekken tot betere uitvoering van zijn taak.

Meermalen zal het tot de taak van het korps behooren om spoorwegbruggen, spoorwegstations, défilé's, bruggen wier vernieling men den vijand wil beletten, enz. door zelfstandig vooruitgeschoven eskadrons te doen bezetten of zoodanige eskadrons met vernieling van terreinvoorwerpen te belasten.

§ 257. De commandant deelt bij zijne aanwijzingen en bevelen aan de korpscommandanten alle bijzonderheden mede welke ter kennis van alle officieren, soms van de troepen, behooren te worden gebracht, zooals 's vijands ordre de bataille, enz.

Aan den commandant van de infanterie laat hij, met inachtneming van de eenheid en van den vereischten samenhang in het bevel, een voldoende mate van zelfstandigheid. De infanterie marcheert afzonderlijk en met eigen veiligheidsmaatregelen. Ter plaatse van bestemming aangekomen zal de commandant der infanterie de aangewezen stelling bezetten en zijne maatregelen treffen, uitsluitend met het oog op een te voeren gevecht, daarbij zijne troepen zooveel doenlijk bijeen houdende. Met den commandant van het verkenningskorps, die zich meestentijds bij het gros of eene reserve der cavalerie ophoudt, blijft hij steeds in verbinding door ordonnansen of ordonnansenposten, waartoe hem een kleine afdeeling ruitery wordt toegevoegd. Tevens draagt hij zorg voor de verzending van de bij hem inkomende berichten, daartoe gebruik makende van de telegraphische gemeenschap, optische signalen, ordonnansenposten of ordonnansen (§ 266 en volgenden).

§ 258. De wijze, waarop het verkenningskorps zijn dienst verricht tot *opsporing en waarneming van den vijand* of tot het *beletten van diens nadering*, regelt zich naar de getalsterkte van het korps, naar de uitgestrektheid en den aard van het waar te nemen terrein, ook naar de sterkte der afdeelingen, waarmede de vijand den ophelderingsdienst verricht.

§ 259. Zoolang van 's vijands nabijheid nog niets is te vreezen, worden officierspatrouilles te zijner opsporing uitgezonden en marcheeren de cavalerie en de artillerie te samen met de gewone veiligheidsmaatregelen, doch zonder de paarden verder door onnoodig patrouilleeren te vermoeien.

Wanneer inkomende berichten of kenteekenen doen onderstellen, dat men den vijand nadert, dan zendt de commandant één of meer *verkenningdetachementen* uit; laat de sterkte van het korps het toe, alsdan gewoonlijk op elk der hoofdwegen naar den vijand één eskadron. De onderlinge tussehenruimte, waarop de verkenningsdetachementen marcheeren, hangt van het wegennet af, maar moet bij voorkeur niet meer dan 5 KM. bedragen. Vier eskadrons kunnen op die wijze naast elkander met hunne, ter verkrijging van voeling met den vijand vooruitgezonden patrouilles, *onder gunstige omstandigheden* een uitgestrektheid terrein van 16 tot 20 KM. frontbreedte waarnemen.

Het gros van het korps, waarbij de artillerie, volgt op 2 tot 4 KM. afstand achter de verkenningsdetachementen. Valt er slechts één hoofdweg waar te nemen, dan blijft het gros bijeen, hetgeen meestal de voor-

keur verdient. Voeren echter meer belangrijke wegen naar den vijand, dan verdeelt het gros zich tot een tijdige ondersteuning der verkenningsdetachementen op die wegen als *reserven*. Beschikt men bijv. over twee regimenten cavalerie en één rijdende batterij, dan kan de commandant in eerstgemeld geval desnoods alle eskadrons van één regiment als verkenningsdetachementen uitzenden, terwijl het andere regiment met de artillerie op of nabij den hoofdweg volgt. In het andere geval kan de dienst geschieden door één regiment op elken vleugel, waarvan ieder één of twee verkenningsdetachementen uitzendt, terwijl de rest van het regiment als reserve volgt, door één of twee sectiën artillerie ondersteund. De commandant is bij de vaststelling van de verdeling zijner troepen echter geheel vrij om naar eigen inzichten te handelen.

Het gros of de reserves zorgen zelf voor de veiligheid op marsch en verwijderen zich tegenover een overmachtige vijandelijke cavalerie niet verder dan 6 tot 10 KM. van de infanterie, die aan het verkenningskorps is toegevoegd.

Het is niet raadzaam genoemde afstanden en tusschenruimten aanzienlijk te vergrooten, opdat de afdelingen, die het verst vooruitgezonden zijn, immer bijtijds ondersteuning kunnen vinden.

§ 260. De commandant van elk verkenningsdetachement ontvangt van den commandant van het verkenningskorps een instructie, welke, behalve hetgeen in § 245 is vermeld, aanwijzing bevat, tot wáár de verkenning moet worden voortgezet, tenzij de patrouilles

tot in 's vijands onmiddellijke nabijheid moeten door-
dringen; wáár de nevendetachementen, het gros of
de reserven en de commandant zich bevinden, enz.
Tot bevordering van een onafgebroken verbinding
tusschen al de onderdeelen van het verkenningskorps
zal de commandant, wanneer de mogelijkheid daartoe
bestaat, aangeven, op welke tijdstippen door de ver-
kenningsdetachementen, enz. van eenige bepaald aange-
wezen terreinafscheidingen zal worden opgebroken.

De marsch en de waarneming van deze detache-
menten geschiedt volgens § 247 en volgenden. Zoo-
wel op marsch, als wanneer halt gemaakt of gerust
wordt, houden zij de nevendetachementen en den
commandant voortdurend op de hoogte van hetgeen
men van den vijand heeft gezien of vernomen; meestal
zijn daartoe weinige, bij voorkeur geschreven, woorden
voldoende.

§ 261. Wordt voor *korten tijd* halt gemaakt, dan
zorgen de uitgezonden patrouilles, als gedetacheerde
posten, voor de veiligheid (§ 209).

Blijft het verkenningskorps *des nachts* uit, dan
worden het gros of de reserven zooveel mogelijk ge-
concentreerd gehuisvest of gestald; hoogstens zal een
gedeelte in oordbivak legeren of bivakkeeren. Is de
vijand zeer nabij en de afstand tot de infanterie van
het verkenningskorps niet groot, dan doen de bereden
troepen goed, onder achterlating der noodige afdee-
lingen voor het onderhouden der voeling, te gaan
rusten onder bescherming van die infanterie, welke
dan 's nachts voor de veiligheid waakt; soms kan de

cavalerie alsdan achter de voorpostenlinie der achterstaande legerafdeelingen terugtrekken.

Omtrent de veiligheidsmaatregelen en andere voorzorgen in het kantonnement in acht te nemen gelden §§ 100, 104 en 105.

De afdeelingen, welke onvermijdelijk in oordbivak legeren of bivakkeeren moeten, handelen als bij §§ 124, 132 en 135 is aangegeven.

Kunnen de uitgezonden verkenningsdetachementen niet door requisitie in hunne behoeften voorzien, dan wordt de voorraad levensmiddelen der manschappen aangevuld uit proviandecolonne, welke in den namiddag of 's nachts door het gros worden afgezonden.

Houdt het verkenningskorps *eenige dagen* te zelfder plaatse stand, dan organiseert de commandant den ophelderingsdienst met medewerking van welgezinde en daartoe geschikte ingezetenen (burgemeesters, ambtenaren, enz.) in en nabij de door den vijand bezette landstreek, die onderling te voet en te paard corresponderen; de algemeene regeling van dezen dienst geschiedt door een speciaal daarmede belasten officier. Op die wijze wordt gezorgd, ten spoedigste bericht te kunnen ontvangen van alle bijzonderheden, welke eenige onderneming van 's vijands zijde aanduiden, als: versterking en concentratie van troepen, transporten, requisitiën, enz. Gedeeltelijk op grond van de langs dien weg verkregen inlichtingen wordt de uitzending der verkenningsdetachementen en patrouilles geregeld.

§ 262. De berichten worden door de patrouilles of posten in de voorste waarnemingslinie gezonden

aan den commandant van het verkenningsdetachement, door dezen zoo snel doenlijk aan den commandant van het verkenningskorps, die langs den zelfden weg zijne bevelen verzendt.

Zoolang nog geen voeling met den vijand is verkregen, is het voldoende, wanneer de commandant dagelijks éénmaal bericht zendt aan het hoofdkwartier, door hetwelk het korps is uitgezonden. Omgekeerd ontvangt de commandant dagelijks mededeeling van dat hoofdkwartier omtrent de voorgenomen of de uitgevoerde bewegingen der achterstaande legerafdeelingen.

Onverminderd het voorgaande kunnen er zich gevallen voordoen, waarbij de verkenningsdetachementen tevens rechtstreeks bericht moeten zenden aan het hoofdkwartier. Eveneens kan het den commandant noodzakelijk voorkomen, aan nabijzijnde legerafdeelingen rechtstreeks berichten mede te deelen, die dan echter tevens aan het hoofdkwartier worden vermeld.

§ 263. Heeft het verkenningskorps met den vijand voeling verkregen, dan mag deze niet meer verloren gaan.

Al is het voeren van een ernstig gevecht geenszins de bestemming van het verkenningskorps, nimmer moet de commandant zich, zoolang aan den opgedragen last niet geheel is voldaan, tot een lijdelijke rol bepalen en mag hij slechts voor overmacht wijken.

De verkenningsdetachementen gaan snel en omzichtig van de eene naar de andere terreinafscheiding vooruit, daarbij zorg dragende onderling steeds nauwer in verbinding te blijven om het doorsluipen van den vijand

te beletten. Tot waarneming trachten zij hem te overvleugelen, van ter zijde te naderen of door zijn waarnemingslinie te breken; daarentegen moeten zij vooral waakzaam zijn op de eigen vleugels en flanken. Moet een der verkenningsdetachementen voor overmachtige vijandelijke afdeelingen wijken, dan gaat het, zonder zich geheel van zijn marschrichting te laten afdringen, niet rechtstreeks op het gros of de reserve terug en waarschuwt de nevendetachementen, welke dan den opdringenden vijand dikwerf in de flank kunnen vallen of waarnemen.

Uit de inkomende berichten zal de commandant opmaken, in welke richting de vijandelijke reserven zich bevinden of opdagen; in hoever dientengevolge de richting, waarin het korps zich beweegt, behoort te worden gewijzigd, enkele verkenningsdetachementen ondersteuning behoeven of elkaar meer moeten naderen; of vóór- of zijwaarts gelegen punten dienen te worden bezet — zoo noodig afgestegen —; of de vijandelijke waarnemingslinie met gunstige kans kan worden doorbroken, dan wel de eigen troepen in de voorste linie in gevaar geraken, enz.

In laatstgemelde gevallen rukt de commandant met het gros of de reserve ter ondersteuning op of tracht den vijand terug te werpen.

Het geschutvuur is voor de elders waarnemende verkenningsdetachementen meestal het teeken, dat het gros of de reserve in gevecht is gewikkeld. Zij zenden bij het hooren daarvan een patrouille in die richting, doch zetten de waarneming te nadrukkelijker voort, om

zich te vergewissen, in hoever het hun aangewezen terrein bezet is; zij trachten echter tevens den vijand gedurende het gevecht in flank en rug waar te nemen. Of zij ter ondersteuning van den aanval oprukken, hangt af van hunne bijzondere opdracht of van de dienaangaande ontvangen bevelen.

Wijken de vijandelijke afdeelingen, dan worden zij vervolgd door verkenningsdetachementen of patrouilles, welke trachten de waarneming achter zijn voorste linie voort te zetten.

Is echter het eigen gros of de reserve genoodzaakt te wijken, dan bezet zij, gedekt door kleinere afdeelingen, welke den vijand onafgebroken in het oog houden, en, voor zoover noodig, onder waarschuwing van de niet bij haar teruggekeerde verkenningsdetachementen, een achter- of zijwaarts gelegen terreinafscheiding. Dringt de vijand met overmacht op, dan trekt de commandant terug op de stelling van de infanterie, tracht de tegenpartij te brengen binnen het bereik van het infanterievuur, om, wanneer de vijand daardoor is verrast en geschokt, de waarneming bij diens terugtocht te hervatten.

Moet het geheele verkenningskorps terug gaan, dan zal dit, zooveel doenlijk met ondersteuning door de infanterie, van de eene naar de andere terreinafscheiding kunnen geschieden.

Door met beleid te handelen, door telkens onverwacht en op verschillende punten snel tot waarneming te verschijnen, even snel weer te wijken, kan een minder talrijk verkenningskorps, zelfs tegenover over-

machtige cavalerie, zijn moeilijke taak soms met vrucht volvoeren.

§ 264. Wanneer het verkenningskorps het leger of een gedeelte daarvan *tegen de waarneming van den naderenden vijand moet beveiligen*, dan bezet de infanterie een gunstige stelling, terwijl de cavalerie en de artillerie den vijand te gemoet gaan.

Tweeërlei handelwijzen kunnen door den bevelhebber worden gevolgd, meerendeels afhankelijk van de omstandigheid, of hij *niet* dan *al* zeker is de overmacht te bezitten op het vijandelijke verkenningskorps.

In het eerste geval nadert men den vijand en zendt verkenningsdetachementen, enz. uit, welke zich gedragen, zooals in § 263 is omschreven.

In het tweede geval, wanneer reeds voeling met den vijand is verkregen en de commandant juist is ingelicht omtrent de plaats van de vijandelijke reserve, kan hij deze met het gros zijner cavalerie en artillerie aanvallen, waardoor de vijandelijke patrouilles en verkenningsdetachementen zullen worden genoodzaakt terug te trekken en de waarneming te staken. Om daarbij tegen elke verrassing gewaarborgd te zijn, gaat de commandant aanvankelijk tastend te werk en verricht eerst den aanval, wanneer deze op een zwak punt van den vijand verrassend kan plaats hebben. Verder behooren deze handelingen geheel tot het gebied der tactiek en zal daarover hier niet worden uitgewijd.

Terwijl het gros de vijandelijke reserve opzoekt mogen de toegangen tot het door de achterstaande

infanterie bezette terrein niet ontbloot, maar moeten deze door patrouilles of verkenningsdetachementen bewaakt worden.

Is het gelukt het vijandelijke verkenningskorps terug te werpen dan wordt het vervolgd, en neemt de achterstaande infanterie bij een volgende gunstig gelegen terreinafscheiding stelling, zonder zich echter veel verder dan één dagmarsch van het leger te verwijderen (§ 244).

Is de eigen cavalerie genoodzaakt te wijken dan handelt men volgens § 263.

§ 265. Indien de omstandigheden het veroorloven, zendt de commandant elke 24 uur andere eskadrons als verkenningsdetachementen uit. Deze verrichten alsdan zoo noodig de waarneming gedurende eenigen tijd te samen met, en op de aanwijzingen van de af te lossen verkenningsdetachementen, welke eerst teruggaan, als de nieuwe afdeelingen geheel op de hoogte van den toestand in de voorste linie zijn gesteld.

ORDONNANSENDIENST EN CORRESPONDENTIE-MIDDELEN.

§ 266. Het *overbrengen* van bevelen, mededeelingen en rapporten, welke in den regel *schriftelijk* worden gegeven, geschiedt doorgaans door *ordonnansen*, bij voorkeur te paard, somtijds per as, slechts bij uitzondering te voet.

Gewoonlijk bezigt men op kleine afstanden een *enkelen* ordonnans; zeer gewichtige mededeelingen worden,

vooral in 's vijands nabijheid, door *twee of meer* ordonnansen overgebracht, die verschillende wegen volgen.

Tot het overbrengen van berichten of bevelen op grooten afstand laat men twee ordonnansen te samen gaan. Aan officieren worden in zoodanig geval, vooral des nachts en wanneer het belangrijke bevelen betreft, in 's vijands nabijheid eenige gewapende manschappen tot geleide medegegeven. Zulk een verzending heeft veelal plaats per as.

De afzender zal den ordonnans den te volgen weg op de kaart aanwijzen of duidelijk aangeven. De ordonnans verbergt het bericht en wel zoodanig, dat hij het snel kan vernietigen, wanneer hij gevaar loopt van te worden gevangen genomen.

In sommige gevallen kan het goed zijn den inhoud van het bericht aan den overbrenger mede te deelen. Gaat hij op verren afstand uit, dan wordt aan den ordonnans gezegd, binnen welk tijdsverloop de afzender hem terugverwacht.

§ 267. Het *tempo* waarin de ordonnans moet rijden, wordt hem bevolen of op het couvert door kruisjes aangegeven.

Staat op het couvert achter het woord »tempo» *één kruisje* (X), dan rijdt de ordonnans met een regelmatige afwisseling van $7\frac{1}{2}$ minuut draf en 5 minuten stap, waarbij iedere kilometer in ongeveer 6 minuten wordt afgelegd.

Bij *twee kruisjes* (X X) wordt uitsluitend draf gereden: een snelheid van 1 KM. in ongeveer $4\frac{1}{2}$ minuut.

Drie kruisjes (X X X) beteekent grooten spoed;

daarbij rijdt de ordonnans in een gestrekten galop, afleggende 1 KM. in ongeveer 3 minuten.

Tot sparing van de krachten der paarden zal, vooral op straatwegen, alleen dan het rijden van galop worden bevolen, wanneer buitengewone spoed dit onvermijdelijk maakt. Zoo noodig kan het draftempo worden uitgestrekt.

Hoogstens een afstand van 5 KM. mag achtereen in draf, van 3 KM. in galop worden afgelegd.

§ 268. Wordt een ordonnans, met het overbrengen van gewichtige meldingen belast, door eenig ongeval verhinderd zijn weg te vervolgen, dan wendt hij zich tot de naastbijzijnde militaire autoriteit, die alsdan verplicht is zoo spoedig mogelijk in de verdere verzending van het bericht te voorzien, en zoo noodig van het oponthoud melding maakt op het couvert.

§ 269. Teneinde gedurende langen tijd op groote afstanden langs eenzeldden weg de gemeenschap te onderhouden en een snelle wisseling van berichten mogelijk te maken, wordt, bij gemis aan een voldoende telegraphische correspondentie, een geregelden dienst met *ordonnansenposten* ingericht.

Daartoe worden op afstanden van ongeveer 5 KM. posten geplaatst van 1 wachtmeester of korporaal met 3 tot 9 cavaleristen, of, om de cavalerie te sparen, op afstanden van 8 tot 10 KM. infanterieposten van 1 sergeant of korporaal en eenige manschappen. Deze laatsten verrichten den dienst met goed bespannen, lichte voertuigen, die daartoe gerequireerd worden. Des winters, wanneer er sneeuw of ijs ligt, kan deze

dienst geschieden met bespannen sleden of door manschappen op schaatsen, welke laatsten echter nimmer alleen, doch met minstens twee te samen vertrekken.

Van iederen post blijft steeds een derde gedeelte der manschappen tot onmiddellijk vertrek gereed, waartoe bij een ordonnansenpost van infanterie voortdurend een voertuig staat aangespannen. Een man als schildwacht kijkt uit op den weg, om de komst van ordonnansen van een anderen post tijdig te melden.

Bij een ordonnansenpost van cavalerie houdt de man, die uitkijkt, zijn paard in de onmiddellijke nabijheid, teneinde, zoodra hij ordonnansen ziet aankomen den commandant te waarschuwen, op te stijgen en, als de commandant het bericht heeft gezien, daarmede onmiddellijk te vertrekken.

De andere ordonnansen mogen, in zoover de veiligheid het veroorlooft, afzadelen maar houden zich steeds tot aflossing en vertrek gereed.

De posten worden ingelicht omtrent de standplaats van, en den afstand tot de naastbijzijnde posten of troepenafdeelingen, en de wegen, die derwaarts voeren. Wanneer in langen tijd geen dépêches aankomen, doet men goed zich van tijd tot tijd te overtuigen, of de nevenposten nog aanwezig zijn.

Ontmoet een ordonnans niemand ter plaatse, waar een post moest staan, dan rijdt hij door naar een volgenden post, totdat hij zijn dépêche heeft overhandigd.

Ieder ordonnans ontvangt van den commandant van

den post, waar hij aankomt een bewijs van ontvangst, inhoudende het uur en de minuut van aankomst en het nummer van de dépêche, of wel kan hem, na afgifte van het bericht aan hem, voor wien dit was bestemd, het ingevulde couvert als reçu worden ter hand gesteld. Na 5 minuten rust keert hij, tenzij spoed wordt vereischt, in stap terug.

De commandant houdt in zijn zakboek aanteekening van aankomende en vertrekkende verzendingen met opgave van het nummer, het adres, het uur van aankomst en van vertrek en de namen der ordonnansen; hij bewaart de reçus tot aan zijn aflossing.

De plaats voor een ordonnansenpost moet zoodanig worden gekozen, dat zij gemakkelijk te vinden is. Bij dag wordt de plaats door een stroowisch, bij nacht door een lantaarn aangeduid.

Zooveel mogelijk worden deze posten in verbinding gesteld met spoorwegstations en telegraafbureau's.

§ 270. Tot het overbrengen van berichten en bevelen op grooteren afstand wordt zooveel mogelijk gebruik gemaakt van de bestaande *vaste telegraaflijnen*. Daartoe kan het nuttig zijn de electriche telegraphie te verbinden met een stelsel van de vastgestelde *optische signalen*, of wel, *veld-telegraaflijnen* aan te leggen, zoo noodig in gemeenschap staande met een goed geregelden ordonnansendienst.

Telegraphische bevelen moeten zeer juist worden gesteld. Behalve de dagteekening, het uur en de minuut van aanbieding, alsmede de naam van den afzender, wordt bovendien, om misleiding te voor-

komen, op elk telegram de naam van den telegrafist of wel eenig afgesproken woord of teeken — deze laatsten dikwerf te veranderen — gesteld, terwijl immer langs denzelfden weg de ontvangst van het telegram wordt vermeld, bij voorkeur door het bericht woordelijk terug te seinen. Tot deze telegrammen worden nimmer cijfers, maar uitsluitend woorden en letters gebezigd.

Alle telegrammen worden als dienstbrieven behandeld.

§ 271. Wanneer bij uitzondering bevelen of berichten *mondeling* moeten worden overgebracht, dan geschiedt dit, vooral bij gewichtige meldingen, bij voorkeur door officieren of vertrouwde onderofficieren.

Alvorens de ordonnans vertrekt, doet de afzender hem het bevel of bericht, woord voor woord herhalen, en gelast hem er niets bij te voegen of af te laten. Van zijn zending teruggekeerd, herhaalt de ordonnans nogmaals, wat hij heeft gemeld.

De afzender houdt aantekening van de plaats, den datum, het uur en de minuut van vertrek van den ordonnans.

BIJLAGE I.

Rapport. Divisie. 2e Bataljon. Plaats van verzending:
 N°. 1. . . . Brigade. 1e Compagnie. *Veldwacht N°. 3 bij den*
 7e Regiment. . . . Eskadron. *Tol op den Straatweg*
naar A.
 Datum id. :
 8 Maart 1878.
 6 uur 15 min. ~~voorm.~~
 nam.

BERICHT.

Sterkte: 1 officier, 2 sergeanten, 3 korporaa's,
 1 tamboer, 35 soldaten en 3 huzaren.

Plaats der wacht: Achter het Tolhuis aan het kruispunt der
 wegen naar A en B; kan des nachts blijven
 staan. (Zie schets.)

Posten: Uitgezet 3 dubbelposten: N°. 1 in ver-
 band met den post van veldwacht N°. 2.
 N°. 3 met dien van veldwacht N°. 4; N°. 1.
 en 2 zien elkander door de openingen in
 de heggen gemaakt; N°. 2 en 3 zien elkander
 goed. De schildwacht voor 't geweer kan
 posten N°. 2 en 3 goed. maar N°. 1 niet
 zien.

Examineer- troep: 1 sergeant met 2 man; blijft over dag
 bij de wacht; 's nachts staat hij 10 pas
 achter post N°. 2.

Patrouille- gang: 2 korporaa's en 12 man beschikbaar voor
 patrouilles. De sluippatrouilles doorkruisen
 het voorgelegen terrein ten oosten van den

straatweg tot ter hoogte van hofstede C, dat ten westen van den straatweg tot aan de G-beek. Voortdurend 2 patrouilles gelijktijdig uit.

Bijzondere Door een mijner patrouilles is omstreeks melding: 6 uur een vijandelijke cavaleriepatrouille, 1 officier en 5 man, bij hofstede C gezien. Deze patrouille ging voor de mijne terug.

Overbrenger,
Huzaar N.

Handteekening,
X.

2de Luit. 1e Comp. 2e Bataljon.

BIJLAGE 2.

<i>Verkenningspa-</i>	... Divisie.	... Bataljon.	Plaats van verzen-
<i>trouille naar</i>	... Brigade.	... Compagnie.	ding: <i>Défilé Roe-</i>
<i>Millert.</i>	2e Reg. <i>Huzaren.</i>	2e Eskadron.	<i>vender Peel.</i>
N ^o . 2.			Datum id.:
			12 Aug. 1878.
			2 uur 10 min. $\frac{4000}{1000}$
			nam.

BERICHT.

Om 2 uur namiddag bij *défilé Roevender Peel* aangekomen, en dit onbezet bevonden.

Ik marcheer na $1\frac{1}{4}$ uur rust verder naar *Millert* en zend een *patrouille* van 3 huzaren naar den straatweg naar *Kelpen* en een andere van gelijke sterkte naar den straatweg naar *Baaxem* om de verbinding met de neven-*patrouilles* te herstellen.

Volgens mededeeling van 2 reizigers, die over *Baaxem* van *Roermond* kwamen, waren om 1 uur namiddag te *Baaxem* nog geen andere vijandelijke troepen gezien dan 1 officier en 20 ruiters (nummer Regiment hun onbekend), maar werden aldaar heden verwacht infanterie en cavalerie (sterkte mede niet bekend), waarvoor door dien officier inkwartiering was aangezegd.

Overbrenger,
Huzaar R.

Handtekening,
Z.

2^e Luit. 2^e Esk. 2^e Regt. Huzaren.